

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1967:57

Socialdepartementet

SOU
1967 A
Ref

ADOPTION
AV UTLÄNDSKA BARN

BETÄNKANDE AVGIVET AV
TILLKALLADE UTREDNINGSMÄN

Stockholm 1967

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1967

Kronologisk förteckning

1. Kommunal bostadsförmedling. Hæggström. I.
2. Allmänna arvsfonden. Esselte. Ju.
3. Utsökningsrätt VI. Esselte. Ju.
4. Ny domkretsindelning för underrätterna. Esselte. Ju.
5. Statlig publicering. Norstedt & Söner. Fl.
6. Finansiella långtidsperspektiv. Esselte. Fl.
7. Den framtida jordbrukspolitiken. Svenska Reproduktions AB. Jo.
8. Barnstugor. Barnavårdsmannaskap. Barnolycksfall. Kihlström. S.
9. Rikskonserter. Esselte. E.
10. Linköpings högskola. Del I. Victor Pettersson. E.
11. Programbudgetering. Del I. Esselte. Fl.
12. Programbudgetering. Del II. — Studier och försök. Esselte. Fl.
13. Programbudgetering. Del III. — En sammanfattning. Esselte. Fl.
14. Skolans arbetstider. Esselte. E.
15. Tjänsteställning inom krigsmakten. Esselte. Fö.
16. 1958 års utredning kyrka—stat. VII. Folkbokföringen. Beckman. E.
17. 1958 års utredning kyrka—stat. VIII. De teologiska fakulteterna. Almqvist & Wiksell. Uppsala. E.
18. Invandringen. Esselte. I.
19. Statens stöd till ungdomsverksamhet. Esselte. E.
20. Den statliga länsförvaltningen. I. Norstedt & Söner. K.
21. Den statliga länsförvaltningen. II. Bilagor. Norstedt & Söner. K.
22. Skatteförvaltningen. Norstedt & Söner. K.
23. Länsindelningsutredningen. Victor Pettersson. K.
24. Lag om skatterätt. Hæggström. S.
25. Narkotikaproblemet. Del I. Hæggström. S.
26. Partiell författningsreform. Esselte. Ju.
27. Förtidsröstning och gemensamma tvådagarsval. Esselte. Ju.
28. Tryckfrihet och upphovsrätt. Berlingska boktryckeriet. Lund. Ju.
29. Transportkostnaderna i Gotlandstrafiken. Esselte. K.
30. Höga eller låga hus? Esselte. I.
31. Filmens inflytande på sin publik. Hæggström. E.
32. Vänernas och Vätterns förbindelse med västerhavet. Esselte. K.
33. Vänernas och Vätterns förbindelse med västerhavet. Bilagor. Esselte. K.
34. Kompensation i vissa fall för bensinskatt som utgår vid användande av motorsåg och snöskoter. Berlingska boktryckeriet, Lund. Fl.
35. Firmaskydd. Esselte. Ju.
36. Nykterhetsvårdens läge. Del I. Esselte. S.
37. Nykterhetsvårdens läge. Del II. Bilagor. Esselte. S.
38. Skoglig yrkesutbildning. II. Esselte. Jo.
39. Samhällets barn tillsyn, barnstugor och familjedaghem. Esselte. S.
40. Företagareföreningarnas framtida organisation och verksamhet. Kihlström. I.
41. Narkotikaproblemet. Del II. Hæggström. S.
42. Utsädesbetningens effekter. Isaac Marcus. Jo.
43. Miljövårdsforskning. Del I. Forskningsområdet. Kihlström. Jo. Utkommer senare.
44. Miljövårdsforskning. Del II. Organisation och resurser. Kihlström. Jo. Utkommer senare.
45. 1958 års utredning kyrka—stat. IX. Kyrklig organisation och förvaltning. Beckman. E.
46. 1958 års utredning kyrka—stat. X. Kyrklig egendom. Skattefrågor. Prästerskapets privilegier. Esselte. E.
47. Lärarutbildning för folkhögskolan. Esselte. E.
48. Yrkesutbildningen. III. Hæggström. E.
49. Förslag till lag om skyldighet att föra räkenskaper m. m. Norstedt & Söner. Ju.
50. Kommunala befogenheter inom turistväsendet. Esselte. K.
51. Läkares grundutbildning och vidareutbildning. Esselte. S.
52. Barnbidrag och familjetillägg. Esselte. S.
53. Kommunerna och den sociala omvårdnaden. Esselte. S.
54. Fasta förbindelser över Öresund. Esselte. K.
55. Linköpings högskola. Del II. Esselte. E.
56. Svenska Institutet. Esselte. U.
57. Adoption av utländska barn. Victor Pettersson. S.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1967:57

Socialdepartementet

ADOPTION
AV UTLÄNDSKA BARN

BETÄNKANDE AVGIVET AV
TILLKALLADE UTREDNINGSMÄN

VICTOR PETTERSONS BOKINDUSTRI AB
STOCKHOLM 1967

STATENS ÖFVERVAKNING
Svea Högskola

ADOPTION
AV UTLÄNDSKA BARN
BEKÄNNDE AVGIFTER
FÖR KALLA DE FÖRSTÄMMAN

STATENS ÖFVERVAKNING
Svea Högskola

Till

Statsrådet Camilla Odhnoff

Den 23 oktober 1964 bemyndigade Kungl. Maj:t dåvarande statsrådet Lindström att tillkalla tre utredningsmän för att verkställa utredning angående förhållandena vid adoption av utländska barn samt förutsättningarna för en ökad service från samhällets sida i dessa ärenden.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallade statsrådet ledamoten av riksdagens andra kammare, Mary Holmqvist, justitierådet Sigurd Dennemark och utrikesrådet Love Kellberg för att verkställa utredningen. Därvid uppdrogs åt Mary Holmqvist att vara ordförande i utredningen. Till sekreterare åt utredningen förordnades förste byråsekreteraren hos socialstyrelsen Karin Brunberg.

Sedan Dennemark avlidit tillkallades den 15 februari 1966 kanslirådet i justitiedepartementet Thore Wisén att vara utredningsman i Dennemarks ställe.

Utredningen har antagit benämningen utredningen om adoption av utländska barn.

Sedan uppdraget nu slutförts får utredningen härmed överlämna sitt betänkande.

Stockholm den 23 oktober 1967.

Mary Holmqvist

Love Kellberg

Thore Wisén

/Karin Brunberg

Verzeichnis (Gemeinde)

Das Verzeichnis der Gemeindeglieder ist in zwei Abteilungen eingeteilt, nämlich in die der Katholiken und die der Protestanten. Die katholische Abteilung enthält die Namen aller Gemeindeglieder, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte. Die protestantische Abteilung enthält die Namen der Mitglieder der evangelischen Kirche, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte.

Die Namen sind alphabetisch geordnet, nämlich nach dem Familiennamen. In der katholischen Abteilung sind die Namen der Gemeindeglieder, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte aufgeführt. In der protestantischen Abteilung sind die Namen der Mitglieder der evangelischen Kirche, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte aufgeführt.

Die Namen sind alphabetisch geordnet, nämlich nach dem Familiennamen. In der katholischen Abteilung sind die Namen der Gemeindeglieder, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte aufgeführt. In der protestantischen Abteilung sind die Namen der Mitglieder der evangelischen Kirche, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte aufgeführt.

Verzeichnis

Das Verzeichnis der Gemeindeglieder ist in zwei Abteilungen eingeteilt, nämlich in die der Katholiken und die der Protestanten. Die katholische Abteilung enthält die Namen aller Gemeindeglieder, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte. Die protestantische Abteilung enthält die Namen der Mitglieder der evangelischen Kirche, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte.

Die Namen sind alphabetisch geordnet, nämlich nach dem Familiennamen. In der katholischen Abteilung sind die Namen der Gemeindeglieder, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte aufgeführt. In der protestantischen Abteilung sind die Namen der Mitglieder der evangelischen Kirche, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte aufgeführt.

Die Namen sind alphabetisch geordnet, nämlich nach dem Familiennamen. In der katholischen Abteilung sind die Namen der Gemeindeglieder, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte aufgeführt. In der protestantischen Abteilung sind die Namen der Mitglieder der evangelischen Kirche, welche dem Pfarramt unterstellt sind, mit Angabe ihrer Familien- und Wohnorte aufgeführt.

Innehåll

I. Utredningsdirektiven	7
II. Adoption enligt svensk rätt	9
1. Stiftande av adoptivförhållande	9
2. Adoptions rättsverkningar	11
3. Internationella adoptivförhållanden	12
III. Vissa uppgifter till grund för utredningen	15
1. Uttalanden om behovet av åtgärder m.m.	15
2. Uppgifter från barnavårdsnämnder m.fl. angående intresset i Sverige för adoption av utländska barn	18
3. Anpassning i Sverige av barn med utländskt ursprung	21
IV. Utredningens undersökningar och förslag	31
1. Inledning	31
2. Länderundersökning	33
a) Grekland	33
b) Korea	38
c) Japan	41
d) Övriga länder	42
e) Sammanfattning	68
3. Serviceorgan m.m.	69
4. Råd och anvisningar till barnavårdsnämnderna	80
5. Åtgärder efter barnets ankomst till Sverige	88
6. Sociala förmåner	90
V. Sammandrag av utredningens förslag	93
<i>Bilagor</i>	
1. Skrivelse till utrikesdepartementet med anhållan om vissa uppgifter	97
2. Överenskommelsen med Metera i Grekland jämte förslag till råd och anvisningar vid adoption av grekiska barn från Metera	99
3. Överenskommelsen med Child Placement Service i Korea jämte förslag rörande gången av ärenden om adoption av barn från Korea	106
4. Adoption av utländska barn i Danmark, Finland och Norge	111
5. P.M. över medborgarskapsfrågor i samband med adoption, upprättad i november 1966 inom utrikesdepartementet	115

Förkortningar

I betänkandet har använts följande förkortningar:

- BvL = barnavårdslagen
- CPS = Child Placement Service
- FB = föräldrabalken
- GB = giftermålsbalken
- ISS = International Social Service
- IÄL = 1904 års lag om internationella rättsförhållanden
rörande äktenskap, förmynderskap och adoption
- ÄB = ärvdabalken

I. Utredningsdirektiven

I direktiven för utredningen omnämner statsrådet Lindström inledningsvis, att under senare år flera framställningar ingivits till svenska myndigheter med begäran om råd och bistånd vid adoption av föräldralösa barn från främmande länder. Sålunda hade socialstyrelsen mottagit förfrågningar i allt större omfattning och vidare hade utrikesdepartementets medverkan begärts för att få utredningar från utländska myndigheter, bl.a. om innehållet i utländska adoptionslagar. Vidare hade en interpellation framställts i riksdagens första kammare år 1963 till justitieministern angående adoption av utländska barn och framställningar i samma fråga gjorts i mars och oktober 1964 av kvinno- och ungdomsorganisationer hos statsrådet Lindström.

I direktiven anförs vidare.

Av yttranden som gjorts av olika myndigheter i denna fråga framgår att delade meningar råder om huruvida det är principiellt riktigt att svenska staten engagerar sig för främjandet av adoptioner som nu sagts. Sätillvida bör frågan besvaras nekande som det knappast kan vara statens uppgift att medverka till att barn från främmande länder i stort antal överförs hit för adoptionsändamål. Lika självklart är, att det inte kan bli tal om att i Sverige tillämpa restriktioner, som motiveras av rassynpunkter. Adoptionsfall måste under alla förhållanden prövas individuellt och fördomsfritt. I sådana individuella fall kan det emellertid vara betydelsefullt att samhället genom sina organ bistår med råd och hjälp, som minskar de svårigheter som nu föreligger att adoptera utländska barn.

Dessa svårigheter är av såväl juridisk som praktisk natur. Enligt lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption gäller sålunda bl.a. att utländsk medborgare icke får adopteras i Sverige, med mindre adoptionen blir gällande i den stat han tillhör. Med hänsyn till denna bestämmelse kan komplikationer uppkomma bl.a. i fall då adoptionsinstitutet ej är känt i barnets hemland. Angående den rättsliga regleringen av adoption pågår f.n. ett visst utredningsarbete inom olika internationella organ, i vilket arbete Sverige deltar. Inom en expertkommitté i Europarådet har utarbetats ett förslag till konvention för enhetligande av europarådskretsens adoptionslagstiftning. Vidare har inom Haagkonferensen för internationell privaträtt uppgjorts ett konventionsförslag rörande internationella adoptioner, som f.n. är föremål för behandling vid tionde Haag-konferensens sammanträde hösten 1964.

På det praktiska planet är vissa internationella organisationer såsom International Social Service och Union Internationale de Protection de l'Enfance i Genève verksamma. De är nationella myndigheter behjälpliga med sociala utredningar i adoptionsärenden och med överflyttning och tillsyn i begränsad utsträckning av barn, som avses bli adopterade. Åt enskilda familjer lämnar de dock knappast något bistånd. För praktiskt bistånd är därför svenska familjer hänvisade till de upplysningar som svenska myndigheter ger. Det har vitsordats att detta bistånd är

otillräckligt. Även enligt min mening behöver det utbyggas, så att praktiska hinder reduceras så långt det är möjligt.

För adoptanten kan bristande språkkunskaper utgöra ett praktiskt problem då det gäller att taga kontakt med myndigheter i främmande länder. Vissa länder — som Indien — kräver tillika, att adoptanten eller ombud för denne själv väljer ut det barn, som önskas för adoption. Omkostnaderna för adoptionens genomförande med resor och avgifter kan bli stora. Det måste förutsättas att de kommer att åvila adoptanten. Frågan huruvida personal vid beskickning, missionssällskap eller annan svensk representant i barnets hemland skulle kunna företräda de blivande adoptionsföräldrarna vid kontakt med myndigheterna, hämtning av barnet etc. bör därför undersökas. Nu befintliga svårigheter och hinder behöver i första hand klarläggas genom utredning.

Då förhållandena varierar starkt från land till land kan det vara nödvändigt att till en början inrikta utredningen på vissa länder om vilka det kan antagas att de inte principiellt motsätter sig adoption i Sverige av barn från det egna landet. Erfarenheten torde ha visat att adoptionsfrågor av detta slag ofta är mycket ömtåliga och att direkta aktioner i individuella fall lätt kan framkalla missförstånd och misstolkningar. En möjlighet att förebygga friktioner skulle kunna vara om utredningsarbetet innefattade kontakt med myndigheter i de aktuella länderna i syfte att klarlägga vilka svårigheter som möter i adoptionsärenden och möjligheterna att undanröja dem. Om förutsättningar därvid visar sig föreligga för en viss aktivitet i det främmande landet vid införskaffandet av erforderliga uppgifter, information om legala bestämmelser etc., bör utredningen eftersträva att samförstånd nås om den procedur eller de vägar som i respektive länder anses lämpliga och godtagbara.

En ökning av antalet adoptioner av utländska barn ställer också större krav på de svenska barnavårdsmyndigheterna. Det är i allmänhet till barnavårdsmyndigheterna, som de enskilda familjerna först vänder sig med sina önskemål om adoption. Huruvida önskemålen då skrinläggs eller mögnar till ett beslut kan bero på vederbörande barnavårdstjänstemans förståelse och kunnande. Det kommunala barnavårdsorganet måste kunna tillvarata både de presumtiva svenska föräldrarnas och det okända barnets intressen. Utöver sedvanlig fosterhemsutredning måste barnavårdsnämnden kunna bedöma den svenska familjens förutsättningar i övrigt att åtaga sig ett livslångt engagemang för ett barn av främmande ursprung som familjen kanske aldrig sett. Den grannliga uppgiften kräver att barnavårdsnämnderna själva erhåller nödig information om problematiken samt instruktioner om hur de skall förfara vid den sociala utredningen av de tänkta adoptionsföräldrarnas lämplighet, vid förmedling av kontakt med domstol för eventuell förmynderskapsansökan och med polismyndighet för medborgarskapsansökan för barnet i de fall där detta är mest framkomliga vägar för adoption. Hur och i vilka former denna information av barnavårdsnämnderna skall ske bör alltså utredas.

II. Adoption enligt svensk rätt

Med adoption förstås en rättshandling, varigenom någon (adoptanten) upp-tager annan till sitt barn. Det uppstår härigenom ett familjerättsligt förhål-lande såsom mellan föräldrar och barn.

Den som vill adoptera ett svenskt barn kan i allmänhet få bistånd med att utvälja ett sådant genom hänvändelse till barnavårdsnämnden i sin försam-ling eller barnavårdskonsulenten eller barnavårdsombudet i länet. Under en viss prövotid kommer barnet i sådana fall att stå under de tilltänkta adop-tivföräldrarnas vård som fosterbarn. Närmare regler om dylik adoptionsför-medling saknas dock. Ej heller finns någon för landet enhetligt organiserad förmedling. Det bör också uppmärksammas, att enskild person eller sam-manslutning inte får utan tillstånd av socialstyrelsen bedriva förmedlings-verksamhet beträffande fosterbarn.

Adoptionsinstitutet infördes i svensk rätt genom lagen den 14 juni 1917 om adoption, som trädde i kraft den 1 januari 1918. Flertalet bestämmelser om adoption och dess rättsverkningar återfinns numera i föräldrabalken (FB) och ärvdabalken (ÄB), vilka ändrades år 1958 vid införandet av s.k. stark adoption i svensk rätt. Men dessutom finns även vissa regler i giftermålsbalken (GB) och namnlagen den 11 oktober 1963. I internationellträtts-ligt avseende slutligen är vissa regler givna i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption (IÄL) samt i förordningen den 31 december 1931 om vissa inter-nationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynder-skap.

Som bakgrund till den efterföljande undersökningen lämnar utredningen här en kortfattad redogörelse för innehållet i de angivna författningarna.

1. Stiftande av adoptivförhållande

Adoptivförhållande kommer till stånd genom beslut av domstol efter ansö-kan. Laga domstol är rätten i den ort, där adoptanten har sitt hemvist. Sak-nar adoptanten hemvist i riket, är Stockholms rådhusrätt behörig domstol.

Tillstånd att adoptera kan lämnas ensamstående person eller äkta makar. Makar får i regel adoptera endast gemensamt. Make kan dock adoptera en-sam exempelvis om andre maken vistas på okänd ort eller är sinnessjuk eller sinnesslö. Andra än makar får inte adoptera gemensamt.

För adoption uppställer lagen vissa formella villkor, varjämte som allmän

förutsättning gäller att domstolen skall finna att adoptionen lämpligen må äga rum. Det är sålunda fråga inte bara om en formell prövning utan även om en lämplighetsbedömning.

De formella villkoren är i huvudsak följande. Adoptant skall ha fyllt 25 år. Någon övre åldersgräns är däremot ej fastställd i lagen, men vid lämplighetsprövningen följs i allmänhet den principen att adoptivföräldrar inte bör vara äldre än att de skulle kunna vara barnets naturliga föräldrar. Beträffande barnet är ingen åldersgräns föreskriven, men i regel krävs samtycke till adoptionen av barnet om det fyllt 12 år. Den som är under 21 år får inte adopteras utan samtycke av föräldrarna eller, i vissa angivna fall, av en av dem eller särskilt förordnad förmyndare. Kravet på föräldrarnas samtycke har i praxis tolkats så, att detta inte behöver avse en viss bestämd adoptant utan kan vara ett medgivande in blanco.

En adoption får inte ha karaktären av en affärssuppgörelse. Har adoptionsökanden lämnat eller utlovat ersättning i någon form till föräldrarna för att få adoptera barnet, skall ansökan avslås. Detsamma gäller om barnets föräldrar lämnat eller utfäst ersättning till sökanden för att denne tar hand om barnet. Även den omständigheten att föräldrar och sökanden träffat avtal om barnets underhåll utgör i regel hinder mot adoption. Dock är bidrag med engångsbelopp tillåtet, om beloppet inbetalas till barnavårdsnämnden i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd, eller förbindelse å beloppet utfärdas till nämnden samt godkänns av denna och sökanden. I regel skall i sådant fall barnavårdsnämnden inköpa livränta åt barnet för beloppet.

Såsom förut nämnts skall domstolen även företa en lämplighetsprövning. Tillstånd får ej lämnas med mindre adoptionen finns lända till gagn för barnet samt sökanden uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller eljest särskild anledning är till adoptionen. Vissa bestämmelser har meddelats om den utredning som skall ligga till grund för domstolens prövning av lämpligheten. Upplýsningar skall sålunda inhämtas om sökanden och barnet. Av särskild betydelse är härvid den utredning som erhålls genom medverkan av barnavårdsnämnd. Om barnet är under 18 år, skall yttrande inhämtas från barnavårdsnämnden i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd.

Barnavårdsnämnden i den tilltänkte adoptantens församling blir emellertid ofta inkopplad på adoptionsfrågan innan denna dragits under domstols prövning. Vanligen inleds ett adoptionsförfarande med att sökanden efter tillstånd av barnavårdsnämnden i sin församling tar barnet i sin vård som *fosterbarn*. Grundläggande regler om fosterbarnsvården återfinns i 7 kap. barnavårdslagen (BvL). Proceduren är i regel den att barnavårdsnämnden verkställer utredning om de blivande fosterföräldrarna och hemmet, innan formelig ansökan görs om tillstånd att ta ett visst bestämt barn till fosterbarn. Utredningen sker genom någon av nämnden utsedd person och äger

rum vid hembesök hos sökandena och samtal med dem samt förfrågningar hos personer, som har kännedom om dem. Anses sökandena lämpliga att mottaga fosterbarn för senare adoption, ger barnavårdsnämnden ett informellt förhandstillstånd, som innebär att sökandena och hemmet godkänns i och för sig.¹ Härefter utses med biträde av barnavårdsmyndighet ett barn, som anses passande för den ifrågavarande familjen. Ansökan görs sedan hos nämnden om att få ta detta barn som fosterbarn. Som förutsättning för att sådant tillstånd skall lämnas gäller, att nämnden finner att barnet hos sökanden kommer att erhålla god vård och fostran samt i övrigt gynnsamma levnadsförhållanden. Barnavårdsnämnden har att öva noggrann tillsyn över fosterhemmet, bl.a. genom inspektioner. Härigenom är sört för att nämnden kan bilda sig en uppfattning om den vård och fostran som barnet erhåller samt om lämpligheten i övrigt av att barnet vistas i detta hem. Fosterbarnsvården kommer som förut antytts att på så sätt utgöra en provotid, innan frågan om adoption tas upp. I praxis brukar barnavårdsnämnd kräva att denna förprovning skall fortgå under åtminstone tre månader, innan nämnden tillstyrker en ansökan om adoption.

I sådana fall, då barnavårdsnämnden ej på grund av reglerna om fosterbarnstillsyn eller eljest haft tidigare kontakt med adoptionsökanden och barnet, får särskild utredning företas av nämnden i adoptionsärendet.

2. Adoptionens rättsverkningar

Mellan adoptant och adoptivbarn råder numera i rättsligt avseende samma förhållande som mellan föräldrar och barn i äktenskap. Full likställighet gäller sålunda i fråga om arvsrätt, underhållsskyldighet, vårdnad, förmynderskap och giftomannaskap. Det bör särskilt framhållas, att den arvsrättsliga likställigheten även gäller mellan adoptivbarnet och adoptantens släktingar. I samtliga nu nämnda avseenden avskärs barnet helt från sin naturliga familj samtidigt som barnet upptas i sin nya familj och släkt. All underhållsskyldighet och arvsrätt mellan barnet och dess släktingar upphör sålunda genom adoptionen. — Äktenskap är inte tillåtet mellan adoptant och adoptivbarn, så länge adoptivförhållandet består.

Adoptionen medför även rättsverkningar i fråga om barnets släktnamn. Bestämmelser härom finns i namnlagen den 11 oktober 1963.

Genom adoptionen förvärvar barnet adoptantens eller, om barnet adopteras av makar, adoptivfaderns släktnamn. Med rättens tillstånd kan barnet dock få behålla sitt tidigare namn. Om så skett, kan barnet senare genom anmälan hos pastor antaga adoptantens resp. adoptivfaderns släktnamn. — Barn som adopteras av makar och ej fyllt 18 år, kan också genom anmälan hos pastor antaga adoptivmoderns släktnamn som ogift. Förutsättning härför är, att rätten finner namnbytet vara förenligt med barnets bästa.

¹ Jfr härom s. 73—74.

Samma möjlighet har barn, som uppnått 18 års ålder. Barnet skall då göra ansökan hos namnmyndigheten, dvs. patent- och registreringsverket, som för bifall måste finna särskilda skäl föreligga. — Adoptivbarn under 18 år kan vidare genom anmälan till pastor få antaga det släktnamn som bärs av adoptivmoderns man, oaktat denne inte är barnets adoptivfader. Som villkor härför gäller, att mannen givit sitt samtycke och att rätten funnit namnbytet vara förenligt med barnets bästa.

Adoptivbarn har även möjlighet att bära s.k. tilläggsnamn. Detta gäller vare sig barnet erhållit adoptantens släktnamn eller inte. Har barnet förvärvat adoptantens släktnamn, kan det få som tilläggsnamn bära sitt eget släktnamn före adoptionen. Om barnet å andra sidan behållit sitt tidigare släktnamn, kan det som tilläggsnamn antaga det släktnamn, som barnet enligt huvudregeln kunnat få vid adoptionen. Tilläggsnamnet skall bäras framför släktnamnet. Anmälan om tilläggsnamn skall göras hos pastor.

Omnämnas bör ytterligare att, om adoptanten förvärvat nytt släktnamn, adoptivbarnet har möjlighet att erhålla namnet efter samma regler som gäller i förhållandet mellan barn och föräldrar.

Namnlagen innehåller också bestämmelser om förnamn. I detta avseende må här endast upplysas, att namnmyndigheten efter ansökan äger medge *dels* ytterligare förnamn utöver redan förvärvat sådant, *dels ock* annat namn i stället för det tidigare. I förra fallet skall särskilda skäl föreligga, medan det i det senare fallet fordras synnerliga skäl.

När namnmyndighetens beslut om bifall till ansökan om namn — släktnamn eller förnamn — vunnit laga kraft, skall myndigheten omedelbart härom underrätta pastor i den församling, där den som avses med beslutet är kyrkobokförd.

Hävande av adoption kan äga rum i vissa i lagen angivna undantagsfall.

3. *Internationella adoptivförhållanden*

Som förut nämnts, återfinns våra i författning givna bestämmelser om internationella adoptivförhållanden i IÄL (6 kap.) och i 1931 års förordning. Förordningen, som endast reglerar adoption i sådana fall då båda parter är nordiska medborgare och adoptanten har hemvist i nordiskt land, saknar intresse i detta sammanhang.

Reglerna i 6 kap. IÄL är mycket knapphändiga och stadgar följande. Utländsk undersåte får ej adoptera eller adopteras här i riket med mindre adoptionen blir gällande i den stat han tillhör (1 § första stycket). Svensk undersåte får inte adoptera eller adopteras i främmande stat, om inte Konungen med avseende på viss stat eller för bestämt fall medgivit att det må ske (1 § andra stycket). Motsvarande bestämmelser ges i fråga om hävande av adoptivförhållande, allteftersom adoptanten är utländsk eller svensk

medborgare (2 §). En svensk medborgare kan enligt dessa regler adoptera ett utländskt barn *antingen* genom ett domstolsförfarande i Sverige, varvid emellertid krävs att beslutet blir gällande i barnets hemland (första fallet) *eller* också i barnets hemland med godkännande av Kungl. Maj:t (andra fallet).

För att ett adoptionsförfarande vid svensk domstol — alltså det första fallet ovan — skall kunna äga rum fordras till en början att den svenska domstolen är behörig att upptaga ärendet. Frågan om när kompetens överhuvud tillkommer svensk domstol är emellertid inte reglerad i författning. Ovan berörda stadgande (i FB 20 kap. 14 §) om Stockholms rådhusrätts behörighet som subsidiärt forum avser sålunda inte att garantera att ett adoptionsärende av internationell karaktär alltid skall kunna tas upp av svensk domstol. Bestämmelsen utgör endast ett led i regleringen av den interna svenska kompetensen. Man är i stället hänvisad till den praxis som tillämpas av de svenska domstolarna, särskilt Stockholms rådhusrätt. Om adoptanten har hemvist i Sverige, torde forum anses föreligga här, oavsett vilken nationalitet adoptanten och adoptivbarnet har samt barnets hemvist. Är adoptanten utom Sverige domicilierad svensk medborgare, synes Stockholms rådhusrätt enligt stadig praxis anse sig behörig upptaga hans ansökan om adoption av utländskt barn. I andra fall är det däremot svårt att ange några fasta riktlinjer för den ståndpunkt praxis intar. (Jfr rättsfallet NJA 1947 s. 164.)

Även om svensk domstol finner sig behörig att upptaga ett visst adoptionsärende och svensk lags interna villkor för adoption är uppfyllda, möter likväl många gånger hinder att genomföra adoptionen på grund av bestämmelsen i IÄL att adoptionen måste bli gällande i den stat som den utländske kontrahenten tillhör. Att en adoption ej blir gällande i en utländsk stat kan bero på att denna stat ej känner adoptionsinstitutet. Orsaken kan också vara att i den främmande staten uppställs villkor för adoption, som saknar motsvarighet i vår lag. Ett ytterligare skäl kan vara, att den främmande staten tillagt sina myndigheter exklusiv behörighet att pröva en adoptionsansökan, som berör en av landets egna medborgare. Nämda bestämmelse i IÄL vilar på den uppfattningen att det är ett allmänt intresse att en adoption i Sverige blir erkänd i andra länder, främst dem vars medborgare berörs av det svenska adoptionsbeslutet.

I andra fallet ovan lämnas medgivande till att svensk medborgare adopterar eller adopteras i främmande stat av Kungl. Maj:t i justitiedepartementet. Något generellt medgivande avseende viss stat har — med undantag för den nordiska regleringen i 1931 års förordning — hittills inte utfärdats. Tillstånd har sålunda endast givits in casu. Även om formuleringen i 6 kap. 1 § andra stycket i 1904 års lag torde ge vid handen att medgivande till adoptionen skall föreligga innan det utländska beslutet fattas, förekommer tämligen ofta att Kungl. Maj:t i efterhand lämnar tillstånd till adoption.

1904 års lag innehåller inga bestämmelser om vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att Kungl. Maj:t skall kunna medge adoption utomlands. Det har inte ansetts möjligt att i lagen ge ett generellt uttryck åt dessa förutsättningar. Bestämmanderätten har därför överlåtit till Kungl. Maj:t, som kan sägas härigenom ha tillagts en åtminstone i viss mån fri bedömning. (Se lagberedningens förslag till revision av giftermålsbalken och vissa delar av ärvdabalken, II (1913) s. 75—76.) Kungl. Maj:ts praxis kan sägas vara att i stort sett följa samma regler som svenska domstolar har att tillämpa i adoptionsärenden.

I fråga om adoptionens rättsverkningar bör framhållas, att utländskt barn inte automatiskt förvärvar svenskt medborgarskap genom att adopteras av svensk medborgare.

Vid Haagkonferensen för internationell privaträtt 1964 utarbetades en konvention med bestämmelser om forum, tillämplig lag och förutsättningar för erkännande av beslut i internationella adoptionsärenden. Enligt konventionen, som ännu ej trätt i kraft och ej undertecknats av Sverige, skall konventionsstat automatiskt erkänna i annan dylik stat fattat adoptionsbeslut, om vissa förutsättningar föreligger med avseende å dels den beslutande myndighetens kompetens dels innehållet i den lag som denna myndighet lagt till grund för beslutet. Ett av konventionens syften är att unifiera förutsättningarna för erkännande av internationella adoptioner och att därigenom underlätta dylika adoptioner.

En konvention som utarbetats inom Europarådet rörande enhetliga principer om adoption kan, framför allt indirekt, komma att öva inverkan på möjligheterna att erkänna adoptioner som företagits i annan europarådsstat. Genom en större enhetlighet i de interna adoptionsbestämmelserna i de olika staterna måste rimligen en större benägenhet att erkänna adoption, företagen i annan konventionsstat, beräknas föreligga.

Dessa båda konventioner har utarbetats genom förhandlingar mellan ett relativt begränsat antal stater med ett någorlunda likartat rättssystem, varför de torde få betydelse i första hand blott mellan dessa stater. Det bör även anmärkas att det ännu torde vara för tidigt att uttala sig om när sagda konventioner träder i kraft.

Utredningen önskar i detta sammanhang erinra om den utredning om den svenska internationella adoptionsrätten, som beslutats av Kungl. Maj:t den 30 juni 1965 (se 1966 års Riksdagsberättelse under Ju: 65).

III. Vissa uppgifter till grund för utredningen

1. Uttalanden om behovet av åtgärder m.m.

Under tiden närmast före utredningens tillsättande i oktober 1964 förekom en livlig diskussion i den svenska pressen angående adoption av utländska barn. Man behandlade härvid såväl frågan om lämpligheten av att till Sverige överflytta barn från de s.k. u-länderna, särskilt barn av annan hudfärg, som olika spörsmål angående tillvägagångssättet för adoption och möjligheten för adoptionssökande att få bistånd av det allmännas organ. Såsom omnämns i utredningsdirektiven aktualiserades sådana frågor också i annan ordning, nämligen en interpellation i riksdagen och framställningar till regeringen från kvinno- och ungdomsorganisationer.

Vad särskilt angår placandet av s.k. färgade barn i svenska adoptivhem förekom under åren 1962—1964 ett flertal uttalanden i pressen. I några av dessa gjordes gällande att de svenska myndigheterna hade rest hinder mot att sådana barn förts hit för adoption och att många familjer som önskat adoptera utländska barn resignerat inför svårigheterna. Det framhölls även att de sökande vid förfrågan hos svenska myndigheter om hur de skulle få anvisning på något barn ofta fått besked att de måste försöka på egen hand och ibland rekommendation att vända sig till utländska beskickningar i Sverige. Där kunde man i bästa fall få adressen till ett hittebarnshem eller en myndighet som sysslade med adoption och sedan fick man själv söka vidare kontakt per brev. I flera av uttalandena påpekades även de praktiska svårigheter som är förbundna med att genomföra en adoption av utländskt barn och framställdes förslag om förbättringar. En del sådana förslag gick ut på ökad information till barnavårdsmyndigheter om möjligheter och svårigheter när det gäller dessa frågor. Dessa myndigheter borde då också instrueras att hjälpa dem som önskar adoptera utländska barn med att fylla i formulär, översätta intyg osv. så att alla som har förutsättningar att ta emot ett utländskt barn får samma möjligheter till detta oberoende av språkkunskaper o.dyl. Även ett centralt organ efterlystes som kunde förmedla kontakten mellan adoptionssökandena och barnen och till vilket de sökande kunde vända sig för att få råd och upplysningar i dessa frågor.

När det är fråga om de krav som myndigheterna skall ställa på dem som önskar adoptera ett barn har den meningen stundom gjorts gällande att vid adoption av utländskt barn fordringarna i vissa avseenden kunde mjukas upp men i andra däremot skärpas. Det har sålunda föreslagits att man å ena sidan borde acceptera adoptivföräldrar i åldern upp till 45 år och även yrkesarbetande adoptivmödrar men å andra sidan öka kraven då det gäller

adoptivföräldrarnas sociala anseende samt omgivningens tolerans och förståelse.

I den nämnda interpellationen i riksdagen berördes spørgsmålet om adoption av barn med annan hudfärg; vederbörande statsråd tillfrågades om han var beredd att medverka till att hinder som restes mot sådana adoptioner undanröjdes och föranstalta om åtgärder som eventuellt kunde vara påkallade för en positiv lösning av frågan. I sitt svar på interpellationen anförde justitieministern, att ansökningar till domstol om adoption av färgade barn dittills syntes ha förekommit blott i ett ringa antal fall och att vid behandling av dylika ansökningar domstolarna ej torde ha tagit någon speciell hänsyn till barnets avvikande ras. Sålunda hade Stockholms rådhusrätt under senare år godkänt samtliga hithörande ansökningar. Statsrådet tillade, att i adoptionsärenden domstolarna ej torde tillfråga annan myndighet än barnavårdsnämnd. Beträffande Kungl. Maj:ts praxis i fråga om godkännande av utomlands skedd adoption förklarade statsrådet, att ansökningarna alltid bifallits när lagliga förutsättningar härför förelegat.

Från några håll har den meningen framförts, att bästa sättet att hjälpa nödlidande barn i u-länder inte vore att flytta dem hit för adoption utan att bereda dem fosterhemsvård och annan hjälp i deras hemländer. Det har sålunda uppgivits, att vissa missionsförbund och andra organisationer med erfarenhet av internationellt hjälparbete skulle i princip hysa en sådan uppfattning. En diskussion av denna fråga förs i en inom Rädda barnens centralstyrelses kansli i maj 1963 upprättad promemoria, vari yttras.

Huvudsynpunkten på adoption i Sverige av utländsk medborgare bör vara, att man genom adoptionen bereder adoptivbarnet fördelar i form av trygg uppväxtmiljö, familjeanknytning, möjlighet till skolgång och yrkesutbildning m.m., som man inte kan bereda barnet genom hjälpverksamhet i barnets hemland. Man bör med andra ord jämföra de förhållanden barnet försätts i genom adoptionen med de förhållanden barnet skulle växa upp i om denna adoption ej kom till stånd.

Några fördelar. Hemlösa barn beredes uppväxt i familj (kan ej ordnas i barnets hemland). — Svält, sjukdomar, okunnighet m.m. hos barnet undanröjes (kan ordnas genom hjälpverksamhet i barnets hemland). — Barnlösa svenskar förses med barn. — Större kunskap om och förståelse för främmande länders problem vinnas för svenskar; möjligen med tiden mindre avståndstagande från personer som till utseendet starkt avviker från skandinaver.

Några nackdelar. Barnet löper en mycket stor risk att växa upp som en särpling, vilket lätt kan leda till sociala komplikationer. Även utan att vara impopulärt avviker det från lekkamraterna och förblir en främling. Om det till sitt utseende starkt avviker från omgivningens (t.ex. neger), riskerar det att i vuxen ålder få svårigheter att finna en äktenskapspartner. Under uppväxtåldern riskerar det att uteslutas från kamratreisen; även om detta naturligtvis långt ifrån alltid behöver inträffa, kommer barnet med stor sannolikhet att inta en särställning bland andra barn. — Barnet skiljs från de eventuella släktingar det kan ha i hemlandet. — Om de blivande adoptivföräldrarna ångrar sig eller avlider, innan adoptionen kommit till stånd, riskerar barnet att bli hemsänt.

Särskilda svårigheter. Att införskaffa tillförlitliga uppgifter om barnet, varige-

nom lämplig matchning med adoptivföräldrarna kan ske. — Att utvälja för detta slag av adoptioner lämpliga adoptivföräldrar. Sannolikt tilldrar sig denna adoptionsform intresse hos personer som ej lämpar sig som adoptivföräldrar, möjligen intellektuellt folk som ställer alltför stora krav på barnet, möjligen de litet sensationellt inställda, möjligen folk som ej får adoptivbarn i Sverige. Sannolikt krävs det extra stor mognad från adoptivföräldrarnas sida för att klara denna adoption.

I skrivelse till utredningen den 16 mars 1967 säger sig Rättsvetenskapliga sällskapet inte för närvarande överväga att själv administrera en organiserad överföring av barn från andra länder till Sverige. Förbundet anser fortfarande sin främsta uppgift vara att hjälpa så många barn som möjligt i deras egna hemländer men har förståelse för att i enstaka fall barn från utlandet adopteras i Sverige. I förbundets arbetsutskott har Rättsvetenskapliga sällsappets inställning till ansökningar om bidrag till adoptionskostnader diskuterats, eftersom man väntar sig en ökning av sådana ansökningar. Som en allmän princip uttalas den meningen, att bidrag ej bör ges till rese- och andra kostnader i samband med adoption av utländska barn, men att undantag från principen kan göras i särskilt ömmande fall.

Vid uppvaktnig för statsrådet Lindström den 9 mars 1964 framfördes från Svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet en vädjan att genom någon form av rådgivning och förmedling underlätta för svenska föräldrar, som så önskar, att adoptera utländska barn.

I skrivelse den 8 oktober 1964 till statsrådet Lindström anför Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Önskemål har framförts att åtgärder skall vidtas för att underlätta adoptioner från u-länder. Inom olika internationella organisationer pågår även ett intensivt arbete i dessa frågor, bl.a. inom en expertkommitté i Europarådet. Mot denna bakgrund och med hänsyn till önskvärdheten att de svenskar, som önskar adoptera ett utländskt barn, skall få samhällets hjälp att genomföra beslutet synes det Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund uppenbart att en utredning om hithörande frågor är nödvändig.

Det synes uppenbart att denna utredning bör ta upp problemet i dess vidaste aspekter. En översyn av den svenska lagstiftningen beträffande adoption liksom procedurmöjligheterna bör ingå i utredningens uppdrag. Det föreligger starka skäl att överväga, vilka möjligheter de svenska myndigheterna har att skaffa representanter för fosterföräldrarna i adoptionslandet. En samordning av samhällets service ifråga om råd och upplysningar i dessa frågor synes nödvändig för att inte enskildas initiativ skall hindras av samhällets bristande resurser att hjälpa med information och bisträckning.

En liknande framställning har — i skrivelse den 9 oktober 1964 — gjorts av Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund. Förbundet hemställer att åtgärder snabbt vidtas för att effektivt bistå familjer, som vill skaffa adoptivbarn från annat land. Därvid bör tillses att klara och entydiga direktiv om adoptionsmöjligheter och adoptionsförfarande utfärdas.

2. Uppgifter från barnavårdsnämnder m. fl. angående intresset i Sverige för adoption av utländska barn

Det är allmänt känt att antalet svenska barn som anmälts till barnavårdsnämnderna för adoption väsentligt understiger antalet adoptionssökande. Att siffermässigt ange hur många flera sökande det finns än barn är emellertid inte möjligt. Av den officiella statistiken kan inhämtas hur många adoptioner som äger rum årligen, men statistiska uppgifter om antalet adoptionssökande i hela landet saknas. Från Stockholms stads barnavårdsnämnd har emellertid uppgivits, att vid årsskiftet 1964—1965 i Stockholm omkring 500 familjer var antecknade som adoptionssökande. Antalet barn i Stockholm, som kan adopteras, medger vanligen adoption av inte mer än ett hundratal årligen. Den genomsnittliga väntetiden för adoptionssökande har för hela landet uppgivits till 4—5 år.

Inte heller finns samlade uppgifter från hela landet om i vilken utsträckning önskemål framställts om adoption av barn från utlandet. För att likväl få någon uppfattning om hur stort intresset i Sverige är av dylika adoptioner har utredningen vänt sig till ett antal *barnavårdsnämnder* och till samtliga *barnavårdsombud* med begäran om upplysning i vilken utsträckning de fått ansökningar och förfrågningar i detta ämne från allmänheten. De begärda upplysningarna har avsett tiden 1956—1964. De tillfrågade barnavårdsnämnderna utgör till antalet 20, representerande alla städer med minst 50 000 invånare och dessutom andra städer och kommuner i närheten av Stockholm. Urvalet utgör sålunda blott en ringa del av landets ca 1 000 barnavårdsnämnder, men utredningen har antagit att intresset för adoption av utländska barn är väsentligt större i storstäderna än i mindre orter eller på landsbygden. Detta antagande synes bekräftat av upplysningar som utredningen fått av länens barnavårdskonsulenter.

Av svaren på frågan hur många hänvändelser om adoption av utländska barn som förekommit framgår att exakta uppgifter ej kunnat lämnas. Många förfrågningar har nämligen skett under sådana förhållanden — telefonledes eller eljest — att någon registrering inte ägt rum.

Stockholms stads barnavårdsnämnd lämnar till en början uppgifter för tiden från oktober 1963 till slutet av 1964. Under denna tid har nämndens byrå för adoptioner och vårdnadsärenden fått mottaga ett stort antal förfrågningar om möjligheten att adoptera barn från utlandet. En ökning i intresset har förmärkts i samband med att i TV, radion och pressen förekommit skildringar av nöden i utvecklingsländerna. Under den nämnda perioden har i ett 40-tal fall ansökningar gjorts om godkännande av fosterhem för utländska barn, så gott som alltid i syfte att därefter få adoption till stånd. Det har härvid varit fråga om barn från bl.a. Grekland (16), Indien (7), Republiken Korea (4) samt i enstaka fall barn från Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Jemen, Jugoslavien, Peru, Schweiz, Thai-

land och Österrike. Antalet utländska barn som inkommit till landet för att adopteras här och såsom fosterbarn stått under barnavårdsnämndens tillsyn har under perioden 1955—1965 utgjort ett 50-tal. Bortsett från finska och västtyska barn har de flesta barnen kommit från Korea (15) och Grekland (6). Rörande det sätt på vilket adoptionsökande fått förbindelse med utländska barn anför barnavårdsnämnden.

Vanligen har de sökande vänt sig till barnavårdsnämnden med en första förfrågan, innan några kontakter alls tagits utomlands. Men det förekommer att man först underhandlar med barnhem eller annan institution utomlands, innan man finner anledning kontakta barnavårdsnämnden. Ibland har det hänt att en familj tagit hit barn utan att alls sätta sig i förbindelse med nämnden, vilken då fått vetskap om barnets fosterbarnsstatus först genom avisering från avdelningen för allmänna barnbidrag eller genom remiss från överståthållarämbetet, som anmodats av socialstyrelsen att avge yttrande, emedan utlänningskommissionen förhört sig p.g.a. ansökan om fortsatt uppehållstillstånd för barnet. Någon gång har man därvid haft anledning tro, att fosterföräldrarna antingen inte känt till barnavårdslagens bestämmelser eller haft andra särskilda skäl att icke taga kontakt med nämnden.

Barnavårdsnämnden framhåller slutligen, att nämnden vid sin prövning enligt fosterbarnsbestämmelserna och vid avgivande av yttranden till domstol i adoptionsärenden i allmänhet följer samma normer beträffande svenska och utländska barn. När det gäller s.k. färgade barn torde dock särskilt avseende fästas vid de rent personliga förutsättningarna hos adoptionsökandena med hänsyn till de särskilda påfrestningar som dessa barn kan komma att utsättas för.

Av de övriga tillfrågade barnavårdsnämnderna torde de i Göteborg, Malmö, Västerås, Borås, Jönköping, Lund och Lidingö ha haft de flesta förfrågningarna om utländska barn för adoption. Uppgifterna om antalet är dock i flera fall osäkra; det högsta antal förfrågningar under hela perioden 1956—1964, som uppges, är ett 40-tal. Från några håll anförs att det varit vanligt att personer efter att ha läst någon tidningsartikel eller hört föredrag i radio eller TV om adoption av grekiska eller andra utländska barn vänt sig till barnavårdsnämnden med förfrågan om möjligheten att kunna få ta hand om ett sådant barn. Många av de frågande har visat sig ej ha någon klar uppfattning om vad en sådan adoption innebär eller vilka svårigheter som kan vara förenade med den. Antalet genomförda adoptioner av barn från utlandet anges av dessa nämnder i allmänhet till någon eller några per år. Sålunda uppger Göteborgs barnavårdsnämnd att under de senaste 4—5 åren 6—7 grekiska barn och ett barn från Korea adopterats. — Nämnderna i Norrköping, Uppsala, Hälsingborg, Linköping, Eskilstuna, Nacka och Ny-näshamn säger att de inte alls kan ange antalet förfrågningar eller att endast enstaka sådana förekommit. Hos barnavårdsnämnderna i Gävle och Halmstad har överhuvudtaget inga förfrågningar om utländska adoptivbarn gjorts.

Allmänt kan angående uppgifterna från barnavårdsnämnderna sägas att, i den mån de är preciserade, de synes utvisa att under perioden förfrågningarna till övervägande del gällt barn från Förbundsrepubliken Tyskland samt att därefter intresset huvudsakligen varit inriktat på grekiska barn. Det är i synnerhet under de senaste åren av perioden som barn från Grekland efterfrågats. Flera av nämnderna framhåller vidare, att de själva saknat informationer om utländska lagregler angående adoption och om förfarandet vid adoption av utländska barn och därför blott kunnat hänvisa sökande till vederbörande utländska beskickning eller till socialstyrelsen eller International Social Service i Genève (ISS)¹

Av uppgifterna från barnavårdsombuden torde kunna slutas, att allmänheten ej i större utsträckning vänt sig till dem med förfrågningar, som nu avses, och att dylika förfrågningar ej heller vidarebefordrats till dem från barnavårdsnämnderna. Två av de barnavårdsombuden, som lämnat svar, uppskattar antalet förfrågningar under perioden 1956—1964 till ett 10-tal, tre ombud anger antalet till två å tre, sex ombud säger sig inte kunna uppge någon siffra och fyra har ej haft några förfrågningar alls.

Då det kunde förväntas, att *organisationer med humanitär verksamhet* utomlands hade fått mottaga hänvändelser från allmänheten angående adoption av utländska barn, har utredningen till ett antal sådana organisationer riktat liknande frågor som till barnavårdsnämnderna och barnavårdsombuden. I dessa fall har emellertid den tidsperiod som frågorna gällt begränsats till 1960—1964. De tillfrågade är Svenska röda korset, Rädda barnen, Svenska baptistsamfundet, Svenska missionsförbundet, Svenska kyrkans mission, Filadelfiaförsamlingens i Stockholm yttre mission, Svenska israelsmissionen, Svenska missionen i Kina och Japan, Svenska alliansmissionen, Örebro missionsförening, Lutherska världsförbundet, Kvinnliga missionsarbetare, Evangeliska fosterlandsstiftelsen, Inomeuropeisk mission, Missionssällskapet bibeltrogna vänner och Metodistkyrkans yttre mission.

Svenska röda korset har uppgivit sig ha fått mottaga 15 skriftliga förfrågningar och minst lika många vid telefonsamtal eller personliga besök. I åtminstone 10 fall har hänvändelsen gällt barn från Korea. Röda korset, som inte bedriver någon adoptionsverksamhet, brukar alltid hänvisa de frågande till andra institutioner. Från Rädda barnen upplyses att förfrågningar förekommit och att de frågande då alltid hänvisats till socialstyrelsen. Uppgift om antalet fall kan ej lämnas.

Av de tillfrågade missionsförbunden har Lutherska världsförbundet (Lutherhjälpen) uppgivit sig ha fått ett 20-tal förfrågningar. Dessa har emellertid ej föranlett förbundet att medverka till någon adoption, vilket berott på resultatet av de undersökningar som förbundets s.k. markorganisationer företagit i olika länder. Enligt de uppgifter som Lutherhjälpen fått

¹ Närmare ang. ISS se s. 72.

från sina hjälpområden skulle adoption från Algeriet vara omöjlig att genomföra och vidare skulle från Jordanien ej kunna adopteras muselmanska barn men däremot i princip kristna barn, varvid förfarandet dock vore komplicerat. Adoption från Hongkong vore möjlig men förbundet hade härvidlag ställt sig avvaktande. — Svenska baptistsamfundet har upplyst att samfundet i ungefär 10 fall givit råd och anvisningar angående adoption av tyska barn och att i dessa fall adoption sannolikt kommit till stånd. — Från fem av missionsförbunden har svarats att en eller annan begäran om medverkan till adoption av utländskt barn inkommit men att bistånd av olika skäl ej kunnat lämnas, vilket i en del fall berott på att ifrågavarande utländska myndigheter motsätter sig adoption. Från några förbund har uppgivits att de av principiella skäl ansett sig ej böra medverka till att barn omplanteras i en helt främmande miljö. Fadderbarnsverksamhet inom missionsområdet har ansetts vara den bästa formen av hjälp åt nödlidande barn. — Sju av missionsförbunden slutligen uppger sig överhuvudtaget ej ha fått några förfrågningar under perioden.

3. Anpassning i Sverige av barn med utländskt ursprung

Såsom tidigare nämnts har i den allmänna debatten om adoption av utländska barn berörts frågan om möjligheterna till anpassning i Sverige för barn, som rasmässigt mera markant skiljer sig från den svenska omgivningen. För att få detta spörsmål belyst har socialstyrelsen på utredningens begäran låtit verkställa en undersökning rörande ett ganska stort antal barn, varvid särskilt intresse ägnats sådana barn som på grund av ras företer yttre särdrag. Undersökningen har utförts av de hos länsstyrelserna anställda barnavårdskonsulenterna och har tagit sikte på hur barnen funnit sig tillrätta i sin nya miljö och huruvida särskilda svårigheter mött dem i hemmet, i skolan eller överhuvud taget i kontakten med andra människor.

De barn som omfattas av undersökningen är sådana om vilka barnavårdskonsulenterna kunnat få upplysning från barnavårdsnämnder och pastorsämbeten. I stort sett är det fråga om barn, födda efter år 1950. Efterforskningar hos domstolarna angående adoptioner av utländska barn har i allmänhet inte företagits. Självfallet finns ingen garanti för att alla barn av den ifrågavarande kategorin kommit att omfattas av undersökningen, men antalet undersökta fall torde vara tillräckligt stort för att ge en uppfattning om de problem som här möter. För varje barn har i allmänhet upplysningar lämnats om dess ålder, kön och ursprungliga nationalitet, om tidpunkten för dess ankomst till Sverige samt om adoptivföräldrarnas ålder, yrke och bostadsort. Vidare har särskilt uppmärksamats om släktskap förelåg mellan barnet och adoptivfamiljen samt huruvida andra barn — egna barn, fosterbarn eller adoptivbarn — samtidigt funnits i familjen.

De utländska barn, som enligt barnavårdskonsulenternas uppgifter anlät till Sverige under perioden från omkring 1950 till och med mars 1966, utgör till antalet drygt 140, därav 25 från Grekland, 12 från Indien, 11 från Iran och 52 från Korea samt enstaka barn från Brasilien, Etiopien och andra afrikanska länder, Italien, Japan, Jugoslavien, Kina, Pakistan, Polen, Thailand, Tjeckoslovakien och Ungern. Något över halva antalet barn är flickor. Omkring 40 av barnen är födda under åren 1950—1959 och återstoden under åren 1960—1965. Rörande tidpunkten för barnens ankomst till Sverige har uppgifter ej lämnats i alla fall. Såvitt upplysts har omkring 25 anlät under tiden 1950—1959, ungefär 60 under tiden 1960—1964, 30 under 1965 och ett tiotal under de tre första månaderna 1966. Samtliga barn har genast efter ankomsten placerats som fosterbarn hos de blivande adoptivföräldrarna. Vid den tid då uppgifterna lämnades vistades ett 50-tal av barnen ännu som fosterbarn i den svenska familjen, medan adoption genomförts av de övriga.

I allmänhet har barnen adopterats av äkta makar. Endast i ett 10-tal av fallen har en ensamstående adopterat. Adoptivföräldrarnas ålder har oftast överstigit barnens ålder med 25—40 år. Fall förekommer emellertid, där ålderskillnaden varit så pass stor som upp emot 60 år. Bland adoptanterna är samtliga socialgrupper representerade. I 15 av adoptantfamiljerna fanns egna barn. Släktskap mellan adoptivbarn och adoptivföräldrarna har förekommit i ett fall. Av de redovisade barnen fanns ett 50-tal i Stockholm, omkring 30 i Stockholms län, samt ett 15-tal i Göteborg.

Uppgifterna i det redovisade materialet, som inhämtats från barnavårdskonsulenterna, avser som nämnts tiden före april 1966. Dessa uppgifter har av utredningen kompletterats med material från justitiedepartementet angående godkända utländska adoptioner och ansökningar om svenskt medborgarskap för utländska barn. Utredningen har även inhämtat upplysningar från socialstyrelsen angående de utländska barn som genom styrelsens förmedling kommit till Sverige under tiden april—december 1966. Resultatet av samtliga undersökningar visar att från omkring 1950 till och med december 1966 har från följande länder kommit sammanlagt nedannämnda antal barn:

Grekland	40
Indien	16
Iran	13
Japan	5
Korea	94
Polen	13
Ungern	20

Summa 201

Utöver dessa barn har mindre grupper om sammanlagt 40 barn kommit från Etiopien, Jugoslavien, Kina, Pakistan, Thailand och Tjeckoslovakien. Totalt utgör antalet alltså omkring 240 barn.

Angående de två största grupperna, nämligen barnen från Grekland och Korea kan följande närmare upplysningar om tidpunkten för barnens ankomst till Sverige lämnas.

	Från Grekland	Från Korea
Före 1965	24	17
1965	14	27
1966	2	50
	Summa	94 ¹

Av samtliga uppgivna barn har omkring 120 adopterats vid svensk domstol och ett 50-tal har fått Kungl. Maj:ts godkännande av utomlands skedd adoption. Svenskt medborgarskap har erhållits i 88 fall efter skedd adoption och i 33 fall före adoptionen. Sammanlagt har ett 30-tal ensamstående adopterat.

Uppgifterna från barnavårdskonsulenterna omfattar även 28 barn som är födda i Sverige och vilka vistas i svenska adoptiv- eller fosterhem. Deras mödrar är svenskor och fäderna utländska färgade män.

Beträffande de ifrågavarande *barnens anpassning* är att märka, att åtskilliga av dem är i så späd ålder, att en undersökning av åsyftat slag ej kunnat ske. Rörande närmare 100 av barnen har emellertid bestämda uttalanden kunnat göras av konsulenterna. Resultatet av anpassningsundersökningen är att i så gott som alla fall barnen anses ha funnit sig väl tillrätta i den svenska miljön. Endast i fem fall uppges särskilda svårigheter ha uppkommit.

Som exempel på *god anpassning* kan här nämnas följande fall.

Beträffande en flicka från Pakistan, född 1960, anför vederbörande barnavårdskonsulent.

Flickan kom från sjukhus. Hon var ovanligt liten för sin ålder. Hon tog upp sig fort och hade ingen svårighet att anpassa sig. Hon har ej varit sjuk sedan hon kom till Sverige. De två första åren hade adoptivmodern en flicka från Pakistan, som såg till flickan på dagarna. Sedan har hon varit i familjedaghem respektive daghem. Hon trivs mycket bra i daghemmet, då hon gärna vill bli sysselsatt.

Kamrater och bekantas barn vet att hon kommer från Pakistan och det föranleder inget anmärkningsvärt. Barnen beundrar henne, särskilt på somrarna för att hon blir så brun. Adoptivmodern har inga släktingar i Sverige, men hon brukar sommartid bo hos släktingar i Finland. Där är flickan mycket omtyckt och populär.

Vuxna människor som de möter brukar observera henne, då hon har ganska

¹ Från 1 januari fram till 15 september 1967 har 90 koreanska barn anlant till Sverige.

mörk hudfärg. Då hon en gång varit ute och gått med dagmaman och hennes barn, hade någon yttrat att det var »en svart och en vit», vilket flickan hade talat om när hon kom hem. Annars är det mest positiva påpekanden som gjorts. Flickan är själv framåt och ej rädd eller blyg för främmande människor och hon har ej reagerat nämnvärt för folks uppmärksamhet.

Flickan är något livligare än genomsnittligt hos barn. Hon är impulsiv och temperamentsfull men tar sitt förnuft till fånga och går att tala med. Hon blir ångerfull och skuldmedveten om hon varit olydig. Hon är mjuk till sin läggning och har stort behov av ömhet. Hon tar det naturligt att hon kommer från Pakistan.

Daghemsföreståndarinnan har på förfrågan uppgivit: Flickan har vistats på daghemmet i drygt ett år. I början frågade barnen om hon är neger. Föreståndarinnan har talat med henne, så att hon aldrig reagerat negativt. Ett par av de äldre barnen reagerade första dagen genom att taga avstånd från flickan, ville ej hålla henne i hand och så vidare, men nu går hon helt in i gruppen, och om hon varit borta någon dag har barnen frågat efter henne. Hon har fått fin instruktion i hemmet. — Det har varit rätt arbetsamt med flickan, då hon är rätt okoncentrerad, livlig och temperamentsfull. Hon får det nog på så sätt själv litet arbetsamt. Hon är mycket aktiv och vill gärna byta sysselsättning. Föreståndarinnan har dock ej uppfattat detta som något negativt.

Samma konsulent uppger om en flicka från Indien, född 1961.

Flickan kom direkt från New Delhi, där hon vistats på ett barnhem som hittebarn. Hon var i dåligt fysiskt tillstånd då hon kom. I början räckte hon fram händerna till alla som kom som om hon räknade med att det var någon som kom för att hämta henne. Efter cirka en vecka vände det sig, så att hon, då någon kom, i stället var rädd att de skulle föra bort henne. Hon var även rädd för att gå bort med fosterföräldrarna och höll sig krampaktigt kvar vid dem. Hon kom i augusti månad och hade vid jultiden lärt sig förstå och tala svenska mycket bra. Hon sov gott om nätterna men vaknade ibland, vilket hon fortfarande gör, då hon är ett livligt barn. Hon har helt inlemmats i hemmet och är stolt över det som finns hemma.

Flickan leker varje dag i lekparken och är meddelsam mot kamraterna. De barn som bor i omgivningen tittar ej särskilt på henne. En del barn frågar var hon är ifrån och hur hon har kommit hit. Hon upplyser dem själv om detta. Hon var med i parkleken i somras, och där var det heller inga problem. Numera vistas hon i familjedaghem på dagarna, då båda föräldrarna arbetar.

Människor som de möter lägger ofta märke till henne, hon har brun hudfärg, och de brukar ibland kommentera sinsemellan med »vilken söt unge» och dylikt. Flickan tar det naturligt. Släktingarna är mycket positivt inställda och flickan själv är mycket intresserad av släkten.

Flickan är livlig och har börjat bli litet trotsig då och då, vilket hon ej varit tidigare, utom möjligen i början. Hon är också mycket lydig och samarbetsvillig samt har ett mjukt och deltagande sätt.

Vid besök i hemmet syntes ett mycket gott förhållande råda mellan flickan och adoptivmodern.

Beträffande en flicka från Korea, född 1955, anför samma konsulent.

Flickan kom från ett barnhem i Korea. Efter ett par timmars samvaro hade fostermodern god kontakt med henne. De första veckorna vistades de i adoptivmoderns sommarstuga på landet. Efter en månads vistelse i fosterhemmet vårdades hon 10 veckor på lasarett för avmaskning och rehabilitering i övrigt, då hon var liten och tunn och slapp i hullet. På nyåret 1960 vistades hon ytterligare 6 veckor

på sjukhus för öronoperation och kontroll. Fostermodern besökte henne dagligen. Efter c:a 14 dagar förstod hon det viktigaste av svenska språket.

Adoptivmodern är ogift och bor tillsammans med sin moder. Flickan har anpassat sig mycket bra. Vid besöket var hon på en sammankomst med blåvingarna, varför jag ej har träffat henne.

Flickan började i lekskolan vid 4 års ålder på våren och har gått 2 1/2 år i lekskolan. De två första dagarna var fostermodern med henne där. Den första veckan lekte hon för sig själv, men sedan gick det bra med kamratkontakten.

Kontakten med kamrater i omgivningen har det ej varit några svårigheter med. Några kan ha sagt till henne att adoptivmodern ej är hennes riktiga mamma. Folk man mött har tittat en del, men det har ej stört flickan.

Flickan är livlig och glad, sjunger gärna och lär sig spela gitarr. Hon är också temperamentsfull och fattar lätt humör, men det går fort över.

Adoptivmodern är mycket fästad vid flickan och hon kan ej tänka sig att vara av med henne, uppger hon.

Flickans första lärarinna och den nya lärarinnan från höstterminen 1965 har kontaktats per telefon. Den förstnämnda uppger, att flickan var mycket välanpassad. Hon var både konstnärligt och allmänt begåvad. Hon har en bra fostermoder, som är mycket fästad vid henne. Kamraterna var mycket förtjusta i henne och tyckte hon var fascinerande. Hon kunde sjunga en koreansk folksång som hon gjorde rörelser till. Barnen i skolan fäste sig ej vid hennes utseende, däremot kunde vuxna människor låta undfalla sig olämpliga uttryck, då de var ute. Flickan relaterade ibland för lärarinnan att främmande barn förolämpat henne. Hon var dock såpass klok att det nog inte rörde henne så mycket.

Den nya lärarinnan uppger, att flickan är alldeles utomordentligt välanpassad. Hon är begåvad och hör till de bättre i skolan. Hon är beundrad av barnen, särskilt var detta förhållandet i början. Hon talar rart om sin nya mamma. Barnen har fått hålla små föredrag i skolan. Denna flicka valde som ämne för sitt föredrag »När jag kom till Sverige». Hon hade naturligt och chosofritt berättat om att hon först var ledsen. Hon hade trott att flygvärdinnan som tagit hand om henne på resan, var hennes nya mamma och hon ville ej släppa henne. Det hade gått över då hon med fostermodern fått bo på landet ett tag i en sommarstuga. Flickan har helt anammat svenska språket. Hon tar det naturligt att hon kommer från Korea. Hon ser trevlig ut och kamraterna finner det nog snarast intressant med henne.

En konsulent redogör för en gosse från Korea, född 1957.

Vid besök i hemmet uppger adoptivmodern följande. Det har gått bra med pojken från första stund och han har funnit sig väl till rätta. Pojken är temperamentsfull och humoristisk. Han ser det naturligt att han har ett avvikande utseende genom att adoptivföräldrarna talat om för honom att koreaner ser ut så som han gör. Han försvarar sig bra mot kamraternas gliringar. Således berättade han en dag att kamraterna sagt åt honom att han slagit ansiktet mot en vägg så att näsan blivit platt. Han hade då svarat att det var de som slagit bakhuvudet i i stället, så att näsan åkt ut. Men han kan också bli ond och slå till ibland.

Pojken har också gått ett år i lekskola. Han smälte helt in i gruppen där och det var inga problem.

Bland människor som de mött ute väckte pojken särskilt i början ett visst uppseende. Man hörde ibland tonåringar som, när de fick se honom, lät undslippa sig uttryck som »titta vad söt han är» och liknande.

Adoptivföräldrarna är mycket lyckliga över pojken och denne är helt inlemmad i familjen.

Kontakt har per telefon tagits med pojkens nuvarande lärarinna och med den tidigare förskolläraren.

Förskolläraren uppger, att barnen accepterade pojken och att de var måna om att vara vän med honom, vilket hade sin grund i att han var ledartyp och hade otroliga rättvisekrav. Men det hade nog också sin grund i att förskolläraren förklarade hans situation för de andra barnen. Han fick mycket hjälp av förskolläraren, då hon ansåg att han behövde det. Han tog gärna den svagares parti om någon bråkade. En och annan förälder reagerade, då han ibland tog rättvisan i egna händer gentemot barnen i stället för att gå till läraren. Uttryck som »Ja se han ja» och »Varför tog de inte ett svenskt barn i stället» kunde hon få höra ibland. Det var dock övervägande positiva intryck som gjorde sig gällande från de övriga barnens föräldrar.

Nuvarande läraren i skolan uppger, att pojken är mycket väluppfostrad och mycket charmig, och han är mån om att göra arbetet i skolan snyggt. Men det är svårigheter med honom på rasterna, då han måste hävda sig mot kamraterna för sitt utseende. Han är stridslysten och blir mycket ond om han märker att barnen tittar på honom. Då slår han gärna till och slår hårt. Men han kan också vara lustig i stället om han är på det humöret. Han är favorit bland vissa barn. Andra är rädda för honom, men de får skylla sig själva, menar läraren, då de retas med honom.

Slutligen redogör en barnavårdskonsulent för en flicka från Etiopien, född 1958.

Hon adopterades av en svensk familj, som då tjänstgjorde som missionärer i Ad-dis Abeba. Familjen har en egen son. Hon kom till Sverige i föräldrarnas sällskap 1963. Flickan har hittills anpassat sig mycket väl. Hon har lätt att få kamrater och lätt för att bli omtyckt. Den första tiden utsattes hon för en del välvillig nyfikenhet men förefaller nu vara helt accepterad.

Angående de fem fall *då anpassningen ej gått bra* lämnas följande uppgifter.

Beträffande en mulattgosse, född i Sverige 1947 av svensk mor, anför barnavårdskonsulent.

Han kom till fosterhemmet i 2-årsåldern och har ännu ej blivit adopterad. Fosterfadern är död sedan 1956.

Första året gick allt bra. Gossen var då själv ej medveten om sin mörka hudfärg. Andra människor tyckte han var söt. Han blev uppmärksam och beundrad. Men så en dag blev han medveten om sin olikhet med andra barn. Fostermodern hade sett honom stå framför spegeln steltnad och förskräckt. Hon grät, när hon tänkte på hur han reagerat. Så småningom började andra barn skrika »neger» efter honom (han har typiskt negroida drag) och förfölja honom och slå honom. Han kom ofta hem blåsagen. Han blev nervös och rädd och orolig om nätterna. Han fick inga lekkamrater. I skolan fick han gå för sig själv. Han fick en lärarinna, som enligt fostermodern hatade honom och ställde om att han fick gå i hjälpklass. I hjälpklassen var barnen ej bättre mot honom. En lärare räddade emellertid situationen och flyttade upp honom i normalklass. Han har inga ungdomskamrater. Kommer ofta hem och säger, att han ej får följa med andra ungdomar. Arbetar för närvarande på hotell. På arbetsplatsen tycks det ej ha varit några större problem. Han tycks vara accepterad där och tänker fortsätta inom hotellbranschen. Fostermodern vill för sin del varna alla för att ta hand om ett barn, som vad utseendet

beträffar avviker från den omgivning det skall vistas i. Hon hade själv ej gjort det, om hon hade förstått alla problem och svårigheter, som varit förknippade därmed. Pojkens svårigheter hade åsamkat henne själv mycket lidande. Hon ansåg sig även för sin personliga del ha varit utsatt för en del trakasserier från omgivningens sida för att hon tagit hand om ett färgat barn. Pojkens mor har någon gång besökt honom men har ej visat något större intresse för honom. Hon lämnade honom för att han var färgad.

Som sin personliga uppfattning anför konsulenten, att utländska barn som vad utseendet beträffar skiljer sig allt för mycket från svenska fosterföräldrar ej bör placeras här. Det kan nämligen bli en lidandets väg för barnet i stil med den som nyss skildrats och det är detta som bör undvikas, om barnet skall gå en lycklig framtid till mötes.

En annan barnavårdskonsulent uppger beträffande en i Sverige 1961 född gosse, vars moder är svenska och fader enligt uppgift västindier.

Adoptivmodern hade för en tid sedan själv vänt sig till barnavårdsnämnden för att höra sig för om möjligheterna att få pojken placerad i en lekskola. Det hade nämligen uppstått problem med hans förhållande till andra barn, som ibland kallade honom för »nigger». Lekkamraterna hade uppgivit, att de hört sina föräldrar kalla pojken så. Enligt socialassistentens uppfattning kände adoptivmodern icke längre samma glädje över pojken som förut, och förhållandena tycktes icke vara så harmoniska som tidigare. Adoptivmodern hade blivit nervös och deprimerad med vissa sömnsvårigheter som följde. Hon ville gärna ha kontakt med barnavårdsnämnden trots att adoption förelåg. Vid telefonsamtal har adoptivmodern på förfrågan meddelat, att hon och maken icke hade någon tanke på de svårigheter, som kunde uppstå, när de tog hand om pojken. Han är intelligent och mycket livlig, har ett temperament som kan pendla inom vida gränser, är känslig, tillgiven och hemkär. Han har blivit mycket kommenterad för sitt utseendes skull och detta har medfört att han själv kommenterar andra människors yttre. Adoptivmodern har märkt ett visst avståndstagande från omgivningens sida gentemot honom, och hon fasar för hur det skall bli när han börjar skolan. Många barn tycker dock mycket om honom och säger att han är söt. Han är sällskapssjuk och är i stort behov av lekkamrater, och detta har hos adoptivföräldrarna väckt tanken på det lämpliga i att två färgade barn placeras i samma hem.

En barnavårdskonsulent uppger beträffande en 1957 född gosse av tysk nationalitet, vars fader är amerikansk neger:

Gossen skiljer sig avsevärt från andra barn både till sätt och utseende. Då han placerades i hemmet bodde adoptivföräldrarna i en stad i västra Sverige. Omgivningen där accepterade aldrig pojken och ju äldre han blev, ju större blev problemen. Människor demonstrerade hur illa de tyckte om den färgade rasen. Modern blev ofta tillfrågad på gatan hur hon kunde ta hand om pojken. För det mesta blev han kallad neger. Han blev nervös, orolig, okoncentrerad och sömnlös. Han blev helt isolerad från jämnåriga kamrater, ville ej gå ut och leka med dem. För övrigt vågade han sig aldrig ut ensam. Hängde med modern i kjolarna jämt och ständigt. Vid 5 års åldern började han fundera över sin ras. Ville ha en förklaring på varför han var svart då andra barn var vita.

För cirka 1 1/2 år sedan flyttade familjen till en annan plats. Här är betydligt lugnare. Pojken trivs utmärkt i den nya miljön. Alla är snälla emot honom. Han

har många kamrater. Numera finns det heller inga problem i skolan. Han har en rar och förstående lärarinna. Han är välbegåvad och har lätt att följa med i undervisningen. Han har blivit glad, lugn och harmonisk. Han är mycket tålmodig och kan uthärda svåra smärtor utan att beklaga sig. Han har en stark vilja och är mycket modersbunden. Upplevelsen i staden har satt sina spår. Han är misstänksam mot människor som bor i städer. Dessa tycker han i regel inte om. Han följer ogärna med på en resa till en stad utan att någon lekkamrat också får medfölja.

En barnavårdskonsulent anser att två gossars omplacering i svensk miljö lyckats mindre väl. Den ene av dem är född 1951 i Tyskland av tysk kvinna och amerikansk neger. Han uppges sedan ankomsten till Sverige, vilken skedde då han var tio år, ha visat anpassnings- och kontaktsvårigheter och har hela tiden ambulerat mellan olika barnhem och fosterhem utan att få fäste någonstans. Den andre gossen är född 1956 i Kenya och kom till fosterfamilj i Sverige såsom sjuåring. Gossen anpassade sig snabbt till svenska förhållanden och lärde sig snart tala svenska. Han går nu andra året i skolan och klarar den tämligen bra. Hans uppförande i skolan är gott och han har god kontakt med kamraterna. I fosterhemmet har han emellertid visat häftigt humör och får ibland raseriutbrott. Han visar inga varma känslor för fosterföräldrarna och dessa har svårt att få kontakt med honom. Det är meningen att han skall resa tillbaka till föräldrarna i hemlandet vilket fosterföräldrarna tror blir det bästa för honom.

Flera av konsulenterna har *allmänna synpunkter* på frågorna om lämpligheten av att placera barn i en miljö som mycket avviker från den ursprungliga.

En konsulent uppger beträffande åtta barn som adopterats av familjer inom länet, att undersökningen givit ett alldeles övervägande positivt intryck. I samtliga dessa fall torde föräldrarna vara utmärkt väl lämpade för sin uppgift, vilket givetvis starkt bidragit till det goda resultatet. Konsulenten jämte länets barnavårdsombud anför.

När det gäller adoption av barn från länder, där man vet att många barn lever under nästan ofattbart svåra förhållanden, finner vi det trängande angeläget att hjälpen utökas så mycket som möjligt, även i form av adoptioner. Vi menar em. att det samtidigt är oerhört viktigt att man vid bedömningen av presumtiva adoptivhem för dessa barn inte gör avkall på de allmänna krav för adoptivplaceringar, som erfarenheten lärt oss är relevanta. Vid genomgång av dessa krav t.ex. beträffande adoptivföräldrarnas personliga mognad, relationerna mellan makarna, deras status bland grannar och i samhället f.ö., deras ekonomi, ja, på snart sagt varje punkt finner vi snarast en skärpning av kraven önskvärd med tanke på de speciella påfrestningar, som ändå måste beräknas kunna möta både för barn och adoptivföräldrar.

Redan beträffande »vanliga» adoptioner måste man ställa sig tveksam till lämpligheten av att dessa ordnas i liten skala av kommunaltjänstemän med ringa urval av hem och starkt begränsad erfarenhet. Ännu angelägnare ter det sig beträffande de utländska adoptionerna att dessa sköts centralt så att man någonstans samlar kunskaper, erfarenhet och rutin i dessa svåra frågor.

En annan konsulent anför.

Allmänt bör sägas att, just när det gäller bedömningen av lämpligheten av adoptivföräldrar till avvikande barn, det kan vara svårt att utforska motiven för deras önskan att taga ett sådant barn. Det är givetvis barnlösheten i första hand som utgör orsaken, men man har svårt att komma underfund med om det även är ett skört äktenskap, som skall lagas. Lättheten att få ett avvikande barn kan göra att man tycker sig göra en insats för barn som har det svårt och att det under alla förhållanden är bättre för barnet att vara här än i sitt hemland där det kanske svälter. Denna uppfattning är ej ett tillräckligt skäl att acceptera vilket fosterhem som helst. När man placerar svenska barn i adoptivhem har man p.g.a. det fåtal barn som finns möjlighet att tala och tänka igenom problemen ordentligt samt endast använda adoptivhem man är så säker på som möjligt och då för ett bestämt barn. Av erfarenhet hittills från inlämnade ansökningar från familjer, som önskar barn från t.ex. Korea, framgår att det ibland dem alltid finns några fall, där familjen i desperation anmäler sig för ett barn. Barnavårdsnämnden kan kanske inte avslå ansökningen, men hade det gällt ett svenskt barn, hade nämnden kunnat lägga ärendet för en längre provningstid. Till detta kommer de barn, som fosterföräldrarna själva tar till Sverige. Barnavårdsnämnderna ställs inför ett faktum och anser sig ha svårt att avslå adoptionsbegäran om inte uppenbara missförhållanden föreligger. Jag anser att mycket längre provningstid vid adoption av utländska barn borde föreligga. I synnerhet då valet av barnet kontra hemmet skett på grunder som ej överensstämmer med våra normer för placeringar.

Angående möjligheten att bedöma små barns anpassning anför en konsulent.

Man har nog det intrycket att utredningen är ute efter resultat vid en alltför tidig tidpunkt. De här i landet adopterade barn, som på grund av ras eller hudfärg skiljer sig från omgivningen, ha sannolikt inte till något större antal kommit till den ålder, då de ställs inför konkurrensproblem vare sig beträffande undervisning efter grundskolan, arbetstillfällen, bostäder, det motsatta könets gunst och i sistnämnda fallet också trycket från den »helsvenska» pojken eller flickans föräldrar och släkt.

Så länge utläningar t.ex. italienare och finnar ha så pass starka tendenser att isolera sig — om på grund av vilja att behålla sin särart eller befolkningens i det nya hemlandet bristande intresse att få dem helt aklimatiserade och accepterade — finns risk att svårigheter skall uppstå, särskilt för de individer som på ett märkbart sätt skiljer sig från omgivningen och stundom uppfattas som inkräktare.

En vetenskaplig undersökning beträffande det allmänna mänskliga klimatet för vuxna invandrare överhuvudtaget, särskilt för dem av annan ras och hudfärg, borde vara underlag för en utredning om så allvarliga människoförflyttningar som den här ifrågavarande, där individen byter kulturkrets. Jag anser att utredningen skall komma igen om 15—20 år, då kanske man kan skönja några tendenser i ena eller andra riktningen.

Slutligen anför en konsulent.

Den företagna undersökningen kan ej ge några bestämda riktlinjer vid bedömningen av de problem som gäller adoption av utländska barn. Som egna synpunkter på frågan skulle jag vilja anföra följande.

De rådande fördomarna gentemot människor med annorlunda utseende är alltför mycket stora. Genom att kommunikationerna folken emellan blir livligare

blir det dock allt vanligare att människor från olika länder umgås med varandra. Att utlänningar med avvikande utseende så småningom ganska väl kan flyta in i den svenska miljön bevisas enligt min mening av de greker och jugoslaver, som i ganska stort antal på sista tiden kommit till glasbruken i sydöstra Småland. De är lätt igenkända genom sitt mörka utseende, men kontaktsvårigheterna för deras del föreligger givetvis främst i språkförhållandena, en omständighet som dessbättre icke behöver tagas med i beräkningen, då det gäller adoption av små barn från andra länder.

När det är fråga om adoption av dylika barn skulle jag även vilja göra en viss jämförelse med en annan kategori människor, som även kan sägas vara annorlunda i förhållande till sin omgivning, nämligen de i olika avseenden handikappade barnen och ungdomarna. Tidigare var det som bekant så att dessa ofta gömdes undan, de kallades vid öknamn efter sitt lyte o.s.v. På senare åren har det emellertid blivit allt vanligare, att även dessa människor kommer ut i vanliga livet och där i stor utsträckning blir behandlade och accepterade som verkliga medmänniskor.

För egen del har jag den uppfattningen att det till stor del är fråga om uppfostran och upplysning hur en adoption av ett annorlunda barn skall lyckas. Säkerligen kan ett dylikt barn anpassas i vårt samhälle, om omgivningen, såväl barn som vuxna, och dessutom adoptivbarnet självt, bibringas en positiv syn på alla samlevnadsfrågor med respekt för och hänsyn till medmänniskorna oavsett ras och hudfärg.

Inom de närmaste årtiondena kommer det säkerligen icke att bli tal om adoptioner av färgade barn i någon större skala. Enligt min mening bör man dock ej ställa sig alltför tveksam inför de enstaka adoptioner av dylika barn, som kan bli aktuella inom närmaste tiden.

Vid valet av lämpliga hem är det möjligt att man får välja inom en trängre krets än när det gäller ordinära adoptivbarn. Troligen bör man utse hem, som ligger i städer och större tätorter, där det finns flera tillfällen till kontakter i olika avseenden. De blivande adoptivföräldrarna bör givetvis vara vidsynta, gärna intellektuellt lagda personer. Säkerligen kommer de att möta speciella påfrestningar vid uppfostran av ett färgat barn, och det är troligt att det behövs goda personliga förutsättningar för att bereda ett sådant barn en lycklig uppväxttid. För det enskilda adoptivbarnet kommer dock de största svårigheterna att möta under tonåren, då ingen vill skilja sig från mängden och i ungdomsåren då det gäller att finna en äktenskapspartner. Troligen bör man dock icke allt för mycket överbetona dylika problem. En människa, som själv mött hänsyn och förståelse under sin uppväxttid och därtill fått en grundlig yrkesutbildning, har säkerligen stora förutsättningar för att skapa en harmonisk tillvaro, även om hon har ett annat utseende än de flesta i sin omgivning.

IV. Utredningens undersökningar och förslag

1. Inledning

Såsom framgått av det föregående har under senare år svenska medborgares önskan att skaffa sig adoptivbarn alltmer kommit att inrikta sig på utländska barn, varvid intresset ofta knutit sig till barn från de s.k. u-länderna. En kartläggning av möjligheterna att adoptera barn från dessa och andra länder har därför utgjort en av utredningens väsentligaste uppgifter.

Bland de länder, som vid tiden för utredningsuppdraget stod särskilt i blickpunkten då det gällde möjligheten för svenska medborgare att adoptera barn från främmande länder, var Grekland. Redan på ett tidigt stadium undersökte utredningen därför förutsättningarna att få till stånd en överenskommelse med vederbörande i Grekland, varigenom svenska medborgares önskemål om adoptivbarn från detta land lättare skulle kunna förverkligas genom förmedling av särskilda kontaktorgan i Sverige och Grekland och med tillämpning av ett så smidigt förfarande som möjligt. De första kontakterna genom svenska ambassaden i Athen utvecklade sig i positiv riktning och ledde till att utredningen i juni 1965 gjorde en studieresa till Grekland för att närmare utröna möjligheterna till en uppgörelse. Utredningen företog resan över Danmark för att erhålla närmare informationer angående ett mellan detta land och Grekland år 1964 träffat avtal av samma innebörd. Överenskommelse träffades på hösten 1965 mellan socialstyrelsen och det grekiska barnhemmet Metera. Under år 1966 har emellertid genom ny grekisk lagstiftning utländska medborgares möjligheter till adoption av grekiska barn beskurits. — Utredningen har på samma sätt efter förhandskontakter genom svenska ambassaden i Tokyo och egna underhandlingar på platsen vid en studieresa våren 1966 kunnat senare under nämnda år åvägbringa en överenskommelse av likartat slag med Korea.

Härutöver har utredningen genom ambassader och konsulat i vissa andra länder sökt inhämta upplysningar om inställningen till adoption av barn från dessa länder av svenska medborgare som är bosatta i Sverige och avsikten sålunda är att föra barnet ur dess hemland. (*Bil. 1*). Utredningen vände sig därvid till en början och i första hand till ambassaderna i de utvecklingsländer i Afrika och Asien, där Sverige utför biståndsinsatser. Dessutom riktade sig utredningen till ett antal länder i Sydamerika, varjämte i ett senare skede hänvändelse även skett till vissa länder i Europa. Utredningen har ifråga om nu avsedda länder också sökt införskaffa upplysningar rörande deras eventuella lagstiftning om adoption samt procedur och praxis i adoptionsärenden av internationell karaktär.

Utredningen har i sina undersökningar haft att utgå från gällande svenska regler vid genomförandet av internationella adoptioner. Som framgår av vad som sagts i avdelningen om internationella adoptivförhållanden innebär detta, att adoption f.n. ej kan genomföras i Sverige i de fall då adoptionsinstitutet inte är känt i barnets hemland och så länge barnet ej upptagits till svensk medborgare; även om det vid naturalisation till svensk medborgare skulle bibehålla sitt ursprungliga medborgarskap anses detta ej medföra att barnets ursprungliga hemlands lagar — eller avsaknad av lagregler om adoption — alltjämt skall beaktas vid prövning av en adoptionsansökan i Sverige. Då barnet väl blivit svensk medborgare kan alltså bortses från 6 kap. IÄL och domstolen skall enbart tillämpa de internrättsliga svenska lagreglerna på området (FB). Emellertid står det klart, att så länge barnet vistas i sitt hemland det knappast kan komma ifråga att upptaga det till svensk medborgare. Dels skulle detta sannolikt vara stridande mot folkrätten, dels skulle ett dylikt förfaringsätt troligen ej bidra till att underlätta barnets överföring till Sverige. Barnets hemlands myndigheter skulle nämligen ej utan skäl kunna göra gällande att det vore ett försök antingen att kringgå där gällande regler eller att bryta igenom myndigheternas principinställning rörande bortadoptioner till utlandet. Har barnet emellertid redan kommit till Sverige — vilket får förutsättas ha skett på legalt sätt — och här omhändertagits av fosterföräldrar, synes ett förfarande med svensk naturalisation för att möjliggöra en adoption, oaktat denna ej blir gällande i barnets ursprungliga hemland, kunna vara försvarbart åtminstone i vissa speciella fall. Utredningen tänker då närmast på sådana barn som är föräldralösa eller vars föräldrar lever under utomordentligt knappa omständigheter. Men vidare torde det vara lika klart att överföring av ett flertal barn från här åsyftade länder i och för fosterbarnsvård i Sverige med syfte att efter naturalisation adoptera dem härstädes knappast kan tänkas möta gillande hos vederbörande utländska myndigheter med hänsyn till deras allmänna uppfattning om bortadoptioner av barn. Utredningen vill inte heller för egen del rekommendera en sådan överföring av barn till Sverige i syfte att adoptera dem här i angivna ordning, främst med hänsyn till den stora osäkerhet beträffande barnets framtid som detta kan innebära. Enligt utredningens mening är det å andra sidan sannolikt, att dylika barn *i enstaka fall* även i fortsättningen skall kunna överföras till fosterhem i Sverige för att efter viss tid upptagas till svenska medborgare och därefter adopteras. Adoptionen blir dock utan verkan i barnets tidigare hemland. Redogörelse för medborgarskapsfrågor i samband med adoption återfinns i *Bil 5*.

Det ovan förda resonemanget torde i huvudsak vara tillämpligt också för det fall att IÄL ändras så, att adoption av utländskt barn kan ske i Sverige även om den ej blir gällande i barnets hemland.

I enlighet med sitt uppdrag har utredningen också undersökt möjligheterna att tillgodose allmänhetens behov av service i adoptionsärenden och därmed sammanhängande frågor. Enär den adoptionsverksamhet, varom här är fråga, är en ganska ny företeelse för de flesta av de barnavårdande organen, har utredningen även behandlat frågan om dessa organs information och handledning. De bör sålunda erhålla såväl upplysningar om tillvägagångssättet vid ansökningar som anvisningar för sin egen sakliga prövning t.ex. av fråga om godkännande av fosterhem eller en adoptions lämplighet. Upplysningar om möjligheterna till svenskt medborgarskap, namnbyte, sociala förmåner m.m. för barnet i samband med adoption bör också kunna meddelas allmänheten genom myndigheterna.

Till sist må i förbigående nämnas att utredningen under hand med SIDA tagit upp en tanke att man närmare borde pröva förutsättningarna för och möjligheterna till att inom den svenska tekniska biståndsverksamhetens ram i vissa u-länder upprätta barnhem för tjugofem till femtio barn med åtminstone i inledningsskedet svenska läkare och barnsköterskor. Förlossningsvård skulle även kunna lämnas. Från dylika hem skulle måhända vissa barn kunna föras till Sverige för adoptionsändamål. Denna tanke har emellertid ej fullföljts, enär man inom SIDA ej ansett att den kunde förverkligas med den svenska biståndsverksamhetens nuvarande målsättningar och program.

I det följande redogör utredningen först närmare för resultatet av sin undersökning av möjligheterna att adoptera barn från främmande länder. Därefter framlägger utredningen förslag i fråga om en förbättrad service till allmänheten i förevarande slag av adoptionsärenden överhuvudtaget och förslag till anvisningar till barnavårdsnämnderna samt upptar slutligen vissa andra spörsmål till behandling.

2. Länderundersökning

a) Grekland

Vid tiden för utredningsuppdraget var intresset för adoption av grekiska barn tämligen stort i Sverige. De grekiska myndigheternas inställning hade dittills varit relativt positiv och svenska medborgare hade därför redan i cirka tjugofem fall kunnat adoptera grekiska barn vid grekisk domstol. De flesta av dessa adoptioner hade gällt barn från det grekiska barnhemmet Babies' Centre Metera i Athen och i regel kommit till stånd genom förmedling av International Social Service (ISS) i Genève och genom medverkan av socialstyrelsen. Vid nämnda tidpunkt hade emellertid grekiska myndigheter börjat intaga en restriktiv hållning gentemot adoptioner av detta slag beroende på att under senare år efterfrågan på grekiska barn varit stor i västeuropeiska länder och, framförallt, i USA. Då därjämte levnadsstandar-

den i Grekland stigit och födelseöverskottet nedgått, hade antalet för adoption tillgängliga barn börjat minska. Det ökade antalet bortadoptioner av barn till utlandet, som i en del fall skett på privat väg, och vissa missförhållanden, som förekommit i samband härmed men dock inte gällt Meteras arbete, tilldrog sig allmänhetens och myndigheternas uppmärksamhet och krav på skärpt kontroll framställdes i olika sammanhang.

Det hade vidare kommit till utredningens kännedom att Nederländerna och Danmark slutit avtal med Meteras styrelse om adoption av grekiska barn. Från Meteras sida uppgavs att svenska adoptionssökande skulle komma i ett gynnsammare läge vid tilldelningen av barn om ett liknande avtal träffades om adoptioner till Sverige, eftersom Metera genom ett sådant avtal skulle erhålla vissa garantier för ärendenas likformiga och sakliga behandling. Utredningen ansåg därför att förutsättningarna för ett sådant avtal borde ytterligare utredas.

Som redan nämnts företog utredningen i juni 1965 en studieresa till Grekland för att undersöka möjligheterna att främja svenska medborgares önskemål om adoption av grekiska barn genom ett så praktiskt, enkelt och enhetligt förfarande som möjligt. Utredningen företog resan till Grekland över Danmark för att i sistnämnda land studera dess avtal med Metera och ta del av vederbörande danska myndigheters erfarenheter rörande adoption av utländska barn. Det framkom att för utländska adoptionsärenden i Danmark fanns en i detalj reglerad men komplicerad ordning för godkännande av de adoptionssökande. Som ett väsentligt element ingick mycket noggranna utredningar om de blivande adoptivföräldrarnas lämplighet och hälsotillstånd (*Bil. 4*). Vid tiden för utredningens vistelse i Danmark hade ännu inga adoptioner av grekiska barn skett, men man var i färd med att sända ett antal ansökningar till Metera.

Utredningens studieresa gällde främst besök hos Metera och förhandlingar med dess styrelse. — Barnhemmet Metera upprättades 1959 med stöd av gåvor och donationer. Bland givarna märks Rädde barnen i Sverige och Göteborgsavdelningen av svenska Röda korset, som bekostat var sin barnpaviljong. Hemmets driftskostnader bestrids genom bidrag från "drottningens fond" (grundad av drottning Fredrika) och från välfärdsministeriet samt genom privata gåvor. Metera står under offentlig kontroll och åtnjuter det bästa anseende. Institutionen har även filialer på Kreta och Korfu. Metera har till helt nyligen ensamt verkat för utlänningars adoption av grekiska barn.

Genom utredningens egna iakttagelser och styrelsens redogörelse för hemmets målsättning och arbetsuppgifter framkom följande. — Metera, som är beläget strax utanför Athen, består av ett antal genom pelargångar sammanbundna paviljonger, var och en med sin speciella funktion. Barnen är i åldern upp till tre år. För dem finns åtta paviljonger med plats för tolv barn i varje. Varje paviljong är i sin tur uppdelad i fyra mindre avdelningar, en-

var för tre barn. Härigenom har man försökt skapa en så hemlik miljö som möjligt för barnen. I varje paviljong arbetar en personal, bestående av fyra utbildade sköterskor och fem elever. För administration, kurator, läkarmottagning, kök o.d. finns särskilda paviljonger. Barnpaviljongernas interiör är ljus och inredningen modern. Barnen gav intryck av att få utmärkt vård. Enligt vad som upplystes arbetar hemmet efter moderna principer och tjänar därigenom som förebild för Greklands övriga barnhem. Meteras uppgift är, *att* vårda och beskydda de späda barn vars föräldrar är ur stånd att ta hand om dem, *att* hjälpa de ogifta mödrarna, *att* utbilda barnsköterskor *samt att* bedriva forskning beträffande mödrars och barns sociala och medicinska problem. Metera mottager barn från såväl gifta som ogifta mödrar. Mödrarna kommer i de flesta fall till hemmet redan innan barnet är fött och får under väntetiden vistas i en för dem avsedd paviljong. Är modern bestämd i sin önskan att låta bortadoptera barnet, tas detta ifrån henne omedelbart efter födelsen och förs över till en barnpaviljong. I de fall, då modern är tveksam i detta hänseende, får hon under en betänketid ha barnet hos sig. Metera ser som sin främsta uppgift att om möjligt ordna så, att barnet omhändertas av sin egen familj. Då så ej kan ske och adoption anses lämplig, söker man få barnet adopterat. De barn, som ej tas om hand av sin egen familj och inte blir adopterade, placeras i fosterhem inom landet. En gift mor har i Grekland små möjligheter att själv ta hand om sitt barn.

Det har endast i ringa utsträckning förekommit, att barn från Metera adopterats av grekiska medborgare. Enligt uppgift är intresset för adoptioner inte stort hos det grekiska folket. Detta sägs sammanhänga med de ogifta mödrarnas svåra situation. De flesta utländska adoptioner, som Metera förmedlat, har gällt sökande från Nederländerna och USA.

Utredningen förelade under hand Meteras styrelse ett efter förebild av det danska avtalet — ehuru ej helt i överensstämmelse med detta — upprättat utkast till avtal mellan barnhemmet och en i utkastet inte angiven svensk institution. Överläggningar med Meteras styrelse ledde till att utkastet preliminärt godkändes med endast ett tillägg som möjliggjorde för även grekiska medborgare, bosatta i Sverige, att adoptera barn från Metera enligt den föreslagna ordningen. Däremot kunde från grekisk sida inte anges, i vilken omfattning möjligheten till adoption av grekiska barn skulle stå öppen för adoptanter i Sverige.

Beträffande det organ som på svensk sida skulle vara förmedlande, diskuterade utredningen sedermera olika alternativ men stannade för socialstyrelsen, som redan hade viss erfarenhet av förmedling av internationella adoptioner.

Utredningen, som inte ansåg att dess slutredovisning borde avvaktas innan avtal med Metera kom till stånd, föreslog i skrivelse till statsrådet Lindström den 27 augusti 1965, *att* ett avtal i huvudsaklig överensstämmelse

se med ovannämnda utkast skulle ingås med Metera, att socialstyrelsen erhöle ställning som svenskt förmedlande organ samt att styrelsen bemyndigades att underteckna avtalet. Förslaget bifölls av Kungl. Maj:t genom beslut den 22 oktober 1965. Avtal mellan socialstyrelsen och Metera undertecknades därefter i december 1965. Avtalet (*Bil. 2*) innebär följande. Centralt serviceorgan är på svensk sida socialstyrelsen och på grekisk sida Metera. Metera skall endast befatta sig med sådana ansökningar av svenska medborgare om adoption av grekiska barn som gjorts genom socialstyrelsen. Ansökan inges till socialstyrelsen, som anskaffar utredning och yttrande av barnavårdsnämnden om det blivande adoptivhemmet och sökanden. Nämndens yttrande får — låt vara utan uttryckligt stöd i BvL men i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis — formen av ett fosterhemsgodkännande. Styrelsen skall inte rekommendera adoptivföräldrarna om nämndens yttrande är negativt (dvs. om godkännande ej meddelats) eller om de villkor, som på Meteras begäran intagits i en särskild bilaga till avtalet, inte är uppfyllda (bl.a. att blott äkta makar kan erhålla adoptivbarn, att makarna skall vara högst 40 år och ha varit gifta minst 5 år, att de är kristna trosbekännare och döpta, att de är fullt friska, att barnet kan erhålla eget rum). Många av dessa villkor överensstämmer visserligen inte med svenska bestämmelser och går dessutom längre än vad som följde av då gällande grekisk lag. Men det bör ihågkommas, att det här gäller villkor för att överhuvud erhålla adoptivbarn från Metera och för att en adoption av barn till Sverige skall kunna genomföras. En noggrann genomgång av dessa villkor under samtalen resulterade ej i villighet från grekisk sida till avkall på desamma, enär detta skulle kunnat få prejudicerande verkan. Socialstyrelsen har inte i avtalet tillagts någon överprövande befogenhet i förhållande till barnavårdsnämnderna. Styrelsen vidarebefordrar ansökningen och övriga handlingar i översättning till Metera, vars adoptionsbyrå avgör om adoption kan förordas. Dess beslut härutinnan meddelas sökanden genom socialstyrelsen. Vidare krävs personlig inställelse av de blivande adoptivföräldrarna hos Metera i syfte att underlätta deras och barnets anpassning till varandra i enlighet med Meteras principer och villkor. Efter slutligt förord av Metera går ärendet till grekisk domstol och handläggs där enligt grekisk lag. Då domstolen meddelat beslut om adoption, får barnet föras ur landet och placeras i adoptivföräldrarnas hem. Adoptionen skall fullbordas i Sverige genom här föreskrivet rättsligt förfarande. Det kan anmärkas, att i Meteras avtal med Danmark och Nederländerna uppställts ett ovillkorligt formulerat krav på en provtid för barnet i adoptivföräldrarnas hem om tre månader, innan den utländska myndigheten fattar sitt beslut i ärendet. I det svenska avtalet har detta krav ej gjorts absolut, eftersom svensk lag inte uppställer ett dylikt krav, även om det i praxis ansetts lämpligt "att barnet till en tid, som icke bör vara alltför kort, bör omhändertagas på prov" (Walín: Ärvdabalken, 1959, s. 107). — Kostnader för förfarandet i Grekland

skall bestridas av adoptivföräldrarna¹. Med reservation för eventuella kostnadsstegringar har dessa sammanlagt beräknats till omkring 10 000 kronor. I summan ingår utgifter för resor och uppehälle i Athen för de sökande i tre à fyra veckor, advokatarvode och domstolskostnader. Sökandena måste även betala för barnets vistelse i Metera under viss tid och för resor och uppehållskostnader för barnets moder som skall närvara vid domstolsprocessen. I samråd med socialstyrelsen har utredningen till upplysning för sökande och barnavårdsnämnder uppgjort ett förslag till råd och anvisningar vid adoption av grekiska barn från Metera. Förslaget, som är intaget i Bil. 2 (s. 101 ff.), innehåller bl.a. de särskilda, av Metera uppställda adoptionsvillkoren ävensom upplysningar om adoptionskostnaderna. Förslaget har sedermera något modifierats av socialstyrelsen.

Som en följd av de grekiska myndigheternas krav på en strängare kontroll vid utlänningars adoption av grekiska barn har under 1966 en ny lag angående adoption av omymdiga, som ej fyllt 18 år, antagits och satts i kraft. Denna lag innebär betydande inskränkningar i utlänningars tidigare möjligheter att adoptera grekiska barn.

Allmänna bestämmelser om adoption ges i den grekiska civillagen av år 1940. Den nya lagen, som i huvudsak blott avser adoption av ogift person under 18 år, hänvisar i vissa delar — främst beträffande förfarandet och adoptionens rättsverkningar — till den grekiska civillagens bestämmelser men innehåller i övrigt speciella regler.

Bland de allmänna adoptionsvillkor, som uppställts i 1966 års lag, märks, *att* adoptanten i regel skall ha fyllt 35 år, *att* hans ålder skall överstiga barnets med minst 18 år (undantagsvis 15 år), *att* adoptant endast i undantagsfall får ha egna avkomlingar, *samt att* adoption av mer än ett barn kan medges endast genom ett och samma domstolsbeslut, dock *att* adoption av ytterligare ett barn genom nytt beslut kan tillåtas i visst fall.

Utlännings adoption av grekiskt barn kan enligt den nya lagen ske endast under medverkan av erkänd institution eller organisation, som är specialiserad på internationella adoptioner. Dessa organ utses genom kungl. dekret och skall stå under tillsyn och kontroll av socialministeriet i fråga om denna verksamhet. Angående sättet för förberedande och genomförande av sådana adoptioner samt övervakning av utomlands adopterade grekiska barn har närmare föreskrifter meddelats i särskild administrativ ordning. De för adoption av utlänningar tillgängliga barnen skall enligt lagen med företräde ges till av födseln grekiska familjer i utlandet och, i brist på sådana, till familjer av den adopterades trosbekännelse. Det är förbjudet att till utlandet sända eller att dit avresa med i Grekland boende barn i syfte att adoptera det utomlands, innan grekisk domstol meddelat beslut om adoption efter prövning enligt lagen. Lagen innehåller även bestämmelser

¹ Jfr utredningsdirektiven ovan s. 8 första stycket.

om barnets möjlighet till befrielse från sitt grekiska medborgarskap efter adoption.

Huvudsyftet med den nya lagen har uppenbarligen varit att underlätta adoption för grekiska medborgare och samtidigt sätta en spärr mot utlänningars adoption av grekiska barn. I samband med lagens utarbetande stoppades den svenska adoptionsverksamheten tills vidare helt. På senaste tid synes verksamheten dock ha återupptagits i viss mån. Den praktiska betydelsen för framtiden av det mellan socialstyrelsen och Metera ingångna avtalet kan svårigen bedömas, innan närmare erfarenhet vunnits om den nya lagens verkningar.

Metera har erkänts som sådan institution som äger medverka vid utlänningars adoption av grekiskt barn i Grekland.

b) Korea

I Korea (Sydkorea) är myndigheterna mycket välvilligt inställda till att föräldralösa barn adopteras av utlänningar. Landet är överbefolkat och folkökningen är stor. Trots ett målmedvetet familjeplaneringsprogram räknar man från myndigheternas sida inte med att inom en nära framtid kunna häva befolkningsökningen.

I en särskild lag av år 1961 om adoption av föräldralösa barn, "Law of Special Application for Adoption of Orphans", har meddelats bestämmelser, som syftar till att bereda hjälp åt föräldralösa barn genom att underlätta proceduren för utlänningar att adoptera sådana barn. Lagen utgör i detta hänseende ett komplement till adoptionsreglerna i civillagen. Med barn, som saknar kända föräldrar, jämföras i 1961 års lag barn, till vars adoptering tillstånd lämnats av den som är ansvarig för barnets underhåll. Att föra koreanska barn ur landet utan föregående koreanskt adoptionsbeslut är ej tillåtet. En utlänning, som vill adoptera, måste uppfylla vissa i lagen angivna fordringar, bland vilka märks, *att* han skall vara behörig att adoptera enligt sitt eget lands lag, *att* han skall ha ekonomiska möjligheter att försörja barnet *samt att* han skall vara av god vandel och ej behäftad med allvarlig sjukdom. Han skall även avge en skriftlig försäkran — garanterad av en person som utsetts av särskilt adoptionsförmedlande organ — att han skall medge barnet religionsfrihet samt ge det uppfostran och skydd. Ansökan om adoption skall göras hos domstolen i barnets hemort. Den som har vårdnaden om barnet skall inställa sig vid domstolen. Utlänningar kan företrädas av förmedlingsorganet som ombud.

De organ, som kan vara verksamma som förmedlare vid adoptioner av detta slag, skall vara auktoriserade av koreanska regeringen. Den institution, som främst sysslar med sådana ärenden, är Child Placement Service (CPS) i Seoul. CPS, som är halvstatligt och intimt samarbetar med hälso- och socialvårdsministeriet, har sedan några år tillbaka i viss omfattning för-

medlat svenska medborgares adoption av koreanska barn. Sålunda hade till stor del genom dess medverkan till och med december 1966 ett 90-tal barn mottagits i Sverige. På svensk sida har socialstyrelsen fungerat som förmedlande organ. En preliminär procedurordning har härvid följts i avvaktan på de förslag som kunde komma att utarbetas av utredningen. Andra adoptionsförmedlande organ i Korea är ISS genom sin avdelning i Seoul, vars verksamhet hittills huvudsakligen avsett adoption till USA, samt Seoul Sanatorium and Hospital Orphanage, som bl.a. biträtt vid adoptioner till Norge. Tidigare har även Scandinavian Mission i Pusan förmedlat adoptioner, i flera fall till Sverige och Norge.

På våren 1966 företog utredningen en studieresa till Korea för att närmare undersöka adoptionsmöjligheterna och försöka få till stånd en i möjligaste mån enkel och enhetlig procedur för adoptioner. De barnhem som besöktes var belägna i eller i närheten av Pusan och Seoul. I sistnämnda stad hade utredningen även tillfälle till konferenser med företrädare för CPS samt hälso- och socialvårdsministeriet. Utredningen erhöll uppfattningen, att verksamheten för svenska medborgares adoption av koreanska barn skulle kunna bedrivas effektivast om den på koreansk sida koncentrerades till i huvudsak en institution. Utredningen fann därvid, att CPS var den lämpligaste institutionen, men tänkte sig på detta stadium, att i vissa fall adoptioner skulle kunna ske även genom Scandinavian Mission. Denna institution har emellertid sedermera förklarat sig inte ämna fortsätta med adoptionsförmedling.

CPS betraktar som sin huvuduppgift att i största möjliga omfattning placera föräldralösa barn i fosterhem i stället för i barnhem. Verksamheten bekostas i stor utsträckning med hjälp från utlandet. Antalet föräldralösa barn på barnhem i hela Sydkorea kan enligt vad chefen för CPS, mr Tahk, upplyst uppskattas till omkring 70.000 och stiger för varje år. Trots detta föreligger för CPS vissa svårigheter att finna barn som är lämpliga för adoption. De barnhem, varifrån barnen hämtas, åtnjuter i allmänhet understöd från utländska organisationer, som gör anspråk på att med företrädesrätt erhålla barn för adoption. Utredningen fick intrycket att CPS med hänsyn till de förhållanden, under vilka man arbetar, sköter adoptionsärendena på ett tillfredsställande sätt och att ett personligt intresse nedläggs på arbetet.

Vid utredningens besök i Seoul åtog sig svenske vicekonsuln att i samarbete med svenska ambassaden i Tokio bevaka och i förekommande fall söka påskynda adoptionsärendena.

Efter förhandlingarna i Seoul med CPS har utredningen uppgjort ett förslag till ordning för handläggning av ärenden angående svenska medborgares adoption av barn från Korea. Härvid har utredningen, liksom i fråga om adoption av barn från Grekland, ansett att även å svensk sida en koncentration av handläggningen bör ske till en myndighet, nämligen socialstyrel-

sen, som redan tidigare fungerat i denna egenskap. Socialstyrelsen skall alltså vara CPS:s kontaktorgan i Sverige. Den av utredningen föreslagna ordningen har biträttats av socialstyrelsen och CPS i december 1966. Den intages i detta betänkande som *Bil. 3*. Såsom framgår av bilagan, baserar sig procedurordningen på avtalet med Grekland, dock utan att helt följa detta. Ansökan om adoption skall sålunda inlämnas till socialstyrelsen, som *dels* genom barnavårdsnämnden införskaffar utredning om sökandens personliga förhållanden och lämplighet för adoption, *dels ock* till sökanden översänder vissa formulär att ifyllas ävensom lämnar sökanden uppgift om en del intyg som denne själv skall anskaffa och översända till barnavårdsnämnden. Sökanden skall bl.a. underteckna en fullmakt för CPS att företräda honom vid de åtgärder vid och i samband med adoptionen, som skall företas i Korea. Den betydelsefulla skillnaden mot avtalet med Grekland föreligger nämligen, att sökanden inte behöver personligen inställa sig i Korea, i det att CPS ombesörjer adoptionen vid koreansk domstol samt även ordnar med formaliteterna för barnets utresa ur Korea och inresa till Sverige. Sedan socialstyrelsen översänt den i Sverige verkställda utredningen jämte erforderliga handlingar till CPS samt CPS för sin del godkänt adoptionsframställningen, utser organet ett lämpligt barn, vanligtvis från Seoul City Babies' Home and Hospital. CPS verkställer utredning angående barnets person och sociala bakgrund samt ombesörjer läkarundersökning av barnet. Därefter översänder CPS sin utredning jämte fotografi av barnet till sökanden genom socialstyrelsen. Sedan sökanden godtagit barnet, meddelas CPS härom genom socialstyrelsen. Samtidigt bör sökanden vända sig till statens utlänningskommission angående visering för barnet.

När koreanskt adoptionsbeslut föreligger, utfärdas visum för barnet av svenska konsulatet i Seoul efter bemyndigande av statens utlänningskommission. Resan till Sverige sker med flyg och går vägen Seoul—Tokio—Stockholm. CPS meddelar SAS avdelningskontor i Seoul så snart formaliteterna för barnets avresa till Sverige är ordnade. SAS huvudkontor i Stockholm kontaktar i sin tur sökanden och gör i samråd med denne upp en plan för barnets resa. Härefter underrättar SAS socialstyrelsen om tidpunkten för barnets resa och ankomst till Sverige. Under resan eskorteras barnet vanligtvis av en flygvärdinna.

Den överenskomna procedurordningen innehåller inte några detaljer i fråga om barnets omhändertagande i Korea från den tidpunkt då CPS fått meddelande att sökanden accepterat barnet och intill dess barnet kan avresa till Sverige. Hittills har emellertid härutinnan förfarits på samma sätt som innan överenskommelsen träffades. Barnet flyttas omedelbart till ett fosterhem i Korea, där det får stanna till avresan. Utredningen besökte i Seoul två av CPS anlitade fosterhem och fann dem vara av god standard efter koreanska förhållanden. Enligt uppgift av CPS företas ny läkarundersökning av barnet kort före avresan till Sverige.

Enligt vad utredningen kunnat konstatera, då den följt den nuvarande adoptionsverksamheten, har det emellertid visat sig att den ifrågavarande ordningen skulle behöva ytterligare förbättras i ett hänseende. I några fall har nämligen förekommit, att de koreanska barnens hälsotillstånd vid ankomsten till Sverige varit synnerligen dåligt och att anledning funnits till antagande att läkarkontrollen i Korea varit mindre noggrann. Vidare har i en del fall barnens avresa från Korea blivit fördröjd genom att de nödvändiga åtgärderna ej vidtagits i tillräckligt god tid. Ett uppslag som vore värt att undersöka är om fördelar skulle stå att vinna med ett särskilt upptagningshem i Seoul dit de barn, som utvalts för svenska sökande, omedelbart kunde överföras i stället för att placeras i fosterhem. Ett sådant upptagningshem, vilket borde ha en svensk föreståndare, skulle inte behöva vara så stort. Barnen skulle alltså på sökandens bekostnad vistas på detta hem under den tid som behövdes för att genomföra den koreanska adoptionen och ordna med resan till Sverige. De skulle under denna tid stå under kontinuerlig läkartillsyn och man skulle ha garanti för att vården blir den bästa möjliga. Det skulle även bli lättare att hålla barnen klara för avresa på bestämda tider, om alla vistades på samma hem. Utredningen anser emellertid att detta uppslag bör göras till föremål för undersökning i särskild ordning.

I detta sammanhang vill utredningen också framhålla, att utredningen i samråd med socialstyrelsen utarbetat förslag till schematisk redogörelse för adoptionsförfarandet jämte vissa råd och upplysningar till sökande i samband med adoption av barn från Korea. Redogörelsen, som intagits under *Bil. 3* (s. 108 ff.), har av socialstyrelsen med vissa jämkningar tillställts barnavårdsnämnderna för såväl dessas egen som sökandes information.

Sökanden har att betala samtliga kostnader i samband med adoptionsförfarandet och barnets resa.¹ Med reservation för eventuella kostnadsstegringar kan sökandens utgifter ungefärligen beräknas enligt följande. För barnets vistelse i fosterhem i Korea under väntan på avresa betalas för närvarande 20 US dollar i månaden. Kostnaden för själva adoptionsförfarandet uppgick i september 1967 till 130 US dollar. Nu nämnda kostnader betalas av sökanden till CPS. För överföring av medlen bör sökanden anlita svensk affärsbank. Utgifterna för barnets resa kan variera, beroende på om eskorten medför ett eller två barn. I september 1967 beräknades kostnaderna till i förra fallet omkring 4 000 kronor och i senare fallet omkring 3 000 kronor. Summan inbetalas efter överenskommelse med SAS kontor i Stockholm.

e) Japan

De japanska myndigheternas inställning till frågan om utlänningars adoption av barn, som är föräldralösa eller för vilka adoption eljest skulle vara i barnets intresse, har betecknats som positiv. Man anser emellertid i

¹ Jfr utredningsdirektiven ovan s. 8 första stycket.

Japan att det är angeläget att söka finna lämpliga fosterhem och eventuellt adoptivföräldrar inom landet för dessa barn och därför beviljas bidrag till fosterbarnsplaceringar i Japan. Bortadoption till utlandet av barn i större antal kan därför inte tänkas förekomma.

Adoptionsproceduren i Japan är tämligen enkel och det är inte nödvändigt att en utländsk adoptant inställer sig personligen inför den domstol, som handlägger ärendet.

I samband med studieresan till Korea våren 1966 besökte utredningen även Japan och undersökte då närmare de praktiska möjligheterna för svenskar att få adoptera barn därifrån. Samtal med de ledande på ett antal större barnhem i och i närheten av Tokio bekräftade uppfattningen att svenskar ej annat än i enstaka fall kan påräkna att få adoptivbarn från Japan. På Elisabeth Saunders Home några mil utanför huvudstaden upplyste sålunda innehavarinna, Mrs Sawada, att barnen stannar kvar där tills de är vuxna och fått utbildning, varför barn från detta hem ej kan ifrågakomma för adoption. Mrs Sawada förklarade emellertid, att hon på framställning från Sverige möjligen kunde åtaga sig att utvälja lämpliga barn bland sådana utanför hemmet, som hon kan få kännedom om. Hon samarbetar dock inte med någon japansk eller utländsk organisation för genomförande av adoptioner. — Vid förfrågan på ISS:s avdelning i Tokio uppgav dess chef, Mrs Ono, att tillgången på japanska barn, som är lämpliga för adoption, är så begränsad, att hon inte kan åtaga sig att hjälpa svenska familjer att utvälja adoptivbarn. Om någon familj på annat sätt får ett barn sig anvisat, är emellertid Mrs Ono villig att hjälpa till med formaliteterna vid en adoption. Korrespondensen måste i så fall gå genom huvudkontoret i Genève, eftersom ISS ej har någon avdelning i Sverige. Kostnaden för en dylik förmedling utgör f.n. 200 US dollar. Utredningen träffade överenskommelse med Mrs Ono att i förekommande fall begäran om biträde av henne skall göras av socialstyrelsen hos ISS:s huvudkontor i Genève.

Transport av barn från Japan till Sverige kan ske genom SAS. Härom hänvisas till redogörelsen för adoption av barn från Korea.

Ambassaden i Tokio konstaterar i skrivelse den 16 december 1965 "att inga förutsättningar är för handen för adoption i Sverige — annat än i enstaka fall — av japanska barn".

Med hänsyn till den begränsade omfattning vari adoptioner av japanska barn kan beräknas komma att ske har utredningen ej ansett anledning föreligga att vidtaga eller föreslå ytterligare åtgärder.

d) Övriga länder

Beträffande ettvar av länderna under denna rubrik redogör utredningen för sina undersökningar i som regel tre avsnitt. Först kommer en *resumé*

över innehållet i de inhämtade utlåtandena, varefter följer *utdrag av relevanta delar av dessa och sist utredningens uttalande.*

Algeriet

Resumé

Den i Algeriet gällande mohammedanska rätten känner ej adoptionsinstitutet, varför adoption i utlandet ej får några rättsverkningar i Algeriet. I enstaka fall torde myndigheterna emellertid inte lägga hinder i vägen att utställa pass och utresetillstånd för barns vistelse och vård i utlandet hos andra än barnets föräldrar.

Utdrag

a) ur skrivelse den 2 mars 1965 från ambassaden i Alger till utrikesdepartementet:

”Till besvarande av ovancerade skrivelse får jag meddela, att algeriska utrikesministeriet på ambassadens förfrågan om möjligheterna för svenska medborgare att adoptera algeriska barn upplyst, att den muselmanska rätten, som tillämpas bl.a. i avseende på personalstatutet (äktenskap, adoption, arv, etc.) inte erkänner adoption som juridiskt institut med de rättsföljder, som brukar känneteckna detta. Föräldralösa barn omhändertas i praktiken av främmande familjer eller av sociala inrättningar, men detta medför ingen ändring i barnens ställning ur juridisk synpunkt. Anmärkas kan, att särskilda hem inrättats för de många barnen till befrielsekrigets offer. — — —”

b) ur skrivelse den 2 april 1965 från ambassadör Rabæus i Alger till utrikesrådet Kellberg:

”Så länge den nuvarande ordningen — — — kvarstår, ser sig de algeriska myndigheterna förhindrade att medverka till att algeriska barn bortadopteras till utländska föräldrar i utlandet. Mina sonderingar i anledning av Ditt brev har emellertid givit vid handen, att jag tror man kan räkna med att algeriska vederbörande icke kommer att lägga hinder i vägen, när det gäller att erhålla pass och utresetillstånd för ett barn som omhändertagits av utlänningar för vistelse och vård i utlandet. Enligt vad jag erfarit, har man på schweiziskt håll positiva erfarenheter i dylika fall, och på utrikesministeriet har man förklarat, att man i ett konkret fall skulle vara villig att aktivt medverka genom démarcher hos vederbörande barnmyndigheter. Ur algerisk synpunkt ser man givetvis i ett dylikt fall omhändertagandet endast såsom ett provisorium utan rättsverkningar i Algeriet.

— — —”

Uttalande

Enär överföring av algeriska barn för adoption i Sverige kan ske blott i något enstaka fall och dylik adoption ej blir gällande i Algeriet, har utredningen ej ansett anledning föreligga att vidtaga eller föreslå några särskilda organisatoriska åtgärder för ändamålet.

Argentina

Resumé

Något principiellt hinder för adoption till utlandet av argentinska barn torde ej föreligga, ehuru något uttalande om myndigheternas inställning härutinnan ej kunnat erhållas.

Utdrag

a) ur skrivelse den 29 juni 1965 från argentinska Nationalrådet för skydd av minderåriga till ambassaden i Buenos Aires:

”Lag nr. 13252 stadgar att endast personer över fyrtio års ålder får adoptera, eller ock sådana äkta makar som varit gifta i mer än åtta år utan att få barn. Lagen gör ingen åtskillnad i det fall adoptanten är utlänning.

Alla adoptionsansökningar handlägges av Nationalrådet för skydd av minderåriga (Consejo Nacional de Protección de Menores), sektionen för adoptionsärenden, dit ansökan jämte dokumentation i enlighet med härvid fogade ansökningsformulär bör ingivas.

Därest sökanden uppfyller däri stadgade legala villkor, arrangeras ett sammanträffande med barnet, då det är lämpligt att de intresserade adoptanterna gör det blivande adoptivbarnets bekantskap. Intet hindrar emellertid att denna kontakt skötes av tredje person, som på vederbörligt sätt bemyndigas därtill.

Med hänsyn till att lagen stadgar en preadoptionsperiod om två år, innan dom på adoptionen kan utverkas, ankommer det å denna myndighet att bedöma möjligheten av att den minderåriga under nämnda period må kunna lämna landet. Av denna anledning förefaller det lämpligt att det blivande adoptivbarnet saknar föräldrar eller ock att de senare lämnat sitt samtycke till adoptionen.

Därest adoptanten har hemvist i utlandet, måste adoptionen handläggas i enlighet med vederbörandes hemlands lag. Nationalrådets yttrande bör inhämtas i de fall då adoptivbarnet förmedlats genom dess försorg.

I vad avser möjligheterna att erhålla upplysningar om adoptivbarnets antecedentia, varierar dessa från fall till fall (beroende på om barnet övergivits på allmän plats, internerats, avlämnats frivilligt, etc.).”

b) ur skrivelse den 20 oktober 1965 från ambassadrådet Hennings i Buenos Aires till utrikesrådet Kellberg:

”Sedan ambassadens juridiske rådgivare i samråd med en universitetsprofessor i internationell privaträtt granskat 'nationalrådets' utlåtanden, får jag komma med följande klarlägganden.

1. Nationalrådets svar har kunnat tolkas så att adoption av argentiskt barn som företages i Argentina av adoptivföräldrar med hemvist i annat land, skulle ske med tillämpning av vederbörandes hemlands lag. Så är emellertid ej fallet, utan argentinsk lag tillämpas. Argentinska Código civil innehåller inga internationellt privaträttsliga normer. Tillämpningen av argentinsk lag vid utverkande av ett adoptionsbeslut inför argentinsk domstol sker därför ej heller kumulativt med utländsk lag.

De utländska adoptivföräldrarna kan ej företrädas av ombud under domstolsförhandlingen.

2. Ett med tillämpning av svensk lag inför svensk domstol utverkat adoptionsbeslut beträffande argentinskt barn som vistas i Sverige, blir i princip giltigt i Argentina. I de fall då det argentinska adoptivbarnet förmedlats genom 'nationalrådets' försorg, kräves emellertid denna myndighets slutliga samtycke för att adoptionen skall bli giltig i Argentina. Detta är uppenbarligen endast en formsak, då 'nationalrådet' ju redan i samband med förmedlingen tagit ställning till de blivande adoptivföräldrarnas lämplighet.

För att en adoption av dylikt argentinskt barn, som förmedlats genom 'nationalrådets' försorg, skall bli giltig i Argentina, kräves vidare att det argentinska rekvisitet beträffande en tvåårig 'preadoptionsperiod' skall ha iakttagits. Detta oaktat barnet under perioden må ha fått 'nationalrådets' tillstånd att lämna Argentina för att förena sig med sina blivande svenska adoptivföräldrar. Oberoende av om det argentinska barnet förmedlats genom 'nationalrådets' försorg, kräves som formellt rekvisit för det svenska adoptionsbeslutets giltighet i Argentina, att det införes i argentinska 'registro civil'. Detta är en ren formalitet.

Därest de blivande svenska adoptivföräldrarna, som icke har hemvist här, önskar approachera 'nationalrådet' eller få ett svenskt adoptionsbeslut infört i 'registro civil', skall skriftväxlingen ske via argentinska utrikesministeriets rättsavdelning (Dirección General de Asuntos Jurídicos del Ministerio de Relaciones Exteriores y Culto).”

Uttalande

Något klart besked om argentinska myndigheters inställning har ej gått att erhålla men svenska medborgare i Sverige kan möjligen i något enstaka fall adoptera argentinska barn. De blivande adoptivföräldrarna måste härvid själva inställa sig i Argentina.

Med hänsyn till vad som sålunda framkommit har utredningen ej ansett anledning föreligga att vidtaga eller föreslå ytterligare åtgärder.

Brasilien

Resumé

Några upplysningar rörande den principiella inställningen till utländska adoptioner av brasilianska barn har ej kunnat erhållas. Det bör erinras om att landet bedriver en aktiv immigrationspolitik, varför förutsättningarna för dylika adoptioner torde vara begränsade.

Utdrag

ur skrivelse den 20 maj 1965 från ambassadrådet Lonaeus i Rio de Janeiro till utrikesrådet Kellberg:

” — — —

När jag häromdagen hade tillfälle till ett samtal i frågan med biträdande rättsavdelningschefen i utrikesministeriet förklarade denne att adoptivföräldrarnas nationalitet överhuvud icke hade någon relevans i adoptivfrågor. Antalet fall varvid brasilianska barn adopterats av utländska föräldrar vore emellertid så ringa, att någon fast praxis knappast förelåge. Något adoptionsprogram vore knappast aktuellt i ett land som fortfarande dreve en aktiv immigrationspolitik. I de enskilda fallen läte man sig närmast ledas av humanitära synpunkter, såsom förefintligheten av redan bestående band mellan barnet och de blivande adoptivföräldrarna. — — —

Vad avser proceduren för brasilianskt godkännande av adoption av den art som ifrågasatts i utredningens direktiv kan man — — — våga utgå från att denna kommer att visa sig komplicerad och tidsödande. Härvarande norska ambassad har för åtskillig tid sedan genom utrikesministeriet begärt brasilianskt godkännande av en norsk missionärs adoption av ett barn, som omhändertagits under vistelse i Brasilien. Vid påstötningar hänvisas i allmänhet till att ärendet behandlas av fackmyndigheter. Även i det fall de brasilianska federala myndigheterna skulle ge ett positivt svar på vår fråga huruvida man kan räkna med bistånd från myndigheternas sida för underlättande av de formella krav som kan vara föreskrivna för adoption, bör man utgå från att ett adoptionsärende blir långdraget och arbetskrävande.

Härmed beröres den i utredningens skrivelse p. 8 ställda frågan, huruvida tjänstemän vid ambassaderna, representanter för missionssällskap eller annan svensk representant skulle kunna företräda de blivande adoptivföräldrarna vid kontakt med myndigheterna, hämtning av barnet m.m.

För ambassadens del kan på denna punkt sägas, att arbetsbelastningen vid nuvarande besättning torde utesluta att ambassaden anförtros en detaljhandläggning av adoptionsärenden, vilket dessutom torde förutsätta såväl språkkunskaper som insikter i brasiliansk juridik vida överstigande vad

som kan förväntas från tjänstemännen i gemen. Det framgår ej klart, huruvida medverkan även förutsättes vid *utväljandet* av barn för adoption. Detta skulle innefatta beslut och åtgärder, vilka såväl för adoptivföräldrarna som för barnen i många fall vore av livsavgörande karaktär. Det är väl starkt tveksamt om tjänstemännen kan åläggas ikläda sig det personliga ansvar, som vore förenat med handläggandet av sådana ärenden. I varje fall torde endast ett fåtal ambassadtjänstemän ha en psykologisk och socialpolitisk utbildning, som gör dem skickade att påtaga sig ansvaret härför. — — —”

Uttalande

Möjligheten att erhålla något enstaka barn för adoption till Sverige kan ej uteslutas. Med hänsyn till Brasiliens invandringspolitik har utredningen ej ansett att ytterligare åtgärder kan vidtagas eller föreslås.

Etiopien

Resumé

Den etiopiska civillagen innehåller regler om adoption. Emellertid har från vederbörande domstol upplysts, att den svårligen skulle kunna bevilja en ansökan om adoption om adoptanten ej är bosatt i landet. Anledningen härtill är svårigheten att bedöma adoptantens lämplighet, vilket är en förutsättning för godkännande.

Utdrag

a) ur skrivelse den 18 februari 1965 från ambassaden i Addis Abeba till utrikesdepartementet:

” — — —

1. Rörande den principiella inställningen hos vederbörande etiopiska myndigheter torde först kunna sägas att adoption som sker här i landet, varvid adoptionsföräldrarna — åtminstone för en tid — är bosatta i Etiopien, ej betraktas på annat sätt än när föräldralösa barn här tages om hand på barnhem i missionens eller annan regi. Med hänsyn till att det finns ett stort antal barn i landet som ej har föräldrar som kan ta hand om dem — antingen på grund av att dessa är avlidna eller att de är sjuka, t.ex. spetälska — betraktar vederbörande hälso- och barnavårdsorgan det som en humanitär och ideell handling att hjälpa dessa barn, vare sig detta sker på barnhem eller genom adoption av familjer bosatta i landet.

Beträffande den etiopiska inställningen till adoption som sker utan att adoptanten vistas i Etiopien torde kunna konstateras att ej samma positiva intresse föreligger. Orsaken härtill synes bl.a. vara en viss tveksamhet om lämpligheten att på detta sätt låta etiopiska barn forslas ur landet till ett

för dem okänt öde i främmande land. Det har emellertid framhållits att om en tillförlitlig bedömning och kontroll av de blivande adoptanterna skulle kunna ske härifrån genom samarbete mellan etiopiska och svenska organ skulle man från etiopisk sida inte ställa sig avvisande till att dessa hjälpbehövande barn togs om hand även på detta sätt.

2. Beträffande de rättsliga spörsmålen som sammanhänger med adoptioner av etiopiska barn har ambassaden från presidenten för High Court erfarit att denna domstol svårligen skulle kunna bevilja en ansökan om adoption såvida adoptanten ej är bosatt i landet. Domstolen skulle då ej ha den möjlighet till bedömning av adoptanternas lämplighet som är en förutsättning för ett godkännande. Om däremot adoptionen skedde i Sverige uppgavs att denna skulle kunna få giltighet i Etiopien genom godkännande i efterhand.

3. — — —

Om adoptanten är bosatt i Sverige och adoptionen även är avsedd att ske i Sverige synes emellertid möjligheter eventuellt föreligga att arrangera ett samarbete mellan vissa härvarande etiopiska och svenska organisationer för att lösa de praktiska och formella problem som är förknippade med bl.a. utväljande av de blivande adoptivbarnen och transporten av dem till Sverige. Vid kontakt härom med Etiopiska Röda Korset, Etiopiska Kvinnoorganisationen och det Svensk-etiopiska barnsjukhuset har ett visst positivt intresse visats för att gemensamt biträda i en dylik verksamhet. Förslag har därvid också framförts om samarbete med Svenska Röda Korset och Rädda Barnens Riksförbund i Sverige.

4. Beträffande upplysningar om barnens bakgrund och hälsotillstånd synes goda förutsättningar föreligga att anskaffa sådana här. På det barnhem eller annan institution varifrån barnen utväljes synes upplysningar åtminstone om barnens härkomst etc. kunna inhämtas. På svensk-etiopiska barnsjukhuset skulle god kontroll av vederbörandes hälsotillstånd kunna erhållas.

5. Frågan angående vilka villkor som från svensk sida skulle vara uppfyllda för att ansökningar om adoption skall kunna godtagas har ej närmare undersökts, då High Court upplyst om att adoption i Etiopien då adoptanten är bosatt i Sverige ej annat än i undantagsfall skulle kunna komma ifråga.

6. Om ett gott samarbete kan etableras mellan ovannämnda svenska och etiopiska organ synes ej helt uteslutet att detta förhållande skulle kunna underlätta de formella krav som kan tänkas föreligga i samband med arrangerandet av eventuella barntransporter till Sverige.

7. — — —

8. Beträffande möjligheterna att i Etiopien företräda de blivande föräldrarna vid arrangemangen med transport, ordnande av pass, utresetillstånd etc. torde det närmast ligga till hands att söka engagera det Etiopiska Röda Korset härför. Vid kontakt med dess chef, herr Niskanen, som är svensk

medborgare har erfarits att ett positivt intresse föreligger härför om ett samarbete kan komma till stånd med Svenska Röda Korset och Rädda Barnens Riksförbund.”

b) ur p.m. bifogad skrivelse den 26 februari 1965 från ambassaden i Addis Abeba till utrikesdepartementet:

”I anledning av begäran från departementet om viss utredning rörande adoption av etiopiska barn har ambassaden bl.a. tagit kontakt med representanter för Ethiopian Women's Welfare Association, som bedriver en omfattande humanitär och social verksamhet i form av skolor, sjukhus, barnhem etc. Syftet med denna kontakt var att utröna *dels* vilken allmän inställning denna organisation har i denna fråga *dels* vilka möjligheter organisationen skulle ha att praktiskt medverka vid genomförandet av sådana adoptioner.

Vid samtal med vice-presidenten i organisationen, prinsessan Sible Desta, och med dess generalsekreterare, Voizero Lulle Tesfaye, har därvid följande erfarits.

1. Organisationens principiella inställning till adoptioner som avsågs skola ske i Sverige, i vilket fall adoptanterna kvarbleve i Sverige, sades av flera skäl ej vara helt positiv. Som en viktig faktor därvidlag nämndes bl.a. den omständigheten att Etiopien ej var överbefolkat utan snarare var i behov av och skulle kunna livnära ett mycket större antal människor än den nuvarande befolkningen, om landets naturliga resurser på jordbrukets område effektivare utnyttjades. Av denna anledning kunde eventuellt tänkas att hinder skulle komma att resas från myndigheternas sida, om verksamheten avsågs taga en sådan omfattning att relativt stora grupper barn skulle överföras till Sverige.

En annan osäker faktor delvis sammanhängande med myndigheternas allmänna inställning till dylik emigration vore utverkandet av tillstånd för barnen att lämna landet. Även om ifrågavarande etiopiska kvinnoorganisation positivt engagerade sig i dylik adoptionsverksamhet underströks att detta ej innebar att utresetillstånd utan vidare kunde erhållas från berörda statliga myndigheter.

Såsom ytterligare en synpunkt av grundläggande betydelse för bedömningen av utsikten att kunna sätta igång sådan verksamhet nämndes de sociala konsekvenserna. Dels vore det troligt att de föräldrar, som för tillfället — p.g.a. sjukdom eller bristande ekonomiska resurser — ej kunde ta vara på sina barn, efter en tid, då deras förhållanden eventuellt förbättrats, skulle önska ha möjlighet få tillbaka sina barn. Även om det skulle stå barnen fritt att återvända till Etiopien, sedan de blivit vuxna, vore det ej alls troligt att dessa vare sig önskade detta eller hade möjlighet socialt att återintegreras i det etiopiska samhället. Vidare befarades att sociala svårigheter skulle uppstå för dessa etiopiska barn p.g.a. deras hudfärg; de skulle tro-

ligen ej bli accepterade av lekkamraterna på samma sätt som övriga svenska barn. Denna olägenhet skulle emellertid eventuellt kunna minskas genom att ett flertal etiopiska barn stationerades på en och samma ort så att de därigenom skulle känna viss inbördes samhörighet.

2. Om man från svensk sida efter denna preliminära undersökning bestämde sig för att anhålla om etiopiska myndigheters och organisationers medverkan till dylika adoptioner skulle Ethiopian Women's Welfare Association kunna tänka sig praktiskt deltaga häri, om hela verksamheten under förslagsvis ett tiotal år försöksvis bedreves i mycket liten skala. Först om positiva erfarenheter vunnits under en sådan försöksperiod skulle man kunna överväga att medverka i något större omfattning.

För att praktiskt kunna organisera ett effektivt samarbete mellan berörda parter föreslogs att två arbetsgrupper skulle bildas, om frågan vidare aktualiserades, nämligen en i Etiopien med representanter för berörda härvarande etiopiska och svenska organisationer och myndigheter samt en liknande kontaktgrupp i Sverige med deltagande av de i Sverige engagerade parterna."

c) ur p.m. bifogad skrivelse den 5 mars 1965 från ambassaden i Addis Abeba till utrikesdepartementet:

"I anledning av begäran från departementet om utredning rörande adoption av etiopiska barn har ambassaden även tillfrågat chefen för det svensk-etiopiska barnsjukhuset, professor E. Mannheimer¹ om dennes syn på vissa frågor i samband med eventuell adoption i Sverige av etiopiska barn. Särskild vikt har därvid lagts vid frågan om de socialmedicinska och psykologiska aspekterna samt vid frågan om de möjligheter till praktisk medverkan från barnsjukhusets sida, som eventuellt förelåge.

Det bör i detta sammanhang nämnas att professor Mannheimer, som hittills tjänstgjort i Etiopien i drygt sju år, även har personlig erfarenhet ifråga om adoptionsförhållanden genom att han själv adopterat ett etiopiskt barn.

1. Av socialmedicinska och psykologiska skäl anser professor Mannheimer att en adoption lämpligen bör föregås av ett fosterbarnsförhållande, varvid de blivande adoptionsföräldrarna ges möjlighet göra klart för sig om de verkligen önskar behålla barnet. Vidare kan de i adoptionsärendet beslutande myndigheterna härigenom få möjlighet skaffa sig en uppfattning *dels* om fosterföräldrarna är lämpliga som adoptanter, *dels* om barnet synes kunna socialt och psykologiskt integreras i den nya miljön.

Om adoptivbarnen skall sändas från Etiopien till sina blivande adoptivföräldrar i Sverige och dessförinnan endast presenteras för dessa medelst fotografi och skriftliga rapporter om deras bakgrund anser professor Mann-

¹ Numera avliden.

heimer ej samma gynnsamma psykologiska och emotionella förutsättningar för ett lyckligt adoptivförhållande kunna föreligga som i det fall när adoptivföräldrarna på platsen finner ett hjälplöst barn, som de fäster sig vid och lär känna samt efter någon tid bestämmer sig för att ta ansvaret för och adoptera.

Vidare framhåller professor Mannheimer att det nu för tiden vore lättare att erhålla arbete i ett u-land, t.ex. vid något av de svenska projekten, varför de personer, som verkligen önskade skaffa sig ett adoptivbarn från ett u-land i första hand borde undersöka möjligheterna att själva för ett par år vistas i berörda land. Även om denna möjlighet naturligtvis ej stode öppen för alla vore emellertid ansträngningarna att på detta sätt skaffa sig ett adoptivbarn en indikation om adoptanternas beredvillighet att själva offra något för att skapa gynnsammast möjliga förutsättningar för ett gott adoptivförhållande.

Professor Mannheimer, som under sin verksamhet i Etiopien erhållit en rad förfrågningar från svenskar bosatta i Sverige om möjligheterna att få adoptivbarn från Etiopien, har därvid svarat att han finner det olämpligt och avrått ifrån att försöka få adoptivbarn forslade till Sverige för att där upptas i för barnen okänd miljö.

2. Beträffande eventuell praktisk medverkan från barnsjukhusets sida i samband med dylika adoptioner är professor Mannheimer beredd, i den utsträckning som är möjlig, ställa sjukhusets resurser till förfogande för sådan läkarkontroll och annan testning som kan erfordras i samband med utväljandet av de barn som skall överföras till Sverige. Professor Mannheimer föreslår i samband härmed att en adoptionsbyrå tillskapas i Addis Abeba, som skall ha ansvaret för den praktiska handläggningen av adoptionsfallen. I denna byrå borde vara representerade *dels* personer med stor erfarenhet av sociala och medicinska samt juridiska problem i samband med dylika adoptioner, *dels* personer från sådana etiopiska myndigheter som har ansvaret för den formella handläggningen av dessa frågor, t.ex. företrädare för hälsovårdsministeriet, Community Development-ministeriet, Welfare Trust etc. Professor Mannheimer betonar emellertid att det om möjligt bör undvikas att någon lokal välfärdsorganisation finge huvudansvaret för en sådan byrå. Det vore i stället lämpligare om den styrdes av en officiell myndighet.”

Uttalande

Den etiopiska inställningen till adoption till Sverige synes vara positiv, då det gäller adoptivföräldrar bosatta i Etiopien. I fråga om möjligheterna för svenska medborgare att adoptera etiopiska barn i andra fall är de av ambassaden inhämtade upplysningarna inte entydiga men ett positivt intresse har dock framkommit på sina håll. Utsikterna synes vara störst om adoptionen

sker i Sverige, vilket kräver att barnet fått lämna sitt hemland och ankommit till Sverige. Det har emellertid ej klarlagts hur de etiopiska myndigheterna ställer sig till en sådan emigration. Det har framhållits, att landet snarare är underbefolkat än motsatsen, vilket kan medföra visst motstånd mot emigration från myndigheternas sida. Med hänsyn särskilt till att vissa organisationer i Etiopien synes vara villiga att lämna praktiskt bistånd vid genomförandet av adoption på denna väg kan det i vart fall dock inte anses helt uteslutet att i framtiden uppnå ett arrangemang varigenom etiopiska barn skulle kunna adopteras även i Sverige. Frågan bör bli föremål för uppmärksamhet av vederbörande svenska myndigheter.

Hongkong

Resumé

Under de senaste åren har de sociala myndigheterna i Hongkong lagt fast en bestämd politik i adoptivfrågor. Vid placering av barn för adoption tillämpar man sålunda viss prioritetsordning med avseende på urvalet av adoptivföräldrar.

Avskrift

av p.m. upprättad av konsulatet i Hongkong i april 1965.

"B a k g r u n d

I slutet av 1950-talet fanns i Hongkong ett par tusen föräldralösa eller nödlidande barn för vilka man saknade möjligheter att bereda erforderlig vård och tillsyn. Situationen hade framkallats i första hand av den stora flyktingströmmen från Kina, som i detta liksom i andra avseenden ställde de sociala myndigheterna i kolonien inför svåra problem. Antalet barn, som kan komma i fråga för adoption, har emellertid sedan dess reducerats avsevärt, någon nämnvärd flyktingström förekommer nu icke och antalet föräldralösa barn är förhållandevis litet. Man räknar idag icke med mer än hundratalet utländska adoptioner per år.

1. Under de senaste åren har de sociala myndigheterna i Hongkong lagt fast en bestämd politik i adoptionsfrågor. Vid placering av barn för adoption tillämpar man sålunda följande prioritetsordning med avseende på urvalet av adoptivföräldrar:

- a) Kinesiska familjer bosatta i Hongkong.
- b) Kinesiska familjer bosatta utomlands.

c) Icke kinesiska familjer bosatta i Hongkong.

d) Övriga.

Efterfrågan på adoptivbarn är betydande och starka skäl skall föreligga för att man skall ha anledning att göra avsteg från denna prioritet.

2. För att adoption skall godkännas kräver myndigheterna för det första en ingående undersökning av det tilltänkta fosterhemmet avseende adoptivföräldrarnas ålder, utbildningsmässiga bakgrund, religiösa och sociala inriktning, ekonomiska ställning samt förhållandet makarna emellan. Vidare vill man ha styrkt att samhällsmiljön är sådan, att ingen diskriminering kommer att ske mot adoptivbarnet i det nya landet på grund av barnets hudfärg, religion, sociala bakgrund osv. Man begär också garantier från svensk myndighet eller för adoptionsfrågor ansvarig institution att barnet under en provtid, som kan variera med hänsyn till lokala adoptionslagar, kommer att stå under sakkunnig övervakning och tillsyn, så att man nog kan följa dess anpassning i den nya omgivningen. Slutligen begär man beträffande de tilltänkta adoptivföräldrarna icke bara uttalande av barnavårdsmyndigheter utan också personliga referenser.

Först när nyssnämnda villkor är uppfyllda, provtiden tilländalupen och rapporterna från denna tillfredsställande, godkänner man det rättsliga adoptionsförfarandet. Barnet betraktas därefter helt som en medlem av sin nya familj och man uppställer inga villkor beträffande fortsatt tillsyn, men man anser det önskvärt, att sådan skall förekomma ännu någon tid.

3. Ansvarig myndighet för handläggning av adoptionsärenden är barnavårdssektionen inom Social Welfare Department. Denna sektion bedriver emellertid ett nära samarbete dels med International Social Service dels med Catholic Relief Service, vilka båda organisationer har lång erfarenhet av och utbildad personal för handläggning av adoptivfrågor. Samarbete med dessa organisationer förekommer dock i princip endast med avseende på adoption i sådana länder, där någon av organisationerna har egen representation. I andra fall står Social Welfare Department som huvudman i dessa ärenden.

4. Upplysningar rörande barnens bakgrund och hälsotillstånd lämnas i förekommande fall av Social Welfare Department eller någon av de nämnda organisationerna.

5. Några andra villkor än de ovan under 2 redovisade förekommer icke.

6. Några avsteg från de ovan angivna kraven förekommer icke.

7. Barnen tillåts lämna Hongkong för att under den angivna provtiden stå under tillsyn, innan adoption får äga rum. I en del fall medger flygbolagen fri resa för person, som eskorterar adoptivbarn till dess tilltänkta nya hemland.

8. Tilltänkta utländska adoptivföräldrar förväntas i allmänhet icke själva medverka vid urvalet av barn. Något hinder mot sådan medverkan föreligger å andra sidan självfallet icke. Urvalet sker annars genom ovannämnda instansers försorg.

Kompletterande upplysningar

Såsom torde ha framgått av det ovan sagda är utländsk adoption i icke kinesiska familjer ej särskilt vanlig för Hongkongs del. När utländsk adoption överhuvud förekommer, avser denna i allmänhet barn, som är yngre än 2 eller äldre än 5 år. Detta är en följd av prioriteringen, då adoptivbarn i åldrarna 2—5 år synes vara mest eftersökta. Vid besök hos International Social Service här i Hongkong uppgavs att man haft kontakt med ett fåtal svenska önskemål om adoption, men att dessa i samtliga fall strandat på motstånd från de svenska barnavårdsmyndigheternas sida, som bedömt möjligheterna för kinesiska barn att anpassa sig i Sverige såsom icke särskilt gynnsamma. Från samma källa framhölls, att de handikappade barnen utgjorde ett aktuellt problem, närmast emedan man i Hongkong icke hade samma vårdmöjligheter eller resurser att skapa förutsättningar för utveckling av t.ex. neurosedynskadade barn. Sverige har härvidlag mycket gott anseende och man skulle i Hongkong livligt välkomna en möjlighet att placera sådana barn på någon plats i Sverige, där det fanns tillgång till vård och terapi.”

Uttalande

Ehuru möjligheterna till adoption på grund av fastställd prioritetsordning torde vara begränsade synes — med hänsyn till uppgifter från annat håll, som utredningen inhämtat (ISS i London) — dock ej kunna uteslutas att enstaka barn erhålls från Hongkong. Utredningen anser emellertid inte att några särskilda organisatoriska åtgärder för ändamålet bör vidtagas.

Indien

Resumé

Indisk lag saknar bestämmelser om adoption fränsett sådana om adoption mellan personer av hinduisk trosåskådning; adoption i utlandet av kristna trosbekännare får därför ej några rättsverkningar i Indien.

Myndigheternas principiella inställning till utlänningars adoption av indiska barn är svår att närmare precisera, enär något klart uttalande ej kan erhållas; närmast torde den dock få bedömas som negativ.

Utdrag

a) ur p.m. upprättad den 1 februari 1965 av ambassaden i New Delhi.

”Ambassaden har under senare år mottagit ett allt större antal förfrågningar från svenskar som önskar mottaga indiska fosterbarn. — — — Proceduren är dock tidskrävande och formaliteterna mångahanda — och dess-

värre skiftande från tid till annan. Detta har medfört att under de senaste åren endast ett tiotal indiska fosterbarn — såvitt det är ambassaden bekant — har överlämnats till svenskar, ehuru antalet förfrågningar varit mångdubbelt större.

Otvivelaktigt är antalet nödlidande barn i Indien stort, helt naturligt med tanke på den misär större delen av landets befolkning lever i parad med de stora barnkullarna. Myndigheternas förmåga att träda emellan är begränsad. — — —

Myndigheternas principiella inställning

Med tanke på ovanstående, i korthet berörda, förhållanden här synes det rimligt att antaga att berörda indiska myndigheter med glädje skulle hälsa utländska medborgares intresse att taga indiska fosterbarn. Vid genomläsandet av ambassadens dossier i dylika ärenden och vid samtal med vederbörande får man dock intrycket att så inte är fallet. Väl visar enstaka myndighetspersoner och enskilda, knutna till välgörenhetsinstitutioner, visst välvilligt intresse — — — men formaliteter och pappersexercis lägger sin hand över dylika ärendens framskridande. Därest ej de tilltänkta fosterföräldrarna eller någon representant finnes på platsen drar gärna formaliteterna ut på tiden — — —.

Rättsliga spörsmål

Bestämmelser om adoption — bortsett från adoption mellan personer av hinduisk trosåskådning (Hindu adoption and Maintenance Act; 1956) — torde saknas i indisk lag. Sålunda torde bestämmelsen i 6 kapitlet 1 § i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmyndarskap och adoption ej kunna uppfyllas vad Indien beträffar. Inget hindrar dock att barn överlämnas till utländska fosterföräldrar som fosterbarn.

Adoption av indiska fosterbarn har emellertid enligt ambassadens vetenskap i några fall senare genomförts i Sverige genom att svenskt medborgarskap givits till fosterbarnet. — — — I detta sammanhang kan nämnas att indisk lagstiftning ej innehåller någon bestämmelse om utseende av förmyndare för indiska barn utanför Indien. Ej heller finnes någon bestämmelse som hindrar vederbörande fosterföräldrar att av svensk domstol utses till förmyndare.

Tilläggs kan att indiska myndigheter — även utrikesministeriet — ofta i sina skrivelser i dylika ärenden använder ordet adoption ehuru man uppenbarligen avser utlämnande av fosterbarn.

Formkrav och handläggning

Ett fosterbarnsärendes handläggning försvåras ej enbart, som tidigare nämnts, av en rik flora av formaliteter utan även av svårigheten att från berörda instanser erhålla snabba och vederhäftiga upplysningar.

Nedanstående torde dock vara de formkrav som för närvarande uppställes.

i) Enligt senaste uppgifter från vederbörande myndigheter i New Delhi ser man numera helst, att alla förfrågningar och ansökningar om indiska fosterbarn inlämnas via de indiska ambassaderna för vidarebefordran till härvarande Ministry for Home Affairs, och således ej längre direkt till vederbörande i Indien. Till ansökan bör fogas bestyrkta handlingar utvisande de tilltänkta fosterföräldrarnas hälsotillstånd och ekonomiska förhållanden.

ii) För utväljande av lämpligt fosterbarn hänvisas sökandena ofta till följande institutioner:

Municipal Corporation of Delhi,
Health Department,
Town Hall, Delhi.

Attention: Dr. (Mrs.) Kulanday

(Dr. Kulanday, som är Deputy Health Officer, är läkare vid Shaktinagar Foundling Home.)

Indian Council for Child Welfare,
4, Rose Avenue, New Delhi.

Attention: Miss P. K. Varalakshmi, Technical Officer.

(Denna organisation är knuten till The International Union of Child Welfare i Genève.)

Sister Superior,
St. Cathrine's Home,
Bombay.

Vid utväljandet av fosterbarn kräver de indiska myndigheterna att de tilltänkta fosterföräldrarna, eller av dem utsedd representant, på ort och ställe besiktigar och godkänner fosterbarnet. Anhållanden från makar i Sverige att ambassaden skulle påtaga sig denna uppgift har hittills besvarats nekande med hänvisning till att därmed sammanhängande frågor är så känsliga och riskerna för att det erbjudna barnet är behäftat med fysisk eller psykisk defekt så stora att det inte har kunnat anses riktigt att ålägga tjänsteman vid ambassaden ett så vidsträckt ansvar. Ej heller har ambassaden ansett det lämpligt att ombe någon enskild i härvarande, relativt fåtaliga, svenska koloni att åtaga sig denna uppgift.

iii) För att i New Delhi få tillstånd för det utvalda fosterbarnet att lämna Indien synes det, i skrivande stund, som följande procedur borde följas.

Rekommendation från Deputy Commissioner inhämtas. Denna inlämnas därefter till Chief Commissioner, vilken utfärdar den egentliga rekommendationsskrivelsen. Denna skall i sin tur inlämnas till the Magistrate of the Childrens Court. Denna domstol utfärdar — efter att ha prövat ärendet — det aktuella tillståndet, här ofta kallat "All Clearance Certificate".¹ När tillstånd utfärdats anses barnet lagenligt överlämnat till fosterföräldrarna.

Pass för fosterbarnet utfärdas av härvarande utrikesministerium. Svensk inresevisering instämplas i passet av ambassaden.

Efter denna (med undantag för den svenska viseringen) ofta tidskrävande och stundtals tålamodsprövande procedur — vilken ambassaden ofta varit svenska fosterföräldrar behjälplig med — kräves ytterligare ett formulär nämligen den så kallade "P-form" (Permission to leave the country), vilken utfärdas av Reserve Bank of India. Sistnämnda formulär brukar dock ej bereda bekymmer då det aktuella flygbolaget eller resebyrån vanligtvis införskaffar detsamma.

Formaliteterna torde i stort sett vara likartade på andra orter i Indien.

Som tidigare nämnts är effektivt bistånd från härvarande myndigheter vid genomförandet av ovannämnda formaliteter ej att räkna med. — — —

Upplysningar om barnets bakgrund

Därest intet annat barn än barnhemsbarn tages som fosterbarn ligger det i sakens natur att upplysningar om barnets bakgrund ej står att erhålla. Exempelvis brukar barnets ålder anges till c:a — troligt antal år."

b) ur skrivelse den 1 december 1965 jämte bilaga från ambassadör Heckscher i New Delhi till utrikesrådet Kellberg:

"— — —

Såvitt jag kan förstå hade de indiska myndigheterna redan innan septemberkrisen övervägt att skärpa bestämmelserna för utlämnande av fosterbarn till utländska föräldrar. Närslutna avskrift av en skrivelse från — — — Home Ministry till 'stadsläkaren' i Delhi — — — bär syn för sägen (återgiven nedan 'bilaga').

— — — Det synes som om dylika ärenden nu mer än tidigare handlägges av Home Ministry. Några klara besked om vilka handlingar som erfordras och vem som handlägger vad står dock inte att få. Flertalet berörda tjänstemän i de olika förvaltningsorganen är dock fortfarande tjänstvilliga med råd, om inte alltid med dåd, men dessa består mest i hänvisningar till en

¹ Enligt meddelande i februari 1967 från ambassaden i New Delhi synes "All Clearance Certificate" ej längre krävas.

annan organisation. Man kan inte värja sig för känslan att härvarande myndigheter själva inte riktigt satt sig in i den procedur som uppställts.¹

— — —”

Bilaga

” — — —

Under Section 16 of the Children Act of 1960, the power to commit a neglected child to suitable custody has been given to the Child Welfare Board constituted under Section 4 of the Act. Sub-Clause (1) of Section 16 empowers the Board to place a child under the care of a parent, guardian or other fit person on their executing a bond to be responsible for the good behaviour and well-being of the child and for the good behaviour observance of such condition as the Board may think to impose during the period the child is in their custody. According to Sub-clause (3) of this Section, the Board retains the right to make periodical inspections into the well-being of the child and if it appears to the Board that there has been breach of any of the conditions imposed by it in respect of the maintenance of the child, it can order the child to be sent to a Children's Home.

In these circumstances, if a child is handed over to a foreigner, it will naturally put the Board in a position where it cannot have the supervision of the well-being of the child in their custody; nor does it allow periodical inspections of the child by the Probation Officers appointed under the Act. *Therefore, it may not be legal to hand over children to foreigners or for any other purpose or for their bringing up.*”

Uttalande

Något entydigt besked om indiska myndigheters inställning till adoption till Sverige har ej stått att erhålla men inhämtade upplysningar pekar närmast mot att den ej är positiv. Med hänsyn till att en organiserad överföring av barn till Sverige för adoption ej synes möjlig att förverkliga och enär adoption ej kan genomföras på annat sätt har utredningen ej ansett att ytterligare åtgärder f.n. kan vidtagas. Utredningen anser att svenska myndigheter med uppmärksamhet bör följa utvecklingen och att, då enskilt fall av överföring uppkommer till behandling, lämna hjälp och bistånd till adoptanterna i den utsträckning som är möjlig och lämplig. Härigenom torde vidgade erfarenheter vinnas om hur indiska myndigheter i olika delar av landet ställer sig till överföring av barn för adoptionsändamål.

Iran

Beträffande Iran har från ambassaden i Iran erhållits beskedet att iransk civillag ej känner adoptionsinstitutet.

Ambassaden har vidare från utrikesministeriet inhämtat att institutet

¹ Ambassaden har i februari 1967 på nytt förklarat att det ej är möjligt erhålla klart besked om förfarandet, vilket kan växla från fall till fall.

emellertid finns "hos landets icke mohammedanska minoriteter, dvs. armenier, nestorianer, kaldéer, judar och zoroastrer men erkändes endast som en icke specificerad eftergift enligt den religionsfrihet, som dessa minoriteter åtnjöte. Obekantskapen med adoptionen hängde samman med polygamin. En gift man vore sålunda både juridiskt och moraliskt oförhindrad att i sin familj upptaga ett barn, till vilket han blivit fader före eller under men utanför äktenskapet. Detta barns status som 'äkta' sattes aldrig i fråga. Det var familjefaderns barn, och det var allt som hade relevans. Det förekom naturligtvis också, att barnlösa föräldrar tog till sig barn från barnhem eller andra familjer. I sådana fall krävdes, att 'adoptivfadern' förband sig att tillerkänna barnet exakt samma rättigheter som om det hade varit hans eget. Något slags 'adoptionsrättslig' status fanns emellertid inte heller i detta fall, och iranska utrikesministeriets talesman betvivlade, att det över huvud funnes något lagstadgande på området. Allt vore sedvanerätt."

Uttalande

Utredningen har sig bekant att i något enstaka fall iranska vederbörande medgivit att barn adopteras av utlänningar i Iran. Trots iranska myndigheters förståelse för adoption av humanitära skäl torde man med hänsyn till motståndet från andra kretsar ej kunna räkna med medverkan till adoption av ett större antal barn. Utredningen anser därför ytterligare åtgärder ej möjliga.

Libanon

Resumé

Adoption tillåts ej av de mohammedanska och judiska trossamfunden. Däremot förekommer adoption bland den kristna befolkningsgruppen (halva Libanons befolkning eller ca 800 000 invånare). Hinder torde i och för sig ej föreligga för utländska adoptioner av barn tillhörande sistnämnda befolkningsgrupp. Krav uppställs på personlig närvaro av berörda parter vid adoptionsprocedurens genomförande.

Utdrag

ur ambassadens i Beirut skrivelse den 12 februari 1965 till utrikesdepartementet:

"Adoptionen som juridiskt institut intar i Libanon en särställning genom landets karaktär av mötesplats för västliga och orientaliska kulturimpulser och religioner. Ej mindre än 17 religiösa samfund är officiellt erkända i landet. På grund av denna religiösa mångfald som i detalj påverkar individens privatliv och rättsuppfattning finns ingen gemensam civillagstiftning

om adoption, utan lagstiftaren har helt överlåtit åt religionssamfunden att fastställa regler i ämnet; detsamma gäller f.ö. om annan lagstiftning som påverkar individens status, såsom lagar om äktenskapet och dess rättsverkningar, äktenskapsskillnad, arvsförhållanden m.m. Två av de tre stora religiösa grupperna i Libanon tillåter icke adoption; enligt Islam är sådan förbjuden, och judendomen erkänner den icke. Återstår alltså de kristna religionerna såsom de enda i landet vilka tillåter adoption; omkring halva landets befolkning, som uppgår till 1,6 miljoner personer, är kristna.

Libanon erkänner sex katolska och fem ortodoxa religionssamfund. Vart och ett av dessa har sina egna bestämmelser om adoption, men de stora linjerna är gemensamma. Enligt dessa är adoptionen ett solennt, ömsesidigt avtal av religiös karaktär och måste äga rum inför vederbörande kyrkliga tribunal, efter dettas och vederbörande biskops godkännande. Om den som skall adopteras är minderårig skall hans förmyndare och de kyrkliga myndigheterna i förening lämna sitt samtycke till adoptionen. Adoptanten måste vara minst 40 år gammal, och åldersskillnaden mellan adoptant och adopterad får ej underskrida 18 år.

Adoptanten får vidare ej ha egna barn födda inom hans äktenskap vid tidpunkten för adoptionen. De ortodoxa samfunden kräver t.o.m. att adoptanten ej kan få egna barn till följd av sterilitet, sjukdom eller annan anledning, som skall styrkas med läkarintyg.

Katolikerna kräver att adoptanten är katolik om den som skall adopteras är det. En förutsättning för adoptionen är också att den sker i den adopterades intresse. En adoptant får ej adoptera mer än ett barn såvida han icke är gift. Adoptanten skall vara känd för att föra en god vandel.

Juridiskt består adoptionen av två rättshandlingar, avtalet mellan parterna och kyrkotribunalets fastställande. Detta skall föregås av yttrande av en förundersökare (le Promoteur de Justice) beträffande adoptionens önskvärdhet ur moraliska och samhällliga synpunkter och om dess utsikter att få lyckliga följder. Domaren är fri att fatta sitt eget beslut, vilket emellertid kan överklagas inför vederbörande kyrkliga instanser. Inom de katolska samfunden skall varje adoption emellertid dessutom stadfästas av biskopen, men adoptionens giltighet räknas från dagen för domstolens beslut, medan inskrivningsdatum inför de civila myndigheterna är rättsgrundade gentemot tredje man.

Adoptionen påverkar vidare civilrättsliga förhållanden, såsom arvsrätt, rätt att bära adoptantens namn etc., allt enligt de katolska kyrkolagarna.

Förestående är hämtat ur en redogörelse som härvarande generalkonsulat på ambassadens begäran låtit sin juridiske rådgivare utarbeta i ämnet.

Nedan följer den senares svar på de särskilda frågor som ställts.

1. De kristna religiösa myndigheterna som förestår barnhem av olika slag uppmuntrar adoption inom gränserna för gällande kyrkliga lagar.

2. Se ovan lämnad redogörelse för adoptionsförhållandena i Libanon.

3. Det är till dessa barnhem som man i allmänhet måste vända sig för val av adoptivbarn.

4. Barnhemmen lämnar ungefärliga upplysningar om barnens bakgrund och hälsotillstånd.

5. För att en adoption av ett libanesiskt barn företagen i Sverige skall erkännas i Libanon måste den vara giltig enligt svensk lag och enligt de allmänna internationella rättsreglerna om juridiska handlingar avseende individuella rättsförhållanden företagna i enlighet med vederbörandes nationella lag. En princip härvidlag är dock att barnet skyddas på så sätt att det lands rättsregler skall gälla som bäst tillgodoser barnets intressen.

6. Formaliteterna i samband med en adoption anses ej i och för sig som komplicerade. Det är vederbörande parter sak att visa nödig omsorg för att erhålla ett gott resultat.

7. Så länge adoptionsprocessen ej är avslutad kan barnet — om det är minderårigt — ej lämna landet.

8. Adoptionsprocessen kan ej påbörjas förrän ett barn har utsetts och, om så är möjligt, tillfrågats. Adoption måste överenskommas personligen, dvs. i personlig närvaro av berörda parter. Ingendera kan därför representeras genom ombud.

Såsom av förestående må framgå bör man icke annat än i undantagsfall räkna med möjligheten av adoption till Sverige av barn från Libanon.”

Uttalande

Enär adoption av barn till Sverige blott torde kunna förekomma i enstaka fall har utredningen ej ansett ytterligare åtgärder böra vidtagas. Det anmärks att adoptionsförfarandet synes relativt tidskrävande med krav på adoptanternas personliga närvaro.

Liberia

Resumé

Den principiella inställningen till utländska adoptioner av liberianska barn är ej klart uttalad. Något direkt motstånd torde ej resas vid enstaka dylika adoptioner men eftersom landet är underbefolkat kan inställningen lätt bli en annan, om det skulle bli fråga om dylika adoptioner i större omfattning.

Utdrag

ur ambassadens i Monrovia skrivelse den 10 februari 1965 till utrikesdepartementet:

”Av upplysningar erhållna vid förfrågan i liberianska utrikesministeriet framgår, att de liberianska myndigheterna varken är positivt eller negativt

inställda till att liberianska barn adopteras av utländska adoptanter. Enligt den liberianska lagen om familjeförhållanden 63 § — — — fordras för adoption (a) att adoptanten inlämnar en ansökan till vederbörande liberianska domstol, (b) att domstolen finner adoptionen vara till barnets bästa, (c) att icke någon med bättre rättigheter till barnets vårdnad motsätter sig adoptionen, och (d) att adoptanten högtidligen svär eller bekräftar att behandla barnet som sitt eget. Några andra bestämmelser eller anordningar från myndigheters eller organisationers sida rörande adoption uppgives icke finnas. Adoption uppges mestadels ske av liberianska adoptanter och endast i sällsynta fall av utländska adoptanter, båda slagen med tillämpning av nämnda lagrum och i anledning av de initiativ och anordningar i övrigt (utväljandet av barn, dess omhändertagande m.m.), som adoptanten själv besörjt.

Den tämligen ljumma inställning till denna fråga, som de liberianska myndigheterna ådagalägger, till skillnad från det positiva intresse att medverka, som uppgives ha visats av olika asiatiska regeringar, torde sammanhånga med att Liberia är starkt underbefolkat (ca 1 milj. invånare) medan många asiatiska länder brottas med överbefolkningsproblem. Liberianska utrikesministern har också, samtalsvis, låtit mig förstå att även om man här inte skulle lägga hinder i vägen för enstaka adoptioner av svenska adoptanter, vilket knappast skulle behöva fordra vidlyftigare än nu befintliga anordningar å liberiansk sida utan kunna lämnas som nu till enskilda initiativ, vore det icke uteslutet, ifall det komme att röra sig om många adoptioner, att de liberianska myndigheterna skulle bli oroade och söka begränsa adoptionsmöjligheterna.”

Uttalande

Utredningen anser ej ytterligare åtgärder böra vidtagas.

Nigeria

Resumé

Det finns ingen lag om adoption i Nigeria och något egentligt behov härav har ej heller yppats. Detta beror sannolikt till stor del på den starka sammanhållning, som förekommer inom en och samma släkt. Som regel tas ett föräldralöst eller övergivet barn under uppväxttiden om hand av släktingar eller andra, som är villiga och lämpliga härför.

Det har emellertid hänt i enstaka fall att utländska familjer, som länge bott i landet, fått föra med sig ett nigerianskt barn. Men en adoption i juridisk mening är det då ej fråga om.

Utdrag

a) ur skrivelse den 1 mars 1965 från ambassadör Giron i Lagos till utrikesrådet Kellberg:

”Med anledning av Ditt handbrev den 16 februari 1965 i adoptionsfrågan ber jag få meddela, att mitt intryck av samtal med den ansvarige avdelningschefen i utrikesministeriet nog varit, att man härstädes har en negativ inställning till frågan om 'intercountry adoption'.

Detta beror otvivelaktigt främst på det sociala ansvar som den nigerianska familjen i vid bemärkelse, oavsett stamtillhörighet, enligt tradition har för sina medlemmar, alltså vad som även framhålls i svaret från det nigerianska utrikesministeriet.

Förmodligen spelar även in en övertygelse om att den egna 'traditional way of life' är överlägsen och att nigerianska barn därför icke skall utsättas för en 'way of life', som anses vara sämre och som, åtminstone när det gäller de vita människornas 'way of life', betraktas med en historiskt sett mycket förklarlig misstänksamhet. — — —

Avdelningschefen i utrikesministeriet, som handlade vår förfrågan, har muntligen nämnt för mig att det i några enstaka fall förekommit att 'expatriates', som bott länge i Nigeria, lämnats tillstånd att vid slutlig avresa från landet medföra ett nigerianskt barn, som de omhändertagit för vård — i de åsyftade fallen hade längden av omhändertagandet varit minst sex år. — — — Såvitt jag kan se är detta den enda f.n. existerande möjligheten att få utföra ensamma nigerianska barn från Nigeria — men adoption i juridisk mening blir det alltså icke fråga om.

— — —”

b) ur p.m. över samtal med fru K. Himmelstrand den 25 augusti 1965:

”— — —

Efter ett års vistelse i Nigeria hade hon kommit fram till att det för närvarande ej är möjligt för svenska medborgare att adoptera nigerianska barn i Nigeria. Adoption i juridisk mening förekommer nämligen ej i landet. En lagstiftning om adoption har diskuterats och diskuteras fortfarande på en del håll, men har inte kunnat genomföras. Att intresset för barns omhändertagande genom adoption ej är större än vad det är i Nigeria, beror säkert till stor del på den starka sammanhållning, som förekommer inom släkten. Det finns praktiskt taget ej några ensamstående föräldralösa barn. Barn som förlorat sina föräldrar omhändertages nästan alltid av släktingar.

Det är tänkbart att nigerianska myndigheters negativa inställning till frågan om 'intercountry adoption' beror just på att de anser att föräldralösa barn blir väl omhändertagna av sin egen 'stor-familj'. Det är dock att märka att det finns så kallade 'motherless babies homes' i Nigeria. Dit sänds barn som förlorat sin mor vid födelsen och som av en eller annan anledning ej

omedelbart kunnat omhändertas av fadern eller någon släkting. Dessa barns familjer lever ofta i mycket knappa omständigheter. När barnen blivit 2—3 år gamla hämtas de emellertid ofta av fadern eller annan anhörig. Ibland blir det dock barn 'över'. Dessa bereder barnhemspersonalen mycket stora bekymmer. I barnhemmet i Ogbomosho, som fru Himmelstrand själv besökt, tar man av den anledningen numera bara emot de moderlösa barn, man är förvissad om, kommer att omhändertagas av en anhörig efter ett par år.

Men även dessa överblivna barn torde det vara mycket svårt för utlänningar att få ta hand om, om de vill ta med sig barnen ut ur landet. Det har dock enligt uppgift förekommit i några fall att en i Nigeria bosatt familj fått medtaga ett nigerianskt barn vid slutlig utresa ur landet. Men barnen har i dessa fall varit i familjens vård i Nigeria i många år (i ett fall enligt uppgift i 6 år). Vid utresa har barnen i dessa fall försetts med nigerianskt pass. — — —”

Uttalande

Utredningen anser ej ytterligare åtgärder böra vidtagas.

Pakistan

Resumé

Adoptionslagstiftning saknas i Pakistan liksom i flertalet andra mohammedanska länder.

Utdrag

ur skrivelse den 23 juni 1965 från ambassaden i Karachi till utrikesrådet Kellberg:

”Med en hänvisning till den pakistanska särslagstiftningen för kristna, hävdar utrikesministeriet att adoptionsinstitutet inte är erkänt i Pakistan. De adoptionsöverenskommelser som kristna svenskar ingår i Pakistan saknar därför vad Pakistan angår laglig verkan och konstituerar inget särskilt förhållande mellan den adopterade och den adopterande.

Frågan om den pakistanska regeringen kommer att tillåta att pakistanska barn föras till Sverige uppges vara en lämplighetsfråga, icke en lagfråga.”

Uttalande

Några entydiga uppgifter om pakistanska myndigheters inställning till överföring av barn för adoptionsändamål till Sverige har ej kunnat erhållas. I övrigt önskar utredningen hänvisa till vad den anfört beträffande Indien.

Peru*Resumé*

Några upplysningar rörande peruanska myndigheters inställning till utländska adoptioner av peruanska barn har ej stått att erhålla, enär dylika adoptioner inte synes förekomma i nämnvärd utsträckning och myndigheterna sålunda ej ställts inför opinionsmässiga eller andra problem i samband med dylika adoptioner.

Utdrag

ur skrivelse den 3 november 1965 från ambassadören Petersén i Lima till utrikesrådet Kellberg:

”I Ditt brev den 12 oktober efterlyser Du de peruanska myndigheternas *principiella* inställning till adoption ’över gränserna’. Av samtal jag nu haft i den frågan, har framgått att det man i princip i första hand är angelägen om vid sådana adoptioner är, att lagstiftningen i mottagarlandet är likformig med den peruanska på området, så att barnet erhåller enahanda legala skydd. Är frågan däremot menad så, att man önskar veta om man från peruansk sida skulle tycka om adoptioner över landets gränser respektive vara emot dem — av emotionella, eugeniska eller andra skäl — så vill jag säga, att man ej tycks ha någon inställning härvidlag. Detta beror väl i första hand på att sådana adoptioner icke förekommit i nämnvärd skala. Skulle så bli fallet, är det väl möjligt att någon opinion växer fram antingen av tacksamhetstyp eller tvärtom av sårad nationell stolthet.”

Uttalande

Utredningen anser att ytterligare åtgärder för närvarande ej kan vidtagas.

Tanzania*Resumé*

Tanzaniansk lag medger ej att barn adopteras av personer, som är bosatta utanför landets gränser.

Utdrag

ur bilaga (not från Tanzanias utrikesministerium) till skrivelse den 26 mars 1965 från ambassaden i Dar es Salaam till utrikesdepartementet.

”— — —

While appreciating the good intentions of the Swedish Government and people for this proposal, the Ministry of External Affairs would inform the

Royal Swedish Embassy that the Laws of Tanzania make it unlawful for an adoption order to be made in favour of an applicant (adopter) who is not resident in Tanzania, even if such an adoption would be in the best interest and to the sole benefit of the infant.

— — —”

Uttalande

Utredningen anser att ytterligare åtgärder ej kan vidtagas.

Thailand

Resumé

Den principiella inställningen till utländska adoptioner av föräldralösa barn är positiv. Emellertid uppställs krav på adoptivföräldrarnas vistelse i Thailand under 6—9 månader, innan adoptionen kan registreras och bli rättskraftig. Personlig närvaro av adoptivföräldrarna krävs vidare vid adoptionsprocedurens genomförande.

Uttalande

Utredningen anser ytterligare åtgärder ej böra vidtagas.

Tunisien

Resumé

Tunisien har — ehuru det är ett mohammedanskt land — infört adoptionsinstitutet. Lagen förutser emellertid inte det fall att en utländsk medborgare önskar adoptera ett tunisiskt barn. Förfrågan hos vederbörande myndigheter, huruvida detta innebär att sådana adoptioner inte är tillåtna, har besvarats med att regeringen på administrativ väg utfärdat direktiv att utländska medborgare inte må adoptera sådana tunisiska barn, som omhändertagits för vård och uppfostran av det allmänna. Att adoptera bort sina barn utanför slakten ter sig för tunisiska föräldrar helt främmande även i en nödsituation.

Utdrag

ur skrivelse den 2 april 1965 från ambassadören Kollberg i Tunis till utrikesrådet Kellberg:

”I anslutning till mitt handbrev den 22 februari får jag meddela, att vi numera erfarit från vederbörande tunisiska myndigheter, att tillstånd icke beviljas för utlänningar att adoptera tunisiska barn.”

Uttalande

Utredningen anser att ytterligare åtgärder ej kan vidtagas.

Därutöver har en undersökning gjorts rörande möjligheterna för svenska medborgare att adoptera barn från Jugoslavien, Polen och Turkiet.

Jugoslavien

I Jugoslavien förbereder f.n. en kommitté en översyn av adoptionslagstiftningen, vilken beräknas bli färdig under år 1967. Därvid kommer även att föreslås att i lagstiftningen skall ingå vissa kollisionsnormer. Om hur denna lagstiftning skulle komma att gestalta sig har ej annat upplysts än att man i fråga om kollisionsnormerna övervägde, huruvida en ratifikation skulle kunna ske av den i avdelningen om internationella adoptivförhållanden ovan behandlade Haagkonventionen, vars regler dock ansågs alltför liberala.

Den nuvarande lagstiftningen tillerkänner de kommunala förmynderskapsmyndigheterna exklusiv behörighet att avgöra adoptionsärenden och laglig möjlighet för federala myndigheter att påverka nyssnämnda myndighet finns ej. Kommunernas politik är tämligen restriktiv.

Uttalande

Utredningen har med hänsyn till erhållna upplysningar ej ansett ytterligare åtgärder f.n. lämpligen kunna vidtagas men anser att frågan bör bli föremål för vederbörande myndigheters fortsatta uppmärksamhet, särskilt i samband med det eventuella införandet av en ny jugoslavisk lagstiftning.

Polen

Enligt uppgift från polska utrikesministeriet är inställningen i princip positiv till adoptioner till Sverige. Den statliga institutionen "Föreningen Barnens Vänner" (Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, TPD), som finns på sex platser i Polen med en huvudstyrelse i Warszawa under adress ul. Kredytowa 1 (tfn 26 27 15), ombesörjer adoptionerna. Emellertid har polska vederbörande starkt betonat att adoptioner till utlandet måste betraktas som rena undantagsfall och blott någon enstaka adoption årligen kunde tänkas genom direkt kontakt mellan socialstyrelsen och den nämnda institutionen.

Uttalande

Utredningen anser att socialstyrelsen bör etablera kontakt med huvudstyrelsen för nämnda institution för att närmare utröna förutsättningarna för det fåtal adoptioner, som kan ifrågakomma.

Turkiet

Vad Turkiet angår har efter en första relativt positiv kontakt framgått att man ej önskade någon formalisering av adoptionsärenden. Ambassaden i Ankara har därför ansett ytterligare åtgärder ej kunna vidtagas, i vilket *uttalande* utredningen instämmer.

Vietnam

Under senaste tiden har ett visst intresse visats för att erhålla barn för adoptionsändamål från Republiken Vietnam (Sydvietnam). Sverige har aldrig haft någon utsänd, i Vietnam stationerad diplomatisk eller konsulär personal. Sändebudet i Bangkok har tidigare haft i uppdrag att bevaka även Sydvietnam; hans ackreditering i Saigon har emellertid upphört, varför Sverige f.n. helt saknar diplomatisk representation i landet. På grund härav har det ej varit möjligt för utredningen att närmare undersöka inställningen hos vietnamesiska vederbörande till denna fråga eller förutsättningarna i övrigt för adoption.

e) Sammanfattning

I fråga om Grekland och Korea har efter förslag av utredningen avtal träffats om en viss ordning för ansökningsförfarandet, utväljandet av barn, adoptionsförfarandet i barnets hemland, barnets resa till Sverige m.m. Avtalet innebär att socialstyrelsen fungerar som centralt svenskt förmedlingsorgan, genom vilket i huvudsak all korrespondens med barnets hemland sker. Förmedlingen i barnets hemland omhänderhas av bestämda organ, i Grekland av Metera och i Korea av Child Placement Service. Att alltid samma förmedlingsorgan och samma vägar för kontakten mellan de adoptionsökande och barnet anlitas medför bestämda fördelar i flera hänseenden. Såvitt utredningen kan bedöma har den verksamhet — huvudsakligen avseende koreanska barn — som hittills bedrivits enligt den ifrågavarande ordningen försiggått på ett i stort sett smidigt och ändamålsenligt sätt utan onödig tidsutdräkt. Utväljandet av barn för adoption och fördelningen av tillgängliga barn kan också ske efter enhetliga normer, om dessa uppgifter alltid handhas av samma organ. För de adoptionssökande innebär anordningen att service erhålls genom upplysning om var ansökan kan göras och detaljerade anvisningar om tillvägagångssättet under hela proceduren samt hjälp med anskaffande och översändande av handlingar, översättning m.m.

Beträffande de övriga undersökta länderna har utredningen ej ansett sig böra gå vidare i sina undersökningar för att uppnå ett arrangemang, var-

igenom svenska medborgare skulle kunna i större omfattning adoptera barn från dessa länder. Främst gäller detta beträffande de länder som inte känner adoptionsinstitutet. I en del fall är vidare inställningen från de utländska myndigheternas sida klart negativ till frågan om bortadopterung av barn till svenska medborgare. I andra fall återigen har svårigheter förelegat att — trots begäran om preciseringar — få fram klara ställningstaganden från myndigheterna. Från några länder har även till synes motstridiga upplysningar erhållits. Det har vidare beträffande vissa länder visat sig att rent praktiska svårigheter för genomförande av adoption föreligger, t.ex. i form av krav i det främmande landet på parternas personliga närvaro vid adoption och ibland även på en längre tids vistelse därstädes av de tilltänkta adoptanterna före adoptionen. Ej heller har utredningen ansett sig kunna bortse från rådande underbefolkning i ett land såsom hinder mot adoption i större skala av barn därifrån. I anslutning till det nyss anförda vill utredningen dock föreslå att vederbörande svenska myndigheter i fortsättningen ägnar uppmärksamhet åt frågan om adoption av barn från de länder där enligt ovan adoption om än i begränsad omfattning kan ske och i största möjliga utsträckning lämnar bistånd åt sökande i de fall som kan uppkomma.

3. Serviceorgan m.m.

Barnavårdsverksamheten är en kommunerna åliggande angelägenhet. Varje kommun skall sålunda sörja för sin barnavård, för vilket ändamål i kommunen skall finnas en barnavårdsnämnd. Staten utövar tillsyn över och rådgivningsverksamhet beträffande kommunernas barnavård genom socialstyrelsen, medicinalstyrelsen och länsstyrelserna.

Socialstyrelsen har i BvL ålagts att följa barnavårdsverksamheten i riket och att genom råd och anvisningar verka för att den ordnas och utvecklas ändamålsenligt samt att öva tillsyn över barnavårdsanstalterna.

Enligt BvL skall *medicinalstyrelsen* meddela råd och anvisningar av medicinsk natur rörande vård av barn.

Länsstyrelserna skall enligt BvL envar inom sitt län noga följa tillämpningen av lagen samt tillse att barnavården ordnas och handhas ändamålsenligt. Försummar barnavårdsnämnd att vidtaga erforderliga åtgärder beträffande underårig, skall länsstyrelsen ålägga nämnden att fullgöra sin skyldighet. Om eljest missförhållande yppas rörande barnavård, för vilken kommun i länet är ansvarig, har länsstyrelsen att vidtaga åtgärder för att vinna rättelse.

Under socialstyrelsen lyder socialvårdskonsulenterna. I varje län och, in till 1 januari 1968, i Stockholm finns anställd en barnavårdskonsulent, var-

jämte finns barnavårdsombud i flertalet län. Dessa tre kategorier behandlas nedan.

Socialvårdskonsulenterna är 13 till antalet med var sitt distrikt. I instruktionen för socialvårdskonsulenterna¹ anges konsulentens arbetsuppgifter helt allmänt bestå i att biträda länsstyrelsen vid handläggning av frågor rörande bl.a. barnavården, *att* gå socialstyrelsen till handa *samt att* bl.a. lämna barnavårdsnämnd upplysningar och råd i frågor som berör dennas verksamhetsområde.

Barnavårdskonsulenterna är 25 till antalet, en i varje län och en i Stockholms stad. Konsulenten är tjänsteman i länsstyrelsen men kan även anlitas av socialstyrelsen, som har rätt att hos länsstyrelsen påkalla hans biträde för utförande av särskild inspektion eller utredning. Enligt kungörelsen den 9 december 1960 med bestämmelser angående barnavårdskonsulenterna vid länsstyrelserna² åligger det konsulenten *att* vara föredragande i eller eljest biträda vid handläggningen i länsstyrelsen av de ärenden rörande barnavård som länsstyrelsen bestämmer, *att* särskilt ta befattning med den verksamhet beträffande barnavårdsanstalterna och fosterbarnsvården i länet, som ankommer på länsstyrelsen, *samt att* biträda barnavårdsnämnderna och även annan med *att* anskaffa fosterhem. I län med särskilt anställt barnavårdsombud är konsulenten dock befriad från fosterhemsanskaffning, "i den mån icke annat påkallas av konsulentens samarbete med barnavårdsombudet". Konsulenten skall även i mån av tid bistå barnavårdsnämnden vid utredning i anledning av att någon begärt tillstånd att mottaga fosterbarn samt tillhandagå myndigheter och enskilda med upplysningar och råd i barnavårdsfrågor, särskilt rörande barnavårdsanstalter och fosterbarnsvård. Konsulenten skall genom resor eller på annat sätt hålla sig noga underrättad om förhållandet inom länet på fosterbarnsvårdens område och ägna speciellt intresse åt fosterbarnsinspektörernas verksamhet.

Barnavårdsombud finns i alla län utom Gotlands och Jämtlands län. I Stockholms stad finns ej heller barnavårdsombud. Sedan 1947 är länens barnavårds- respektive socialvårdsförbund i regel huvudmän för ombudsverksamheten, som till hälften bekostas av landstingen och till hälften av Allmänna barnhuset³. Dessa ombud, som enligt gällande normalinstruktion bör vara bosatta i residensstaden, har till främsta uppgift att handha fosterhemsförmedling. Barnavårdsombudets nämnda uppgift består i första hand i att anskaffa fosterhem och sommarhem och att på begäran av barnavårdsnämnd inom länet eller landstingets förvaltningsutskott eller barnavårdskonsulenten tillhandagå vid placering av barn i fosterhem, sommarhem eller anstalter av olika slag. Det åligger ombudet att innan barn placeras i

¹ SFS nr 789/1965.

² SFS nr 720/1960.

³ SFS nr 712/1957.

fosterhem genom personliga besök i hemmet och genom skriftlig förfrågan hos barnavårdsnämnden förvissa sig om hemmets lämplighet innan ett barn placeras där som fosterbarn. En del av de fosterhemsplaceringar, som ombudet gör, sker med sikte på adoption. Ombudet kan, utan att dock någon skyldighet härutinnan föreligger, inspektera hemmet efter det barnet placerats där. Om ombudet emellertid får kännedom om missförhållande, skall anmälan därom genast göras till barnavårdsnämnden och barnavårdskonsulenten.

I en av Allmänna barnhuset verkställd utredning angående barnhusets understödjande verksamhet med avseende på fosterhemsförmedling, uppges bl.a. att placering i enskilda hem i avsevärd omfattning sker utan förmedling av barnavårdsombuden. Under senare år har enligt denna utredning ombudens uppgift alltmer blivit att i svåra fall placera barn, för vilka familjevårdshem inte kan anskaffas. De barn, som placeras utan förmedling av ombuden är sådana som barnavårdsnämnd omhändertagit och själv utplaceras eller som placeras av modern eller föräldrarna.

Fosterhemsverksamheten är den gren av barnvården som främst har betydelse för utredningen på grund av dess nära samband med adoptionsförmedling. Av den lämnade redogörelsen framgår, att fosterhemsverksamheten på lokalplanet uttryckligen ålagts, förutom barnavårdsnämnderna, barnavårdskonsulenterna och barnavårdsombuden samt att tillsynen över densamma utövas av länsstyrelserna och, såsom central förvaltningsmyndighet för ärenden av social natur, socialstyrelsen. Socialvårdskonsulenternas och barnavårdskonsulenternas arbetsuppgifter på barnavårdens område överhuvud sammanfaller emellertid åtminstone delvis, vilket framgår av de allmänt hållna beskrivningarna över uppgifterna.

Socialvårdskonsulentutredningen (SOU 1963:30) har upptagit tanken på att sammanföra den regionala rådgivnings- och tillsynsverksamheten på socialvårdens område till en organisatorisk enhet inom varje län. Denna utredning har härvid framhållit behovet av ständiga kontakter inbördes och informationer under hand mellan konsulenterna, vilket skulle underlättas om dessa sammanfördes under en sådan enhet. Även effekten av konsulenternas rådgivande verksamhet i förhållande till kommunala myndigheter och tjänstemän skulle öka. Placering i samma lokaler av socialvårds- och barnavårdskonsulenter samt barnavårdsombud hade i en del fall redan skett och erfarenheterna därav hade varit goda. Socialvårdskonsulentutredningen har emellertid understrukit, att man genom att bereda konsulenter av olika slag gemensamma lokaler inte skapar tillräckliga förutsättningar för ett intimt lagarbete. Utredningen har därför föreslagit att ett konsulentorgan — benämnt socialkonsulentkontor — inrättas för varje län med de uppgifter beträffande rådgivning och tillsyn och annan instruktionsenlig verksamhet som nu ankommer på socialvårdskonsulenten, barnavårdskonsulenten, nykterhetsvårdskonsulenten samt de s.k. eftervårdskonsulenterna. Barnavårdsombuden, som gentemot länsstyrelsen och socialstyrelsen intar

en fristående ställning, bör enligt socialvårdskonsulentutredningen ingå i det statliga länskonsulentorganet med bibehållande av de arbetsuppgifter som de för närvarande har, förutsatt att fosterhemsförmedling kan anses vara en statlig uppgift vid sidan av den kommunala förmedlingsverksamhet, som handhas av barnavårdsnämnderna. Länskonsulentorganet föreslås skola infogas i länsstyrelserna. Den översiktliga ledningen och ansvaret för arbetsinsatserna skulle åvila en förste socialkonsulent.

Den nu lämnade framställningen har avsett organ för den allmänna barnavården. Några särskilda *organ för adoptionsförmedling* finns inte. En viss adoptionsförmedlande verksamhet har likväl anordnats genom det allmännas försorg.

Såvitt gäller förmedling av adoption inom landet lämnar de lokala barnavårdsmyndigheterna i viss mån sin medverkan, vilket torde ha framgått av det tidigare. Dessutom medverkar de lokala myndigheterna även till adoption utomlands genom förhandsgodkännande av fosterhem och en viss upplysningsverksamhet.

I fråga om adoption utomlands av utländska barn har socialstyrelsen sedan mitten av 1950-talet åtagit sig en viss förmedlingsverksamhet. Före år 1965 bestod styrelsens befattning med sådana adoptionsärenden endast i förmedling av kontakt mellan adoptionssökande — i regel svenska medborgare — och utländska organ. Det utländska organ det här främst gällt var International Social Service (ISS) i Genève, en halvprivat institution med anknytning till och understöd från FN. ISS har underavdelningar (branscher) i flera länder, dock inte i Sverige, och har bl.a. till uppgift att medverka vid internationella adoptioner.

Då samarbetet mellan socialstyrelsen och ISS gällde en svensk familjs önskan att adoptera ett utländskt barn, var det merendels fråga om barn från Grekland. Tillvägagångssättet i ett sådant fall var i allmänhet följande. Sökanden vände sig till ISS i Genève (eventuellt efter att ha av socialstyrelsen hänvisats dit) med begäran om hjälp att utvälja ett barn och genomföra adoptionen. Om ISS ansåg att det fanns utsikter till adoption, meddelade ISS detta till sökanden samt uppmanade honom att skaffa skriftlig utredning från barnavårdsnämnden om sina förhållanden jämte vissa intyg och att översända dem till socialstyrelsen. Socialstyrelsen sände handlingarna till ISS i Genève, som vidarebefordrade dem till sin bransch i Athen. Ärendet gick sedan vidare till barnhemmet Metera i Athen. Sedan Metera prövat och godkänt sökanden med hänsyn till lämpligheten, utvaldes av barnhemmet ett barn för denne adoptant. Foto av barnet samt utredning om dess bakgrund och fysiska och psykiska hälsa sändes via Genève och socialstyrelsen till den svenska barnavårdsnämnden, som med sökanden diskuterade lämpligheten av att välja just det ifrågavarande barnet. Om barnet accepterades av sökanden, underrättades socialstyrelsen, som med-

delade detta till Genève. Samtidigt sändes via socialstyrelsen och Genève en av sökanden undertecknad fullmakt för en grekisk advokat att företräda sökanden inför den grekiska domstol, som beslutade om adoption och lämnade tillstånd till att barnet fick överflyttas till Sverige. Efter domstolsbeslutet kunde sökanden komma överens med SAS om barnets resa till Sverige. Bolaget brukade låta en flygvärdinna ha hand om barnet under färden.

Antalet adoptionsärenden, vari socialstyrelsen samarbetat med ISS, ökade betydligt åren 1962 och 1963. Publiciteten kring utländska adoptioner 1963 torde ha varit ett av skälen till ökningen detta år. I brev till socialstyrelsen i maj 1963 uttryckte ISS farhågor för att antalet ansökningar om adoption av grekiska barn skulle överstiga antalet barn lämpliga för adoption. Metera hade sålunda föreslagit ISS en kvot av 5 barn för placering i Sverige nämnda år. Socialstyrelsen tvingades därför tillråda sökande att i stället vända sig direkt till Metera med sin ansökan. De måste då personligen hämta barnet till Sverige. Samarbetet med ISS i fråga om adoption av grekiska barn har numera upphört, enär Metera uppställt sökandens personliga inställelse inför Meteras särskilda adoptionskommitté som en förutsättning för ett framgångsrikt resultat.

Under åren 1955—1964 samarbetade socialstyrelsen med ISS i 96, 1965 i 9 och 1966 i 4 adoptionsärenden, eller sammanlagt 109 sådana ärenden. Av dessa gällde 95 förfrågningar rörande grekiska barn och 8 rörande koreanska barn. Av de 95 grekiska ärendena resulterade 22 i fullbordad adoption.

Från och med år 1965 har socialstyrelsen åtagit sig att aktivt bistå dem som önskar adoptera utländska barn. Styrelsen hade sålunda år 1965 286 adoptionsärenden, varav 39 gällde grekiska och 165 koreanska barn. Motsvarande siffror för år 1966 var 325, 16 och 217.¹

I avsnitten om Grekland och Korea har översiktligt redogjorts för nu gällande ordning för socialstyrelsens och de lokala barnavårdsmyndigheternas medverkan vid adoption av barn från dessa länder. Härutöver kan tilläggas att socialstyrelsen, dit sökande har att vända sig, numera orienterar sökanden om tillvägagångssättet för adoptionen över huvud taget och särskilt upplyser om vad barnavårdsnämndens utredning kommer att omfatta och åsyfta. Sökanden får också en av utredningen och socialstyrelsen i samråd utarbetad skriftlig översikt över den formella proceduren i dessa ärenden. Nämnas må också, att barnavårdsnämndens fosterhemsprövning grundar sig på hembesök hos de blivande adoptivföräldrarna ävensom samtal med dessa och med personer som på grund av offentlig ställning eller eljest kan ge tillförlitliga upplysningar om dem.

I fråga om fosterhemskontrollen har, såsom utredningen tidigare framhållit, i praxis utbildat sig den ordningen att barnavårdsnämnden först preliminärt godkänner ett hem som fosterhem innan fråga ännu uppkommit

¹ För perioden den 1 januari—den 15 september 1967 är motsvarande siffra för koreanska barn 227.

om att meddela tillstånd enligt 47 § Bvl till att i hemmet mottages ett visst bestämt fosterbarn. Denna anordning, som saknar direkt stöd i lagen, tillämpas i viss utsträckning i fråga om svenska fosterbarn och den torde i regel vara nödvändig beträffande utländska barn. Ett godkännande av hemmet, medan barnet ännu befinner sig utomlands och prövning enligt 47 § alltså ej kan ske, uppställs nämligen ibland som villkor för att utländska myndigheter skall medgiva adoption. Principiella skäl kan visserligen anföras mot det nämnda tillvägagångssättet, särskilt på grund av att nämnden genom sitt förhandsgodkännande blir i viss mån bunden vid den definitiva prövning som sedermera skall ske i enlighet med lagens föreskrifter. Praktiska olägenheter synes emellertid kunna undvikas om den preliminära prövningen sker med tillräcklig omsorg och grundlighet. Vid prövningen bör sökanden så ingående som möjligt upplysa om sina önskemål beträffande barnet, t.ex. nationalitet, ålder, kön osv. Man kan på så sätt i någon mån minska riskerna för att nämnden vid sin definitiva prövning kommer till ett annat resultat än vid den preliminära på den grund att förutsättningarna för godkännande ändrats. Såvitt utredningen kan finna är anordningen med generellt fosterhemstillstånd den enda möjliga för de ifrågavarande fallen och synes därför böra lagfästas. Frågan om ett lagfästande av den angivna ordningen bör upptagas till behandling i samband med den av riksdagen beslutade översynen av barnavårdslagen. Enär det visat sig att det bland barnavårdsnämnderna ofta råder tvekan om huruvida preliminärt tillstånd får meddelas, synes vid informeringen av nämnderna anvisning böra ges om att i förekommande fall tillsvidare tillämpa systemet med först preliminärt och därefter definitivt godkännande. Sådant godkännande bör dock äga till tiden begränsad giltighet, enär förhållandena i hemmet kan ha ändrats. Vidare är naturligtvis av vikt att barnavårdsnämndens definitiva fosterhemsgodkännande avvaktas innan vederbörligt svenskt adoptionsbeslut meddelas.

I yttrandet över utredningens sedermera genomförda förslag till överenskommelser med Metera och CPS har socialstyrelsen gjort gällande att styrelsen bör ha befogenhet att själv pröva sökandens lämplighet innan ärendet översänds till det utländska kontaktorganet. Styrelsen finner det inte tillfredsställande att dess eget handlingssätt måste bestämmas av barnavårdsnämndens uppfattning. Särskilt i fråga om koreanska adoptionsärenden anser styrelsen att den, om det svenska hemmet anses klart olämpligt, bör kunna i samband med att handlingarna sänds till Korea, ge sin uppfattning till känna trots att barnavårdsnämnden godtagit hemmet.

Då överenskommelserna med Metera och CPS träffades utgick utredningen ifrån att socialstyrelsen ej skulle ha befogenhet att överpröva barnavårdsnämndens preliminära fosterhemsgodkännande. Någon rätt därtill har ej heller stadgats i överenskommelserna. I överenskommelsen med Metera förklaras visserligen, att Metera inte kommer att anförtro ett barn åt någon

person med hemvist i Sverige, om ej socialstyrelsen förordat adoptionen. Detta innebär emellertid endast att socialstyrelsen har att pröva att de formella villkoren för adoption enligt överenskommelsen är uppfyllda, bland annat att barnavårdsnämnden godkänt sökanden. Någon rätt för socialstyrelsen att själv pröva dennes lämplighet är inte avsedd. Skulle socialstyrelsen vid sådan prövning i motsats till nämnden finna det tilltänkta fosterhemmet olämpligt och därför avstyrka adoptionen, kunde detta i realiteten innebära detsamma som ett upphävande av nämndens beslut om fosterhemsgodkännande. Om den utländska myndigheten följer styrelsens avstyrkande torde möjligheterna till ändring i den utländska myndighetens avslag vara små. Det kan också anmärkas, att socialstyrelsen inte är besvärmyndighet i fråga om beslut av barnavårdsnämnd. Det kan ej heller anses lämpligt att socialstyrelsen för det utländska kontaktorganet tillkännager en uppfattning som strider mot barnavårdsnämndens. Enligt utredningens mening bör socialstyrelsen därför ej kunna på angivna sätt stoppa en ansökan som godtagits av barnavårdsnämnden. Socialstyrelsens erfarenhet i fråga om placering av barn i fosterhem bör emellertid på annat sätt komma adoptionsverksamheten till godo. Utredningen hänvisar härvid till de generella råd och anvisningar till barnavårdsnämnderna som socialstyrelsen enligt utredningens förslag i nästföljande avsnitt skall ha att meddela.

Utredningen vill understryka vikten av att barnavårdsnämnderna vid sin fosterhemsprövning noga följer de anvisningar och råd som socialstyrelsen sålunda förväntas komma att utfärda. Följs dessa förefaller det utredningen ej sannolikt att uppenbart olämpliga fosterhemstillstånd kommer att lämnas av barnavårdsnämnderna. Skulle utvecklingen emellertid visa att sådana tillstånd trots allt kommer att meddelas, anser utredningen att möjligheterna till en eventuell överprövning i barnets intresse bör undersökas. Denna undersökning torde lämpligen kunna ske i samband med översynen av barnavårdslagstiftningen och i anslutning till frågan om lagfästade av ordningen med preliminärt fosterhemsgodkännande.

I organisatoriskt hänseende innebär den procedur, som förutsätts i överenskommelserna om adoption av barn från Grekland och Korea, enligt utredningens mening en godtagbar lösning av problemet att på en gång underlätta för sökande att få barn för adoption och att i barnavårdens intresse övervaka att barnen placeras i lämpliga hem. Den beträffande dessa länder tillämpade ordningen bör därför även kunna tjäna till ledning när det gäller att fixera en i organisatoriskt avseende lämplig procedur vid adoption av barn från avlägsna länder över huvud taget.

Utredningen föreslår sålunda först och främst, att *socialstyrelsen*, i enlighet med sitt redan gjorda åtagande, får ställningen som centralt serviceorgan i allmänhet i fråga om adoption av utländska barn. Det kan dock inte skäligen åläggas socialstyrelsen att, beträffande länder där fasta kontakt-

organ för adoptionsförmedling saknas, vara aktivt verksam för att anskaffa barn, lämpliga för adoption. Styrelsens insatser bör i sådana fall begränsas till att, sedan en sökande utvalt ett bestämt barn, lämna sökanden anvisningar och övrigt bistånd till adoptionens genomförande. Såvitt utredningen kunnat utröna, torde det ej vara möjligt att ens i någon nämnvärd utsträckning anlita svenska beskickningars personal för utväljande av barn eller som juridiskt ombud vid adoptions genomförande i utlandet. Utredningen hänvisar till uttalanden av vissa ambassader i avsnittet Länderundersökning (Brasilien och Indien). Ej heller i internationell hjälpverksamhet engagerade svenska sammanslutningar torde vara att påräkna för sådant ändamål. När utredningen i det föregående förutsatt att möjligheten till adoption av barn från andra länder än Grekland och Korea i framtiden uppmärksammas av vederbörande svenska myndigheter, har utredningen vidare tänkt sig att denna uppgift närmast skall ankomma på socialstyrelsen. Samarbete måste härvid givetvis etableras med utrikesdepartementet, som genom beskickningarna kan inhämta uppgifter om uppkommande eller ändrade möjligheter till adoption av utländska barn. Detsamma gäller kunskap beträffande utländsk adoptionslagstiftning och andra förhållanden utomlands av betydelse i samband med internationella adoptionsärenden. Socialstyrelsen bör alltså bl.a. genom samarbete med utrikesdepartementet skaffa sig fullständig kännedom om alla sakfrågor av betydelse i sådana ärenden för att kunna fylla sin uppgift som centralt serviceorgan till allmänhetens tjänst.

Utredningen har ej haft i uppdrag att undersöka huruvida den verksamhet, som utredningen föreslår skall åläggas socialstyrelsen, skulle kräva ytterligare tjänster. Det förefaller ej uteslutet att detta blir nödvändigt och det är givetvis angeläget att styrelsen erhåller erforderliga personalresurser för att effektivt kunna sköta verksamheten på detta område. Det gäller ej blott att handlägga konkreta ärenden utan även att utbygga rådgivningsverksamheten och följa barnens anpassning i Sverige samt att bevaka utvecklingen på adoptionsområdet i utlandet och där ta nya initiativ om och när möjligheter därtill yppas.

Vad sedan gäller de *lokala barnavårdsmyndigheternas* medverkan vid adoption utomlands har visserligen barnavårdsnämndernas verksamhet härvidlag hittills i stort sett fungerat väl. Med hänsyn till den relativt nya och ofta svårhanterliga verksamhet det här är fråga om, har utredningen emellertid övervägt på vad sätt förbättringar i organisatoriskt avseende skulle kunna vinnas på detta plan i syfte att nå fram till en säkrare bedömning. Utredningen övergår nu till att behandla denna fråga.

Såsom förut nämnts, föreligger ett förslag av socialvårdskonsulentutredningen om att sammanföra de skilda socialkonsulenterna och barnavårdsombuden till ett gemensamt organ för varje län. Utredningen om adoption av utländska barn anser för sin del att inrättandet av en sådan organisation

på länsplanet skulle innebära stora fördelar i fråga om adoptionsförmedlingen av såväl svenska som utländska barn. Det råder nämligen, som förut sagts, ett nära samband mellan fosterhemsanskaffning och förmedling av adoptioner. Mycket skulle därför säkerligen stå att vinna om samma tjänsteman ombesörjde både fosterhemsförmedling och adoptionsförmedling. En centralisering länsvis av dessa båda grenar av barnavården skulle medföra större enhetlighet i verksamheten, möjligheter för adoptionsförmedlaren att diskutera och rådgöra med övriga tjänstemän inom konsulentorganet samt en samlad erfarenhet och överblick inom varje län. Emellertid har socialvårdskonsulentutredningens förslag inte förverkligats. I proposition nr 68 till årets riksdag uttalar chefen för socialdepartementet, att han inom departementet påbörjat en översyn av den regionala statliga organisationen på bl.a. socialvårdens område och därmed sammanhängande frågor. Man torde därför kunna räkna med att socialvårdskonsulentutredningens nämnda förslag kommer att bli föremål för förnyat övervägande.¹ Med hänsyn härtill har utredningen om adoption av utländska barn att utgå från den nuvarande organisationen av de barnavårdande myndigheterna på lokalplanet.

Enligt 1960 års kungörelse angående barnavårdskonsulenterna har dessa ålagts vittgående uppgifter beträffande fosterbarnsvården. Den erfarenhet, som de på grund härav måste förutsättas besitta på detta område och deras egenskap av statliga tjänstemän i länsstyrelserna, gör dem enligt utredningens uppfattning lämpade att intaga ställningen som ett centralt rådgivande organ i länen för den verksamhet varom här är fråga.

I förutnämnda yttranden över förslagen till överenskommelser med Metera och CPS har socialstyrelsen också framfört vissa synpunkter på *remissförfarandet* efter det en ansökan inkommit till styrelsen. Enligt styrelsen kan det i många fall vara lämpligt att ansökningen remitteras till vederbörande länsstyrelse i stället för direkt till barnavårdsnämnden (vilket senare förfarande förutsätts i överenskommelserna med Grekland och Korea). Länsstyrelsen finge då genom sin barnavårdskonsulent införskaffa utredning och yttrande från barnavårdsnämnden. Ett sådant förfaringsätt har tidigare använts i de adoptionsärenden som passerat genom socialstyrelsen. Fördelen med denna ordning är enligt styrelsen att barnavårdskonsulenten får tillfälle att ge barnavårdsnämndens utredare råd och anvisningar för utredningens bedrivande samt att eventuella brister i utredningen blir upptäckta och genom konsulentens försorg avhjälpna innan ärendet återkommer till socialstyrelsen. Styrelsen anser därför att möjlighet bör finnas att välja denna remissväg i de fall då det anses erforderligt. Behovet av barnavårdskonsulentens medverkan betecknas dock som mindre i fråga om ansökningar till Grekland än beträffande dem som avser Korea. Anledningen härtill är dels de strängare krav på adoptivföräldrar, som de grekiska myn-

¹ Jmfr SOU 1967:20, s. 188—191.

digheterna uppställer, och dels den omständigheten att grekiska myndigheter — i motsats till de koreanska — inte tar slutlig ställning till en adoptionsansökan förrän sökandena vistats någon tid i barnets hemland och därvid tagit del i barnets skötsel. De koreanska myndigheterna grundar däremot sitt ställningstagande enbart på utlåtandena från Sverige.

Som ytterligare motivering för sitt förslag har socialstyrelsen anfört, att barnavårdsnämnderna vid sin bedömning av sökandenas lämplighet borde ta särskild hänsyn till barnets ursprung och därför ställa särskilt höga krav på adoptionssökandena men att så inte alltid sker. Enligt styrelsens erfarenhet finns det barnavårdsnämnder som har en motsatt uppfattning i fråga om vilka krav som skall ställas och det har förekommit att hem, som med säkerhet inte skulle ha godkänts för mottagande av ett svenskt barn, accepterats som blivande adoptivhem för barn från Korea. Av denna anledning har socialstyrelsen i de koreanska fallen infört den praxis att, samtidigt som en ansökan remitteras till barnavårdsnämnden för utredning, en kopia därav översänds till barnavårdskonsulenten för att denne skall ha möjlighet att själv ta initiativ till samråd med barnavårdsnämnden i fall då konsulenten på grund av sin kännedom om de lokala förhållandena anser samråd erforderligt.

I sin dubbla egenskap av centralt rådgivningsorgan på länsplanet och representant för tillsynsmyndigheten länsstyrelsen bör konsulenterna givetvis äga kännedom om och möjlighet att vid behov ingripa i förevarande ärenden genom råd och anvisningar. Det av socialstyrelsen tillämpade förfaringssättet att, samtidigt med översändandet av en inkommen ansökan till barnavårdsnämnden, tillställa barnavårdskonsulenten en avskrift av framställningen, finner utredningen vara en smidigare och mer tidsbesparande väg att underrätta konsulenten om ärendets förhandenvaro än att remittera ansökningen till länsstyrelsen. Sistnämnda utväg bör dock stå öppen att tillgripas i fall som kan bedömas vara av den särskilt kvalificerade natur att de bör handläggas under länsstyrelsens inseende. Man får emellertid ha i minnet att avgörandet, huruvida fosterhemsgodkännande skall meddelas, ligger i barnavårdsnämndens hand och att konsulentens ställning allenast är rådgivande. Den kommunala självstyrelsens principer får inte sättas på spel.

Då utredningen sålunda velat särskilt understryka barnavårdskonsulenternas roll såsom central rådgivningsinstans till barnavårdsnämndernas tjänst i förevarande slag av ärenden, betyder detta ingalunda ett underkännande av barnavårdsombudens insatser. Tvärtom vill utredningen betona det stora värdet även av ombudens verksamhet, helst som den ju är speciellt inriktad på fosterhemsvården. Barnavårdsnämnderna bör därför utnyttja även ombudens insikter på området så mycket som möjligt. Ett intimt samarbete mellan konsulenterna och ombuden är också att förorda.

Barnavårdsnämndens fosterhemsprövning och åtminstone ofta även dess

yttranden till domstol i adoptionsärenden förutsätter en mer eller mindre ingående *utredning*, som för närvarande i regel lär verkställas av någon nämndens tjänsteman och som torde utmynna i ett till- eller avstyrkande. Utredningen om adoption av utländska barn har övervägt, huruvida inte denna förberedande procedur i stället bör åläggas barnavårdskonsulenten eller barnavårdsombudet utanför de större städer, vilkas barnavårdsnämnder förvärvat bredare kunskaper genom frekvensen av ärenden. På grund av de bättre förutsättningar som dessa befattningshavare torde besitta skulle otvivelaktigt en säkrare och mera enhetlig bedömning av de speciella problemen vinnas. Barnavårdsnämnden grundar sitt avgörande huvudsakligen på denna förberedande undersökning och klart är därför att denna bör vara så grundlig och utförlig som möjligt. En utredningsman, som inte är knuten till kommunen, står vidare vid sin bedömning friare i förhållande till både nämnden och sökanden.

Vad sedan gäller valet mellan barnavårdskonsulenten och barnavårdsombudet såsom utredningsman, måste tagas i betraktande att konsulenten är tjänsteman under tillsynsorganet länsstyrelsen. Det kan med hänsyn därtill först och främst vara svårt för barnavårdsnämnden, som dock är den beslutande myndigheten, att hävda sin uppfattning om denna skulle strida mot konsulentens. Men vidare skulle barnavårdsnämnden knappast ha att befatta sig med ärendet förrän vid dess avgörande och måste då grunda sitt beslut i huvudsak på material som framlagts av en representant för den statliga tillsynen. En viss risk skulle onekligen kunna uppstå för ett faktiskt intrång i den kommunala självstyrelsen, även om denna inte har sin tyngd inom den specialreglerade kommunalförvaltning, varom här är fråga. Ej heller synes sådan utredningsverksamhet i och för sig lämpligen böra förenas med konsulenternas nuvarande funktioner att ge råd och öva tillsyn. Enligt utredningens uppfattning bör konsulenternas befattning med dessa ärenden stanna vid rådgivning och tillsyn. En lagfäst ordning med konsulenterna såsom utredningsmän synes sålunda i vart fall icke kunna förordas. En annan sak är, att barnavårdsnämnd bör äga möjlighet att frivilligt anlita konsulenten som utredningsman. Hinder häremot torde inte föreligga.

Däremot synes några invändningar inte kunna riktas mot ett arrangemang med barnavårdsombuden såsom utredningsmän. Dessa utövar nämligen ej den offentliga tillsyn över barnavården som konsulenterna representerar. Barnavårdsnämnderna står följaktligen på ett helt annat sätt friagentemot ombuden. Enbart fördelar skulle sålunda vara att vinna om ombuden verkställde dessa förberedande undersökningar. Utredningen vill för sin del tillstyrka att ombuden anlitas för denna uppgift vid sidan av sina övriga funktioner. Ett generellt genomförande av en sådan ordning torde dock ankomma på ombudens huvudmän. På längre sikt bör frågan om vem som skall verkställa dessa förberedande undersökningar lämpligen kunna

upptagas till närmare behandling i samband med pågående och förestående lagstiftningsarbeten inom socialvårdens område.

Utredningen har också övervägt frågan huruvida barnavårdskonsulenternas hörande i förevarande ärenden bör göras obligatoriskt, oavsett om den förberedande undersökningen skall ankomma på dem eller inte. Klart är, att ärendena härigenom skulle få den med nuvarande resurser säkraste och mest enhetliga bedömningen. Men även om den förberedande undersökningen inte skulle i författning åläggas konsulenterna, möter likväl den invändningen att barnavårdsnämnden kan ha svårt att hävda sin mening gentemot tillsynsorganets representant med åtföljande risk för intrång i den kommunala självbestämmanderätten. Om barnavårdsombudet gjort den förberedande undersökningen, torde ej heller alltid samma behov av konsulentens hörande föreligga. Utredningen har av nu nämnda skäl inte ansett sig böra förorda att konsulenternas hörande blir obligatoriskt. Emellertid vill utredningen starkt understryka vikten av att barnavårdsnämnderna verkligen begagnar sig av möjligheten att utnyttja konsulenternas sakkunskap och detta även om den förberedande undersökningen verkställts av barnavårdsombudet. I sistnämnda fall kan anledning att inhämta konsulentens råd och synpunkter föreligga t.ex. om nämnden och ombudet skulle ha olika meningar. Utredningen förutsätter vidare, att även barnavårdsombudet vid behov rådgör med konsulenten i ärenden, däri ombudet verkställer den förberedande undersökningen.

4. Råd och anvisningar till barnavårdsnämnderna m.m.

Barnavårdsnämndernas uppgifter i samband med adoption av utländska barn kan uppdelas i två grupper.

För det första skall nämnderna kunna lämna allmänheten upplysningar och service i frågor som uppstår i samband med sådana adoptioner. Nämnderna måste sålunda kunna tillhandahålla sakupplysningar, t.ex. uppgift om innehållet i såväl vår egen lagstiftning som lagstiftningen i de länder till vilka adoptionsintresse i huvudsak knyter sig; vidare om förfarandet vid adoption i Sverige och i utlandet, de praktiska möjligheterna till adoption av barn från olika länder samt de åtgärder som bör vidtagas här i landet sedan det utländska barnet kommit hit (uppehållstillstånd, mantals- och kyrkoskrivning etc.¹). En del av dessa sakfrågor har utredningen behandlat i det föregående och återkommer senare till de övriga. Vidare måste nämnderna kunna ge allmänheten upplysningar om de särpräglade problem som kan uppstå vid adoption av barn från avlägsna länder, särskilt u-länderna, samt framföra synpunkter på hur man bör bedöma och söka komma till rätta med dessa problem.

¹ Se nedan s. 88.

Den andra uppgiftsgruppen består i den fosterhemsprövning och förberedande undersökning som i regel måste föregå adoption av utländska barn från avlägsna länder, oavsett om adoptionen äger rum i Sverige eller i utlandet, samt avgivande av yttrande i adoptionsärenden, som upptages vid svensk domstol.

De uppgifter, som sålunda åvilar barnavårdsnämnderna, fordrar givetvis att nämnderna själva besitter erforderliga kunskaper och insikter för att kunna bistå en sökande allmänhet och i övrigt fullgöra uppgifterna. Det är att märka, att det, såvitt gäller adoption av barn från avlägsna länder, är fråga om ett tämligen nytt område i barnavårdsnämndernas verksamhet. För att rätt kunna bedöma uppkommande spörsmål då det gäller att ge allmänheten vägledande råd och anvisningar, att verkställa fosterhemsprövning eller att avge yttrande till domstol erfordras praktisk erfarenhet av hithörande frågor och tillgång till expertisens rön av olika slag. Det gäller att ha blicken klar för vilka problem som kan uppkomma och hur man skall bemästra dem. Utredningen vill här hänvisa till de i det föregående intagna uttalandena av vissa barnavårdskonsulenter. De erfarenheter som hittills vunnits av adoption i Sverige av barn från avlägsna länder erbjuder härvidlag inte tillräckligt underlag. Detta beror främst på, att flertalet adoptivbarn ännu ej ens hunnit upp i tonåren, som är en omvitnat svår ålder med uppträdande pubertetsbesvär o.d. Det är också möjligt att de verkliga problemen inträder först i en mognare ålder, då barnet skall ge sig ut i förvärvslivet, bilda familj, etc. Faktorer kan med andra ord spela in, vilka framträder först i en mer eller mindre avlägsen framtid och vilka knappast ens kan förutses redan vid tiden för adoptionen. Här uppkommande frågor och deras lösande synes i stort sett ej heller ha varit föremål för forskning. Det krävs på detta plan insatser av framför allt psykologisk, medicinsk och familjesocial expertis. Största betydelse för frågan om barnets anpassning har den utomstående omgivningens hållning till dessa barn med starkt avvikande yttre drag. Detta är en omständighet, som det åtminstone till mycket stor del ligger utanför både barnavårdsmyndigheternas och adoptivföräldrarnas förmåga att påverka. En allmän upplysningsverksamhet måste tillgripas för att skapa tolerans och förståelse hos allmänheten, så att de främmande barnen uppnår en lycklig tillvaro hos oss. Av synnerlig vikt är att de presumtiva adoptivföräldrarnas uppmärksamhet genom barnavårdsnämnderna riktas på de problem som adoptionen kan föra med sig och det stora ansvar de ikläder sig genom adoptionen, ej blott för barnets första år utan för hela dess livstid och kanske också för kommande generationer. Utredningen är å andra sidan angelägen understryka, att de svårigheter och problem som här antytts inte får förstoras eller skymma blicken för den behjärtansvärda, humanitära verksamhet det här är fråga om, med den påföljd att denna verksamhet kanske hämmas.

Sedan länge utger socialstyrelsen en publikationsserie benämnd "Råd och

anvisningar i socialvårdsfrågor”, vilken tillställs bl.a. alla barnavårdsnämnder. Publikationerna nr 117 och 126, utgivna i december 1959 och i juni 1960, behandlar bl.a. frågor om adoption. Socialstyrelsen har vidare, tillsammans med medicinalstyrelsen, medverkat vid tillkomsten av den av Allmänna barnhuset år 1955 utgivna skriften ”Adoption”¹, innehållande vägledning åt personer, som på grund av tjänst eller allmänt uppdrag har att ta befattning med adoptionsärenden. Vidare har socialstyrelsen, med anledning av de uppgifter den erhållit i fråga om adoption av grekiska och koreanska barn, utfärdat vissa anvisningar till barnavårdsnämnderna i dessa ämnen. Med hänsyn till den upplysningsverksamhet som socialstyrelsen sålunda redan utövar på området och den ställning styrelsen intager såsom central förvaltningsmyndighet för ärenden angående barnavård och över huvud ärenden av social natur, anser utredningen socialstyrelsen vara mest lämpad att utforma och meddela barnavårdsnämnderna informationer och råd i förevarande ämnen. Därtill kommer att socialstyrelsen efter sammanslagning med medicinalstyrelsen även kommer att förfoga över medicinsk expertis. Dessa informationer och råd bör givetvis också tillställas barnavårdskonsulenter och barnavårdsombuden i deras egenskap av lokala rådgivningsmyndigheter och förmedlande organ.

Utredningen kan i denna del endast framlägga några allmänna synpunkter på socialstyrelsens upplysningsverksamhet i förhållande till barnavårdsmyndigheterna.

Vad beträffar *sakuppgifter* bör till en början en översiktlig redogörelse lämnas för vår lagstiftning om adoption samt förfarandet vid adoption av utländska barn, såväl då adoptionen sker i Sverige som när den äger rum i utlandet. Särskilt bör härvid framhållas barnavårdsnämndens medverkan i olika avseenden. Vidare bör upplysas om den ställning socialstyrelsen är avsedd att intaga som centralt serviceorgan vid adoption av utländska barn inte bara från Grekland och Korea utan över huvud taget. Beträffande de två nämnda länderna förutsätter utredningen att utförlig redogörelse för den överenskomna adoptionsproceduren redan tillställts nämnder och konsulenter. För att bespara socialstyrelsen en del betungande arbete synes det utredningen vara tillfyllest att informationen om andra länders lagstiftning, de praktiska möjligheterna till adoption och liknande sakfrågor, begränsas till att avse de länder, som vid en given tidpunkt är aktuella i adoptions-sammanhang. Allteftersom ändringar eventuellt inträffar i lagstiftning eller i annat avseende beträffande dessa länder, bör konsulenter, ombuden och nämnderna underrättas härom. Detsamma gäller naturligen om möjlighet öppnas till adoption av barn från nya länder. I detta sammanhang erinrar utredningen om sina tidigare uttalanden (se s. 76) att, i fråga om länder varifrån adoption för närvarande inte är möjlig, utvecklingen noga bör följas

¹ För närvarande under omarbetning.

av socialstyrelsen och utrikesdepartementet i syfte att skapa utökade möjligheter till adoption av utländska barn.¹ — Däremot anser utredningen att barnavårdskonsulenter och barnavårdsombuden bör ha tillgång till alla sakuppgifter från samtliga av utredningen berörda länder för att vid behov kunna stå barnavårdsnämnderna till tjänst. Nämnderna bör upplysas om att sådana uppgifter finns att tillgå hos konsulenter och ombuden. I sista hand får socialstyrelsen träda in som upplysningskälla för nämnderna.

I fråga om *fosterhemsprövningen* bör barnavårdsmyndigheterna, som nämnts, till en början upplysas om att sådan tillsvidare skall äga rum i form av först preliminärt och sedan definitivt godkännande. Beträffande de riktlinjer efter vilka prövningen skall ske synes det råda en viss osäkerhet hos många barnavårdsnämnder. Det är angeläget att anvisningar meddelas i detta hänseende. Ett stort ansvar vilar på en barnavårdsnämnd, som har att bedöma ett hems lämplighet att mottaga ett svenskt fosterbarn. Än större är ansvaret då det gäller ett utländskt barn, vars framtida anpassning i ett svenskt fosterhem ofta måste vara mera svårbedömd. Utredningen har kunnat följa den adoptionsverksamhet som numera bedrivs genom förmedling av socialstyrelsen och som framför allt avsett barn från Grekland och Korea. I fråga om grekiska barn har de stora krav som de grekiska myndigheterna uppställer på adoptanterna medfört, att endast högt kvalificerade svenska familjer fått tillstånd till adoption. De koreanska myndigheterna däremot prövar inte själva de sökandes lämplighet, utan godtar den svenska barnavårdsnämndens bedömning av de blivande fosterhemmen. I närmast föregående avsnitt har utredningen uttalat att barnavårdsnämndens preliminära fosterhemsgodkännande åtminstone tills vidare bör vara definitivt så tillvida att någon överprövning från socialstyrelsens sida inte skall äga rum. Det är särskilt i betraktande härav givet att största omsorg måste krävas av barnavårdsnämnderna vid deras fosterhemsprövning. Med hänsyn till ärendenas ofta vanskliga art synes självklart att nämnderna dels — såsom tidigare betonats — noga följer socialstyrelsens råd och anvisningar dels före avgörandet bör anlita barnavårdskonsulenter och barnavårdsombudens större erfarenheter och överblick. Härigenom vinnas samtidigt större enhetlighet vid ärendenas bedömning. En av konsulenternas allmänna, i författning stadgade uppgifter är ju att biträda barnavårdsnämnderna. Utredningen erinrar också om sitt i närmast föregående avsnitt gjorda tillstyrkande av att barnavårdsombudet verkställer utredningen i fosterhemsärendet. Redan härigenom skulle ombudet komma att bistå nämnden på ett verkningsfullt sätt med sina erfarenheter. Det bör i sammanhanget också framhållas, att systemet med preliminärt fosterhemsgodkännande, som hittills åtminstone huvudsakligen tillämpats vid adoption utomlands av barn från Grekland och Korea, i framtiden kan bli nödvändigt vid adop-

¹ Redogörelse för utländsk rätt finns i den av utrikesdepartementet år 1960 utgivna publikationen "Internationella adoptionsärenden" (ny reviderad utgåva 1966).

tion av barn från andra avlägsna länder, därest nya möjligheter till adoption av barn på så sätt öppnas. — Vad nu sagts om barnavårdsnämndernas anlitan av den expertis och erfarenhet som konsulenter och ombuden besitter, har närmast gällt fosterhemsprövning för adoption utomlands. Men även då adoptionsbeslut fattas av svensk domstol måste åtminstone i regel ett fosterhemsgodkännande föregå adoptionen. Under sin första vistelsetid i Sverige torde barnet nämligen i allmänhet intaga ställning som fosterbarn. Har sökanden inte före barnets ankomst till vårt land utverkat barnavårdsnämndens preliminära fosterhemsgodkännande, blir det fråga om ett definitivt godkännande i full överensstämmelse med 47 § Bvl. Men det kan också inträffa att en sökande först inhämtar preliminärt godkännande av nämnden och därefter i ett främmande land utväljer och själv hämtar ett barn, som — eventuellt efter naturalisation — adopteras vid svensk domstol. I båda fallen gäller naturligen i fråga om fosterhemsprövning vad utredningen ovan anfört om barnavårdskonsulenternas och barnavårdsombudens medverkan. Även då barnavårdsnämnd har att avge yttrande till domstol i adoptionsärende av här ifrågavarande beskaffenhet bör vid behov nämnda expertis anlitas.

I en del fall av adoption från Korea har utredningen kunnat konstatera att vederbörande barnavårdsnämnd givit förhandsgodkännande till sökande, vars lämplighet kunnat ifrågasättas av olika anledningar, t.ex. sjukdom. Vid en närmare undersökning har framgått, att nämnden själv ansett att godkännande ej bort lämnas, om det gällt ett svenskt barn, men att man ej velat motsätta sig att ett utländskt barn fått omhändertagas, eftersom man ansett att det i varje fall skulle vara bättre för barnet att komma till Sverige än att leva i misär i sitt hemland. Ett dylikt resonemang kan enligt utredningens bestämda åsikt ej godtagas. Det måste betraktas som en oavvislig skyldighet för svenska myndigheter att, såvitt det är möjligt, tillse att de utländska barnen, som här omplanteras i en helt ny miljö, erhåller lika goda möjligheter att växa upp till harmoniska människor, som man söker tillförsäkra svenska foster- och adoptivbarn. Fordringarna på det mottagande hemmet bör alltså inte vara lägre i fråga om utländska barn än beträffande svenska. Tvärtom är en särskild omsorg påkallad vid placering av ett utländskt barn med hänsyn till de svårigheter som kan vänta barnet just på grund av det utländska ursprunget.

I detta sammanhang vill utredningen understryka att, såsom också uttalas i utredningsdirektiven, någon diskriminering av vissa barn med hänsyn till deras ras självklart icke får förekomma. En del uppgifter som utredningen fått beträffande utländska barns anpassning i Sverige ger emellertid anledning framhålla, att med hänsyn inte minst till barnets bästa en särskild varsamhet och omsorg är erforderlig vid fosterhemsprövningen i fråga om barn, som till det yttre mycket starkt skiljer sig från den svenska omgivningen.

Såsom allmän regel gäller enligt 4 kap. 6 § FB att rätten ej får ge tillstånd till adoption med mindre adoptionen finnes lända till gagn för barnet samt sökanden uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller eljest särskild anledning är till adoptionen. Föreskriften i 20 kap. 6 § FB att rätten skall söka inhämta upplysningar angående barnet och adoptanten tillkom genom en lagändring år 1958. Ur motiven till denna, vilka kan tjäna som vägledning även för barnavårdsnämndernas fosterhemsprövning, må här återges följande (se ärvdabalkssakkunnigas förslag till ärvdabalk SOU 1954:6 sid.183).

Om barnet skall berövas möjligheten att växa upp hos sina naturliga föräldrar och omplanteras i ett annat hem, är en fråga av livsavgörande betydelse för barnet. — — — Huruvida adoption bör komma till stånd kan avgöras först efter beaktande av de villkor, i vilka barnet kommer att försättas genom adoptionen. Uppenbarligen är det icke tillräckligt att adoptanten har ekonomiska möjligheter att uppfostra barnet. Han måste också ha förutsättningar att kunna skänka barnet den trygghet och tillgivenhet som är nödvändig för dess harmoniska utveckling. Huruvida så är fallet beror enligt erfarenhetens vittnesbörd till stor del på om ett gott förhållande råder mellan adoptivföräldrarna inbördes. Även adoptantens motiv för adoptionen spelar en viktig roll. Vanligen önska makar adoptera därför att de sakna egna barn. Med hänsyn till den förändring som kan inträda i adoptivbarnets förhållande till adoptivföräldrarna, om dessa sedermera få egna barn, är det lämpligt att möjligheterna i detta avseende beaktas. Men adoptivföräldrarnas förutsättningar för att ge barnet ett gott hem äro också beroende av hur barnet kommer att motsvara deras förväntningar. Allvarliga slitningar kunna uppkomma om barnet icke äger den naturliga utrustning som är erforderlig för att det skall växa in i adoptantens speciella miljö.

För en adoptant gäller krav på uppnådd ålder av minst 25 år (4 kap. 1 § FB). Någon övre åldersgräns är däremot inte satt. Enligt en allmänt godtagen princip bör adoptivföräldrar ej vara äldre än att de skulle kunna vara barnets naturliga föräldrar. Detta iakttas i allmänhet vid adoption av svenska barn. Ifråga om utländska barn synes emellertid bedömningen ibland vara en annan, i det att även personer i 50- och 60-årsåldern fått barnavårdsnämndens godkännande. Anledningen härtill torde vara den förut berörda föreställningen att det under alla förhållanden är till fördel för barnet att omhändertas i Sverige. Även i detta hänseende anser utredningen att samma regler bör gälla för de utländska som för de svenska barnen. Att åldersskillnaden ej bör vara för stor har sin grund bl.a. i att man i annat fall riskerar att adoptivföräldrarna mister förmågan att förstå och stödja barnet medan detta ännu är i stort behov därav.

Att adoptivföräldrarna har god hälsa såväl fysiskt som psykiskt är viktigt. I samband med barnavårdsnämndens utredning skall anskaffas läkarintyg angående sökandena. De får ej lida av allvarlig sjukdom som kan inverka menligt på deras förmåga att ta hand om barnet.

Det är en utbredd uppfattning att ett barn bör placeras i en familj, där det erhåller både far och mor. Så sker också i regel när det gäller svenska barn. I fråga om barn från vissa länder t.ex. Grekland, har endast gifta par möj-

lighet att få adoptera. I fråga om barn från Korea däremot har ensamstående kvinnor ej haft svårighet att få fosterhemsgodkännande eller tillstånd till adoption. Enligt utredningens mening är det betydelsefullt att barnavårdsnämnden klargör de speciella problem, som kan möta en ensamstående som adopterar ett barn. Det har nämligen i flera fall visat sig att barnen, särskilt under den första tiden efter ankomsten till det svenska hemmet, haft stort behov av att få vara i fostermoderns omedelbara närhet. För en förvärvsarbetande kvinna kan det vara svårt att vistas i hemmet under så långa perioder som är erforderligt. Barnavårdsnämnden bör uppmärksamma detta och söka utreda vilka möjligheter en ensamstående sökande har att personligen ägna barnet vård. Även om det som regel är lämpligast för barnet att bli adopterat av äkta makar, bör det inte vara uteslutet för ensamstående att adoptera. Erfarenhetsmässigt kan sådan adoption utfalla mycket väl. Lämpligheten får emellertid bedömas från fall till fall.

Den som verkställer den förberedande fosterhemsundersökningen bör ge sökanden en så utförlig redogörelse som möjligt för de problem som kan möta under barnets hela livstid. Med ledning av resonemang med sökanden bör utredaren sedan försöka bilda sig en uppfattning om sökandens personliga lämplighet ur alla aspekter för adoptionen. Att sökanden har erforderliga rent personliga kvalifikationer måste nämligen vara ett oeftergivligt villkor för att adoptionen skall komma till stånd.

Först och främst bör utredaren söka klargöra sökandens bevekelsegrund för att över huvud taget vilja adoptera ett barn från ett avlägset land. Önskemålet får inte vara ett uttryck för en tillfällig stämning från sökandens sida, utan måste vara väl genomtänkt i insikt om alla konsekvenser i form av ansvar och svårigheter som kan vara förenade med en sådan adoption. Önskar makar adoptera, är det av största vikt att båda makarna har sådan erforderlig insikt och är bestämda i sin önskan att adoptera. Den ene får alltså inte ha låtit sig övertalas av den andre på ett sådant sätt att han/hon har en kvardröjande latent motvillighet mot adoptionen. Uppfyller inte barnet förväntningarna, föreligger risk för att bördan helt läggs över på den av makarna som varit den drivande kraften med stridigheter och menliga verkningar för barnet som följd. Finner utredaren, att någon av makarna är det minsta tveksam, bör han uppmana makarna att ånyo noga tänka igenom saken i hela dess vidd.

Vidare bör utredaren framhålla för sökanden att denne måste vara beredd att ta barnet som det är och inte ställa för stora krav på detsamma t.ex. i form av planer på yrkesval. Ställs alltför stora förväntningar, föreligger stor risk för misslyckanden, om förhoppningarna inte infrias.

Ett annat förhållande, på vilket sökanden bör göras uppmärksam, är att utomstående personers hållning till barnet kan vara negativ. Det är av yttersta vikt att utredaren rätt bedömer sökandens styrka och förmåga att hjälpa barnet i en sådan situation. Här krävs en särskild insikt och förstå-

else från sökandens sida, eftersom det är fråga om svårigheter, som kan möta långt utanför hemmets portar då barnet inte står under adoptivföräldrarnas omedelbara tillsyn. Sådana situationer kan givetvis uppstå under hela uppväxttiden.

Sammanfattningsvis vill utredningen understryka att det är bättre om problem och svårigheter klart framhålls för sökanden än att motgångar uppträder i framtiden, vilka sökanden inte uppmärksammat i förväg.

Som utredningen förut påpekat är det fråga om en tämligen ny verksamhetsgren för barnavårdsmyndigheterna där såväl tillräckliga praktiska erfarenheter som forskningsrön saknas. Utredningen vill därför förordna, att *kurser* och *konferenser* anordnas för dem som sysslar med hithörande frågor. Lämpligt vore att länsförbunden, som bedriver kursverksamhet i länen för framför allt barnavårdsnämndernas ledamöter och funktionärer, toge upp även dessa frågor på sitt program. Det är emellertid särskilt angeläget att barnavårdskonsulenterna och barnavårdsombuden, som skall ge anvisningar och råd till barnavårdsnämnderna, inhämtar kunskaper och erfarenheter om de problem som sammanhänger med fosterhems- och adoptionsansökningar. Detta kan lämpligen ske på Allmänna barnhusets s.k. kontaktkonferenser till vilka barnhuset flera gånger årligen inbjuder representanter för olika yrkesgrupper som kommer i beröring med den sociala barnavården. Upplysningsverksamheten bör innefatta dels föredrag av experter på olika områden, dels diskussioner och frågestunder.

Slutligen finner utredningen önskvärt, att *uppgifter om de utländska adoptivbarnens anpassning* i sin nya miljö fortlöpande insamlas och sammanställs av barnavårdskonsulenterna under medverkan av barnavårdsnämnderna och barnavårdsombuden samt av konsulenterna vidarebefordras till socialstyrelsen för att ligga till grund för nya eller ändrade anvisningar och råd. Sedan adoptionen är fullbordad i Sverige, torde visserligen ingen skyldighet föreligga för adoptanterna att hålla kontakt med barnavårdsmyndigheterna. Men det torde kunna förväntas att adoptanterna i eget intresse skall visa sig villiga att hålla sådan kontakt och ge barnavårdsmyndigheterna del av sina erfarenheter av barnens anpassningsförmåga och eventuella svårigheter. Ett fruktbarande samarbete mellan barnavårdsmyndigheterna och adoptanterna bör därför kunna etableras.

Det må framhållas, att Allmänna barnhuset även ordnar sammankomster för fosterföräldrar, där dessa har tillfälle att diskutera fosterbarnsfrågor. Det vore lämpligt om *sammankomster* anordnas även för adoptanter av utländska barn, dit även lärare med erfarenheter av sådana elever kunde inbjudas. Barnhuset understöder även forskning på fosterbarns- och adoptivbarnsområdet. Som ett led i denna forskning vore värdefullt om barnhuset medverkade vid bearbetandet av barnavårdsmyndigheternas insamlade erfarenheter av utländska barns anpassning i Sverige.

På nu angivna sätt skulle man enligt utredningens uppfattning efterhand

få ett allt säkrare grepp på frågan hur man lämpligen skall komma till rätta med de vanskliga problem som kan uppstå vid adoption av barn från avlägsna länder och kanske även finna vägar att förebygga uppkomsten av svårigheter.

5. Åtgärder efter barnets ankomst till Sverige

Visum och uppehållstillstånd

För medborgare i vissa länder, bl.a. Korea och Indien, fordras *visum* för inresa till Sverige. Barn från ett sådant land måste alltså före avresan från det främmande landet ha en visering instämplad i sitt pass av vederbörande svenska beskickning eller konsulat. Viseringen gäller för inresa till och vistelse i Sverige under viss i stämpeln angiven tid, högst tre månader. Medborgare i andra länder, t.ex. Grekland, kan inresa och vistas här under i allmänhet tre månader utan visering.

Skall någon vistas här efter viseringens eller den viseringsfria tidens utgång måste *uppehållstillstånd* utverkas. Hänvändelse skall ske till närmaste polismyndighet för ifyllande av särskilda ansökningsformulär. Upphållstillstånd ges vanligen första gången för sex månader. Förlängning sker för ett eller två år i taget. Innan beslut om uppehållstillstånd för utländskt barn meddelas, inhämtar den beslutande myndigheten vanligen yttrande från barnavårdskonsulenten i vederbörande län.

Anmälan till polismyndighet

Sedan barnet efter inresan ankommit till det svenska hemmet, skall fosterföräldrarna omedelbart anmäla detta till den lokala polismyndigheten.

Kyrko- och mantalsskrivning

När barnet i enlighet med folkbokföringsförordningens och folkbokföringskungörelsens bestämmelser är att anse såsom bosatt i Sverige skall det inom 14 dagar anmälas för kyrkobokföring. Sådan anmälan sker hos pastorsämbetet i den församling där barnet är bosatt eller i Stockholm och Göteborg hos uppbördsverket. Vid anmälan bör barnets pass uppvisas.

Mantalsskrivningen av barnet sker samtidigt som för övriga i hemmet boende.

Fosterhemsgodkännande

Som tidigare nämnts har i allmänhet redan innan barnet kommit till Sverige meddelats förhandsgodkännande av hemmet såsom fosterhem. Sedan barnet kommit hit skall definitivt godkännande inhämtas från barnavårds-

nämnden. Formaliteterna härför är enkla. Ansökan görs hos barnavårdsnämnden, som i allmänhet torde låta ärendet handläggas av samma tjänsteman som tidigare varit i kontakt med fosterföräldrarna.

Adoption

Som förut nämnts måste ett utomlands fattat adoptionsbeslut godkännas av Kungl. Maj:t för att vinna giltighet i Sverige. Ansökan härom ställs till Kungl. Maj:t och inges i justitiedepartementet. Vid ansökningen måste givetvis det utländska adoptionsbeslutet bifogas, helst i bestyrkt avskrift, jämte bevis att beslutet vunnit laga kraft. Bestämmelser saknas huruvida ytterligare handlingar måste bifogas. Enligt praxis bör emellertid principiellt samma utredning förebringas som i fråga om adoptionsansökningar till svensk domstol. Av särskild vikt är att yttrandet av barnavårdsnämnden bifogas för att visa att definitivt fosterhemsgodkännande föreligger. I övrigt bör bifogas åldersbetyg för adoptant (åldersbetyg för äkta makar, om makar adopterar) och barnet, intyg att vederlag inte givits eller utfästs samt intyg av myndighets- eller annan trovärdig person om adoptantens försörjningsförmåga och lämplighet.

Har adoptionsbeslut ej meddelats i utlandet, skall ansökan om adoption inges till domstolen i den ort där adoptanten har sitt hemvist. Rätten inhämtar de upplysningar som erfordras för ärendets avgörande. Om barnets hemland inte känner adoptionsinstitutet kan emellertid domstolen i Sverige på grund av nu gällande regler i allmänhet inte besluta om adoption, ej heller om ett svenskt domstolsbeslut av andra skäl ej skulle bli gällande i barnets hemland (jfr dock nedan under "Svenskt medborgarskap").

Svenskt medborgarskap

Förut har i olika sammanhang nämnts, att ett utländskt barn, som adopteras av svensk medborgare, inte därmed automatiskt förvärvar svenskt medborgarskap. För att barnet skall bli svensk medborgare krävs naturalisation genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t (lagen den 22 juni 1950 om svenskt medborgarskap). Ansökan om naturalisation skall göras av barnets förmyndare, dvs. adoptivföräldrarna då i Sverige giltig adoption föreligger. Ansökan skall vara ställd till Konungen och inges till länsstyrelsen i det län där adoptivföräldrarna är kyrkobokförda. Ansökan görs å särskild blankett, som kan erhållas från länsstyrelsen.

I de fall då svensk domstol på grund av gällande regler inte kan besluta om adoption, emedan barnets hemland inte känner adoptionsinstitutet, finns den möjligheten att, om barnet vistas i Sverige, söka naturalisation för barnet varefter adoption kan ske enligt svensk lag. Först måste emellertid i Sverige *förmyndare* förordnas för barnet om barnet saknar sådan (eller

också *god man*). Behörig att göra ansökan är bl.a. överförmyndaren och barnavårdsmannen. Rätten äger också att av eget initiativ upptaga frågan. Anmälan till rätten om att behov av förmyndare föreligger kan då göras av t.ex. fosterföräldrarna. Ansökan om barnets naturalisation görs sedan av förmyndaren. Ansökan skall ställas till Konungen och inges till länsstyrelsen. Justitiedepartementets medborgarskapsbyrå inhämtar yttrande i ärendet från barnavårdsnämnden angående den tilltänkta adoptionen.¹

I detta sammanhang kan påpekas att fosterföräldrar som förordnas till förmyndare även får den rättsliga vårdnaden om barnet, vilket medför att barnet inte längre är fosterbarn och följaktligen ej står under barnavårdsnämndens tillsyn.

6. Sociala förmåner

Under tiden innan barnet blivit svensk medborgare kan fråga uppkomma rörande vilka sociala förmåner som kan utgå för barnet. I det följande lämnas uppgifter om de viktigaste av de förmåner som kan tänkas bli aktuella. Uppgifterna har verifierats av socialdepartementet samt i vad avser avsnittet om sjukhusavgift för utländskt fosterbarn av svenska landstingsförbundet.

Barnbidrag. Enligt 1947 års lag om allmänna barnbidrag utgår sådant bidrag ej blott för barn som är svensk medborgare och bosatt i Sverige utan även för här bosatt utländskt barn under förutsättning antingen att barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i Sverige eller att barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i landet. Bosättning i riket äger rum för ett utländskt barn i och med att det inrest till riket för att stadigvarande kvarbliva här samt tagits om hand av en person som är mantalsskriven eller sedan minst sex månader bosatt i Sverige. Då en svensk familj mottagit ett utländskt barn som fosterbarn eller adoptivbarn skall alltså barnbidrag utgå för barnet även innan det förvärvat svenskt medborgarskap. Bidraget utgår från och med kvartalet näst efter det barnet ankommit till riket. För att bidraget skall utbetalas krävs dock att barnet kyrkoskrivits här.

Ansökan ställs till barnavårdsnämnden i den ort där barnet är bosatt.

Den förebyggande barnavården. Enligt medicinalstyrelsens normalinstruktion för den förebyggande mödra- och barnavården (MF nr 121/1955) samt stadig praxis har alla barn i förskoleåldern, svenska såväl som utländska, som är bosatta i riket, rätt att anlita barnavårdscentral. Sådana centraler finns anordnade fristående eller i anslutning till barnsördshus eller sjukhus. I den förebyggande vården, som är kostnadsfri, ingår ett visst antal hälsokontroller, skyddsläkemedel och skyddssympningar. Vården är inte endast fysisk utan har även viktiga mentalygieniska uppgifter.

¹ Förslag föreligger om decentralisering av beslut i medborgarskapsfrågor (SOU 1966:20).

Sjukförsäkring för barnet. Enligt 1962 års lag om allmän försäkring utgår sjukvårdersättning även för utländsk medborgare, om han är mantalsskriven i Sverige. För rätt till sjukpenning krävs dessutom inskrivning hos allmän försäkringskassa, något som inte sker förrän efter uppnådd ålder av 16 år. Kravet på mantalsskrivning kan innebära en praktiskt betydelsefull begränsning, eftersom det alltid måste komma att förflyta en viss tid — ibland över ett år — efter barnets ankomst till Sverige innan det är att anse som mantalsskrivet här. Med vissa länder, bl.a. Grekland, har emellertid inom ramen för 1953 års Europarådsöverenskommelse träffats avtal om utvidgad tillämpning av bestämmelser om sociala förmåner, se KK 22/9 1955 (SFS nr 563). Där så skett inträder rätt till sjukvårdersättning redan efter det barnet sex månader uppehållit sig i Sverige. Här kan vidare anmärkas, att enligt beslut av årets riksdag sådan ändring i lagen om allmän försäkring skett att kravet på utlännings mantalsskrivning i Sverige generellt slopas och ersätts med bestämmelse att vederbörande skall vara bosatt¹ här i landet. Ändringen träder i kraft den 1 januari 1968.

Beträffande fosterbarn med utländskt medborgarskap gäller i princip samma regler för sjukhusavgiftens storlek som för i riket bosatta svenska fosterbarn. Även beträffande utländskt fosterbarn, som kommer till Sverige för placering i fosterhem, gäller sålunda, att det ej blir bosatt i fosterföräldrahemmet förrän vederbörande barnavårdsnämnd avgjort om barnets placering skall bli definitiv och alltså då leder till barnets kyrkobokföring där. Om intagning på sjukhus vid akutinsjuknande sker under denna prövotid, debiterar sjukhuset den s.k. utomlänsvavgiften (f.n. — 1967 — i regel 110 kronor per dag). Fosterföräldrarna är givetvis ej betalningsskyldiga för barnet för denna avgift och ej heller vederbörande barnavårdsnämnd. Eftersom patienten är medellös, utgår ersättning jämlikt lagen om socialhjälp eller barnavårdslagen. Denna ersättning är f.n. 15 kronor per dag. Undantag härifrån kan föreligga, då konvention, som inbegriper ersättning för sjukhusvård, finns mellan Sverige och det land, där barnet är medborgare. Avgiften ersätts då av allmän försäkringskassa. I övrigt lämnar en del sjukvårdshuvudmän enligt frivilligt åtagande i vissa fall förmån av inomlänsvavgift (5 kronor per dag), som i sådant fall betalas av fosterföräldrarna.

Barnpension. Enligt lagen om allmän försäkring kan i vissa fall barnpension i form av såväl folkpension som tilläggspension utgå till barn som mist endera eller båda föräldrarna. För rätt till barnpension från folkpensioneringen krävs svenskt medborgarskap och utländskt barn kan alltså här inte komma i fråga. Barnpension från tilläggspensioneringen kan däremot utgå även till barn som är utländsk medborgare.

Allmänna försäkringsförmåner för foster- eller adoptivföräldrar. Lagen om allmän försäkring innehåller flerstädes bestämmelser om särskilda för-

¹ Ang. bosättningsbegreppet se utredning i JO:s ämbetsberättelse år 1967. s. 459 ff.

måner för den som har barn. Sådana bestämmelser gäller t.ex. sjukpenning för kvinna (3 kap. 2 och 4 §§), barntillägg till sjukpenning (3 kap. 9 §), änkepension och barntillägg från folkpensioneringen (8 kap. 1 § och 9 kap. 1 §), änkepension från tilläggs pensioneringen (14 kap. 2 §) samt frivillig sjukpenningförsäkring för kvinna (21 kap. 1 §). Enligt en generell regel i 20 kap. 2 § i lagen likställs i alla dessa fall adoptivbarn med eget barn och i flertalet fall (3 kap. 2, 4 och 9 §§ samt 21 kap. 1 §) avser reglerna även fosterbarn. Det gör härvid ingen skillnad om barnet är utländsk medborgare.

Familjebostadsbidrag. Dessa bidrag, som lämnas av länsbostadsnämnderna genom kommunala förmedlingsorgan, kan erhållas av familj eller ensamstående med barn under 16 år. Adoptivbarn och fosterbarn är jämställda med egna barn och barnets nationalitet är utan betydelse.

Arbetslöshetsförsäkring. Förmån från arbetslöshetskassa på grund av arbetslöshetsförsäkring (som är frivillig), kan utgå i form av bl.a. barntillägg. Sådant utgår även för fosterbarn och adoptivbarn samt oberoende av barnets nationalitet.

Kontantunderstöd vid arbetslöshet. Dessa understöd som lämnas av kommunen består av dagunderstöd med vissa belopp jämte tillägg för varje barn. Även här är adoptivbarn och fosterbarn likställda med egna barn och detta även om de är utländska.

Socialhjälp. För denna i alla dess former gäller, att utlänning, som vistas i Sverige, är likställd med svensk medborgare.

V. Sammandrag av utredningens förslag

En av utredningens huvuduppgifter har varit att kartlägga möjligheterna för svenska familjer att adoptera barn från olika länder. Undersökningen har i denna del omfattat en stor mängd länder i Afrika, Asien, Europa samt Sydamerika. Som resultat av denna undersökning har socialstyrelsen genom utredningens försorg träffat avtal med barnavårdsinstitutioner i Grekland och Korea om en viss procedur för adoptionsförmedling och genomförande av adoption. Sedan ny adoptionslagstiftning införts i Grekland, har emellertid möjligheten för svenskar att adoptera grekiska barn en tid varit helt utesluten och det är svårt att bedöma de framtida utsikterna. Däremot kan adoption av barn från Korea ske i större utsträckning än tidigare som en följd av överenskommelsen med detta land. — Beträffande övriga länder har utredningen av olika skäl inte ansett sig kunna eller böra taga närmare kontakter med myndigheter och institutioner men rekommenderar att i fråga om vissa av dessa länder utvecklingen följs av socialstyrelsen i samarbete med utrikesdepartementet i syfte att framdeles möjligheter eventuellt skall kunna skapas till adoption av barn från desamma.

En annan av utredningens huvuduppgifter har varit att uppgöra förslag till förbättrad service från det allmännas sida till svenskar som över huvud taget vill adoptera utländska barn. Enligt de nämnda avtalen med Korea och Grekland är socialstyrelsen centralt svenskt förmedlingsorgan, genom vilket all korrespondens med de förmedlande organen i Korea och Grekland sker. Utredningen föreslår, att i fråga om adoption av barn även från andra länder socialstyrelsen skall vara centralt serviceorgan. Beträffande länder, där fasta kontaktorgan för adoptionsförmedling saknas, kan enligt förslaget socialstyrelsen inte åläggas att anskaffa barn för adoption. Däremot skall styrelsen ge anvisningar och råd åt sökande, som på egen hand önskar skaffa barn från sådana länder för adoption.

Under socialstyrelsen skall enligt förslaget service lämnas allmänheten av de lokala barnavårdsmyndigheterna, nämligen barnavårdsnämnderna samt på länsplanet barnavårdskonsulenter och barnavårdsombud.

I fråga om barnavårdsnämndernas direkta medverkan i adoptionsproceduren framhåller utredningen som sin åsikt att det nuvarande systemet med preliminärt fosterhemsgodkännande innan den utländska adoptionen kommer till stånd bör lagfästas.

För att barnavårdsnämnderna på tillfredsställande sätt skall kunna lämna service till allmänheten och verkställa egen prövning av foster- och adoptivhem — vilka uppgifter för dem i många fall är nya och ofta innefattar

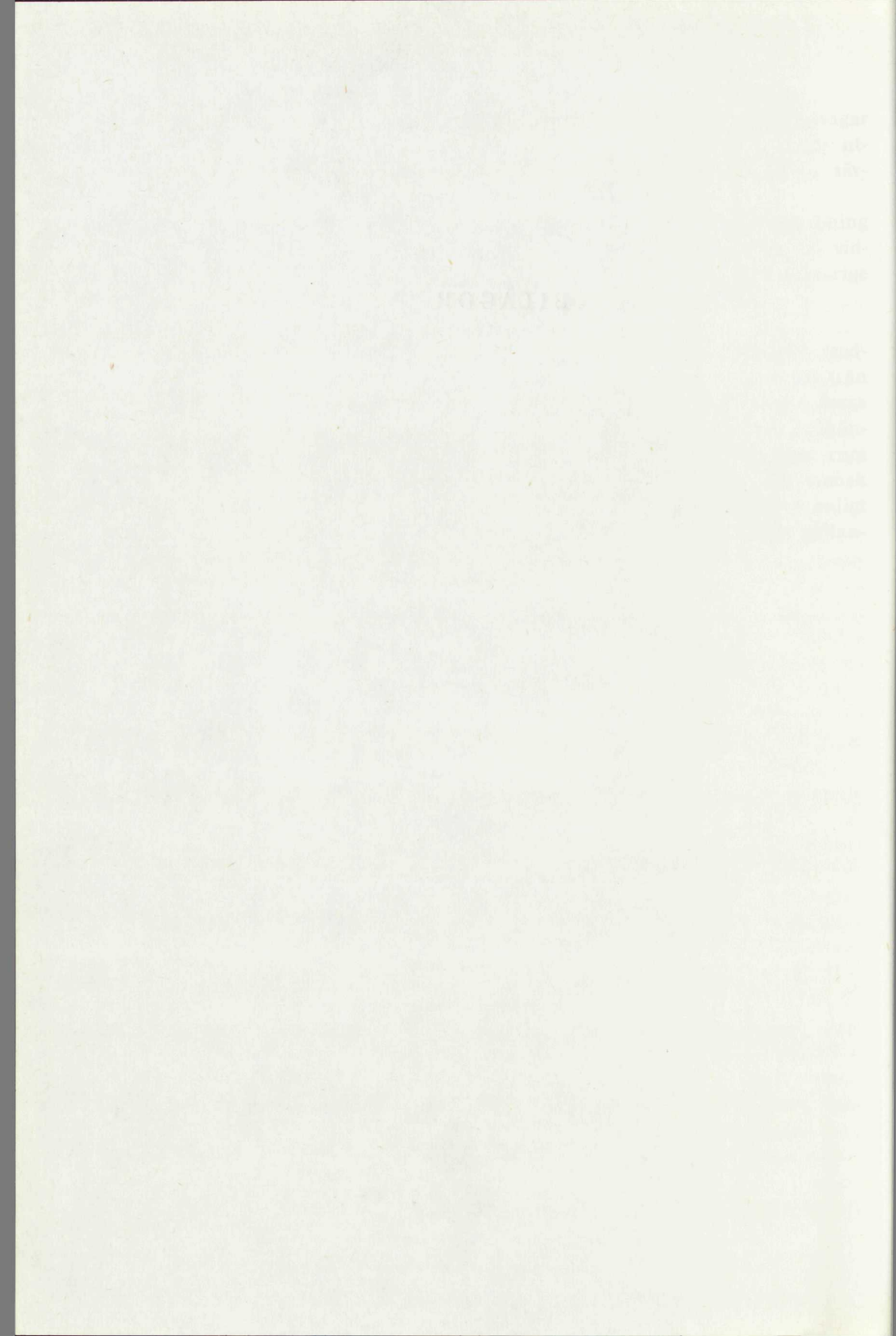

svårbedömda frågor — bör enligt utredningens mening råd och anvisningar meddelas dem. Utredningen, som föreslår att dessa råd och anvisningar utfärdas av socialstyrelsen, har angivit vissa riktlinjer, som synts böra särskilt beaktas i detta sammanhang.

Slutligen har utredningen redogjort för vissa åtgärder (t.ex. ansökning om uppehållstillstånd för barnet) som den svenska adoptanten har att vidtaga i samband med adoptionen samt för sociala förmåner, som i Sverige tillkommer ett utländskt barn eller den familj som mottagit det.

Vid sin undersökning av möjligheterna att underlätta för svenska medborgare att adoptera barn från utlandet har utredningen haft att utgå från gällande svenska regler om internationella adoptioner. I enlighet med dessa torde adoption av utländska barn äga rum utomlands och därefter godkännas av Kungl. Maj:t. Det kan emellertid även tänkas att adoption äger rum vid svensk domstol, eventuellt efter det barnet först upptagits till svensk medborgare. Så länge barnet är utländsk medborgare kan nämligen enligt nu gällande regler adoption ej genomföras i Sverige om den inte blir gällande i barnets hemland.

BILAGOR

BILAGA 1

Skrivelse till utrikesdepartementet med anhållan om vissa uppgifter

Stockholm den 7 december 1964

Till
Utrikesdepartementet
STOCKHOLM

Enligt Kungl brev den 23 oktober 1964 har statsrådet Lindström bemyndigats till-
sätta en kommitté för att verkställa en utredning angående förhållanden vid adop-
tion av utländska barn. Kommittén kallar sig »Utredningen om adoption av ut-
ländska barn».

Enligt direktiven för utredningen, som samtidigt bifogas, framgår bl.a. att sam-
hället genom sina organ bör bistå med råd och hjälp, som minskar de svårigheter,
som nu föreligger, när det gäller att adoptera utländska barn. Begreppet utländska
barn bör enligt utredningens mening i detta sammanhang betyda föräldralösa el-
ler nödlidande barn från vissa u-länder. För att få en föreställning om vilka länder,
som ställer sig positiva till adoptioner av detta slag och vilka problem, som kan
tänkas uppstå av juridisk och praktisk natur, hemställer utredningen om utrikes-
departementets medverkan till att beskickningarna undersöker förhållandena i
följande länder: Korea, Grekland, Indien (dessa länder har redan ett adoptions-
program utarbetat), Pakistan, Algeriet, Tunisien, Etiopien, Tanzania, Nigeria
samt de länder i vilka nämnden för internationellt bistånd har hjälpverksamhet
d.v.s. förutom de nämnda länderna Liberia och Libanon. De frågor, som i första
hand torde behöva utredas, är följande:

1. Den principiella inställningen hos myndigheterna i respektive länder till adop-
tion av barn, som är föräldralösa eller för vilka eljest adoption skulle vara i
barnets intresse.
2. De rättsliga spörsmål, som sammanhänger med adoptioner i länderna ifråga.
3. Om inställningen är positiv till adoptioner, skall ärendena handläggas centralt
eller kan någon institution kontaktas i vederbörande land?
4. Finns det möjligheter att erhålla upplysningar om barnens bakgrund och hälso-
tillstånd?
5. Vilka villkor skall från svensk sida vara uppfyllda vid ansökningen för att
adoption skall kunna godtagas?
6. Kan man räkna med bistånd från myndigheternas sida för underlättande av de
formella kraven, som kan vara föreskrivna?
7. Kan det förväntas att barnen tillåtes lämna sitt hemland innan adoptionsproces-
sen är avslutad?
8. När ett ärende avancerat så långt att barnet kan utväljas, är de sökande nöd-
sakade att personligen medverka därtill, eller finns det möjligheter att utse ett
ombud, som kan företräda de blivande föräldrarna samt ordna med pass och
transporten till Sverige? Vilka synpunkter kan beskickningarna tänkas ha på
sid. 2 i direktiven?¹

¹ Här avses frågan om huruvida personal från beskickning kan företräda de blivande
adoptivföräldrarna, se s. 8 första stycket.

Om det vid samtal med vederbörande myndigheter framkommer andra upplysningar av intresse för bedömande av frågan, är det önskvärt att detta meddelas kommittén.

På utredningens vägnar
Mary Holmqvist
Ordförande

BILAGA 2

Agreement between the Swedish National Social Welfare Board and the Babies' Centre Metera in Athens, Greece.

The Swedish National Social Welfare Board and the Babies' Centre Metera, Have agreed as follows:

1. General principles.

a)

Swedish and Greek citizens, habitually residing in Sweden, who want to adopt a minor child of Greek nationality from the Babies' Centre Metera (hereinafter called Metera) shall apply to the Swedish National Social Welfare Board, (hereinafter called the Board.

b)

The Direction of Metera will not consider other cases of adoption of Greek children by Swedish citizens or any other possible form of entrustment of a child to the care of such a citizen than those that have passed through the Board. The Direction will notify the Board of each application received through other channels.

The agreement's stipulations on practical procedure do not cover the cases handled by International Social Service.

2. Practical procedure.

a)

The Board will have a home-study made by the competent local authority and take care of all formal matters concerning the adoption. The Board shall examine the case and shall not recommend the adoption to Metera if the home-study is infavourable or if the principles laid down in the annex to the present agreement are not complied with. The Metera will abstain from entrusting a child to the care of a person

Överenskommelse mellan Kungl. Socialstyrelsen och Babies' Centre Metera i Athen.

Kungl. Socialstyrelsen och »Babies' Centre Metera» har överenskommit om följande:

1. Allmänna principer.

a)

Svenska och grekiska medborgare med hemvist i Sverige, vilka önskar adoptera ett minderårigt barn med grekiskt medborgarskap från »Babies' Centre Metera» (härnedan kallat Metera), skall inge ansökan till Kungl. Socialstyrelsen i Stockholm.

b)

Styrelsen för Metera kommer icke att upptaga till behandling andra ansökningar från svenska medborgare om adoption av grekiska barn eller om omhändertagande av annat slag för vårdnad av dylika barn än sådana som gjorts genom socialstyrelsen.

Styrelsen för Metera skall till socialstyrelsen anmäla varje ansökan som mottagits på annan väg.

Överenskommelsens bestämmelse beträffande den praktiska proceduren avser icke de ärenden som handlagts av International Social Service.

2. Det praktiska förfarandet.

a)

Socialstyrelsen skall genom vederbörande lokala barnavårdsorgan låta utarbeta en personutredning (»home-study») och skall ombesörja alla formaliteter beträffande adoptionen. Socialstyrelsen skall granska ärendet och ej till Metera förorda adoptionen om personutredningen utfallit ofördelaktigt eller om de principer, som fastslagits i bilagan till denna överenskommelse, icke iakttagits. Styrelsen för Metera kommer ej att an-

residing in Sweden, unless the said recommendation is granted by the Board.

b)

If there is no objection against the placing of a minor child with the family, the Board will forward a translated copy of the completed home-study to Metera together with its proposal.

c)

Metera will examine the report and decide if it can approve an adoption. The decision of the Adoption Committee shall be communicated to the applicants through the Board.

d)

If the adoption is approved of, the prospective adoptive parents must appear in person at Metera in order to facilitate the matching, which will be effected according to the general principles and conditions laid down by Metera.

e)

After the final approval the case is brought before a Greek court according to Greek law and after the approval of the Court the child may be emigrated and placed in the home of the prospective adoptive parents.

f)

The adoption shall be completed through the appropriate judicial procedure in Sweden, in general after a trial period of three months. The adoption decree shall be forwarded to Metera.

g)

Expenses involved in the procedure in Greece are paid by the prospective adoptive parents.

h)

The Swedish National Office for Aliens shall if necessary grant the child a permit to stay in Sweden until the

förtro ett barn åt någon person med hemvist i Sverige, om ej socialstyrelsen förordat adoptionen.

b)

Om det ej föreligger hinder mot placering av ett minderårigt barn hos den ifrågavarande familjen, kommer socialstyrelsen att till Metera översända en översatt kopia av personutredningen jämte sitt eget yttrande.

c)

Metera kommer att granska rapporten och avgöra om en adoption kan förordas. Beslut av Meteras adoptionsbyrå skall meddelas sökanden genom socialstyrelsen.

d)

Om adoption förordas, kräves det vidare att de avsedda adoptivföräldrarna personligen infinner sig hos Metera i syfte att underlätta deras och barnets anpassning till varandra i enlighet med av Metera fastställda principer och villkor.

e)

Efter det slutliga förordet från Meteras sida underställes ärendet grekisk domstol och handlägges enligt grekisk lag. Har domstolen godkänt adoptionen, får barnet föras ur landet och placeras i adoptivföräldrarnas hem.

f)

Adoptionen skall fullbordas genom i Sverige föreskrivet rättsligt förfarande, vanligen efter en prövotid av tre månader. Adoptionsbeslutet skall översändas till Metera.

g)

Kostnader för förfarandet i Grekland bestrides av adoptivföräldrarna.

h)

Den svenska utlänningskommissionen skall, om så är nödvändigt, bevilja barnet uppehållstillstånd för vistelse i Sve-

Swedish adoption decree has been issued provided, however, that the child is a holder of a valid Greek passport and that the procedure as mentioned in this agreement is duly followed. As soon as the Swedish adoption decree has been issued, the child will as long as the adoption remains valid and the child is a Greek citizen be granted a permit to stay permanently in Sweden.

3. Entry into force.

This agreement, which has been done in two originals, shall enter into force on _____, 1965. One original shall be deposited in Stockholm with the Board and the second original in Athens with Metera.

On behalf of the
Swedish National Social Welfare
Board

Signature
On behalf of the
Babies' Centre Metera
Signature

riga till dess det svenska adoptionsbeslutet har utfärdats, förutsatt dock att barnet innehar ett gällande grekiskt pass och att det förfarande som nedlagts i denna överenskommelse behörigen följts.

Efter det svenska adoptionsbeslutets ikraftträdande skall barnet, så länge adoptionen förblir gällande och barnet har grekiskt medborgarskap, äga att varaktigt stanna i Sverige.

3. Ikraftträdande.

Denna överenskommelse, som har upprättats i två huvudskrifter, skall träda i kraft den _____, 1965. Den ena av huvudskrifterna skall deponeras hos socialstyrelsen i Stockholm, den andra hos Metera, Athen.

För
Kung. Socialstyrelsen

För
Metera

Förslag till råd och anvisningar vid adoption av grekiska barn från Metera.

Överenskommelse har träffats mellan socialstyrelsen och barnhemmet »Babies' Centre Metera» i Athen om det förfarande, som skall iaktas när svenska eller grekiska medborgare med hemvist i Sverige önskar adoptera ett minderårigt grekiskt barn från barnhemmet. Överenskommelsen gäller från och med den 20 december 1965.

Såsom förmedlingsorgan mellan adoptionssökande i Sverige och Metera fungerar socialstyrelsen. Ansökan om adoption inges till socialstyrelsen.

I det följande meddelas anvisningar angående de villkor, som Metera uppställer för att medge att ett grekiskt barn placeras hos tillämnade adoptivföräldrar i Sverige, samt angående förfarandet i Sverige och Grekland i ett adoptionsärende.

I. Innehållet i ansökan till socialstyrelsen.

Ansökan till socialstyrelsen skall med hänsyn till de villkor Metera uppställer innehålla följande upplysningar.

1. Civilstånd och ålder.

Endast äkta makar kan ifrågakomma som adoptanter. Makarna bör ha varit gifta i minst 5 år och ingen av dem får vara äldre än 40 år vid ankomsten till Grekland

för eventuell adoption. Från sistnämnda krav kan dock undantag medges såtillvida som Metera kan godtaga att mannen är något äldre än 40 år, om hustrun är något yngre.

2. Religion.

Sökandena skall vara kristna, varmed menas att de skall tillhöra en kristen församling och vara döpta. Detta villkor tolkas så, att utträde ur statskyrkan ej utgör hinder, om sökanden är döpt.

3. Hälsotillstånd.

De sökande bör äga en god fysik och psykisk hälsa. Det är önskvärt att hälsointyg sänds till Grekland redan i början av ett adoptionsärendes handläggning. Den som verkställer personutredning (se nedan) bör från början avråda makar från att söka adoptivbarn, om de har eller har haft medicinska eller psykiska problem.

4. Allmän bildningsnivå.

Metera anser önskvärt att de sökande besitter ett visst mått av bildning och uppföstran för att de rätt skall kunna lösa de problem, som kan uppstå i samband med en utländsk adoption. Enligt uppgift är grekiska domstolar mycket noga med att detta krav är uppfyllt.

5. Språkkunskaper.

Det krävs att sökandena eller åtminstone den blivande adoptivmodern har kunskaper i engelska, franska eller möjligen tyska för att den nödvändiga kontakten mellan Meteras socialarbetare och de sökande skall kunna åstadkommas.

6. Bostad.

Barnet bör kunna få eget rum. Metera torde emellertid även kunna godtaga, att barnet delar rum med ett syskon. I varje fall bör bostaden bestå av minst två rum och kök.

7. Ekonomi.

Inför grekisk domstol måste de sökande i adoptionsärendet styrka att de har en solid ekonomisk ställning. Såsom önskvärd årsinkomst har nämnts minst 5 000 US dollar eller omkring 25 000 kronor.

8. Antal adoptivbarn.

Metera anser det i princip inte önskvärt att två barn adopteras samtidigt, såvida det ej är fråga om tvillingar. Undantagsvis kan även i andra fall två barn få adopteras tillsammans, men Metera förbehåller sig rätt att besluta härom först efter det de sökande anlät till Grekland samt uppställer som förutsättning att de i Sverige blivit godkända för adoption av två barn.

II. Socialstyrelsens och barnavårdsmyndigheternas handläggning.

Efter det socialstyrelsen granskat ansökningen, remitteras denna till den barnavårdande myndigheten i de sökandes hemort för vidare undersökning. Härvid upprättas en personutredning rörande sökandena, s.k. »home-study», varjämte särskilda intyg anskaffas enligt vad nedan sägs.

Av personutredningen måste framgå, att de sökande är lämpliga som adoptivföräldrar. Den som verkställer personutredningen måste avge ett klart och motiverat omdöme om lämpligheten för att Metera skall kunna fatta ett riktigt beslut.

Då den svenske utredaren undersöker och bedömer lämpligheten, måste han ta särskild hänsyn till att det gäller adoption av ett utländskt barn, när en sådan adoption erbjuder aldeles speciella svårigheter. Om Metera hyser några tvivel beträffande sökandenas lämplighet i det speciella fallet, kommer deras ansökan att avstyrkas. De sökande har visserligen möjlighet att trots detta hänskjuta ärendet till grekisk domstol, men utsikterna att i ett dylikt fall erhålla domstolens godkännande torde inte vara stora.

1. Vad personutredningen bör innehålla.

Personutredning upprättas på basis av personliga samtal och hembesök. Den skall enligt vad Metera kräver innehålla uppgifter i följande hänseenden.

a) Vilka samtal som förekommit och vilka dagar dessa ägt rum i hemmet och annorstädes samt namnen på de familjemedlemmar, med vilka samtalen hållits.

b) Huruvida sökandena tidigare ingivit ansökan om adoption, resultatet härav, och, om resultatet varit negativt, orsakerna härtill.

c) Orsakerna till den nu aktuella ansökningen om adoption av ett utländskt barn.

d) Familjens allmänna inställning till adoptioner av utländska barn.

Metera lägger vikt vid att familjemedlemmar och närmaste släktingar är välviligt inställda till Grekland och har förståelse för olika länders särart.

e) Uppgift om psykiskt och fysiskt hälsotillstånd hos båda föräldrarna och samtliga familjemedlemmar, som bor i hemmet, lämnas med ledning av nyligen avgivet läkarintyg.

f) Beskrivning av makarnas närmaste släktingar (yrke, intressen, uppfostran) och deras inställning till adoptionen.

g) Om makarna är barnlösa, uppges anledningen och lämnas uppgift om makarnas känslomässiga reaktioner.

h) När och hur adoptivföräldrarna ämnar berätta för barnet att det är adopterat.

Barnet har rätt att så tidigt som möjligt få vetskap om att det är adopterat. Man vill förmå adoptivföräldrarna att på ett tidigt stadium sätta sig in i detta problem. Utredaren bör därför diskutera frågan med dem. Som vuxet kan barnet genom Metera få reda på de naturliga föräldrarna i Grekland. Dessa får däremot inte veta var barnet finns.

i) Framtida planer beträffande barnets uppfostran etc.

j) Adoptivföräldrarnas erfarenhet av skötsel av barn, vare sig det är fråga om eget barn eller adopterat.

k) Om föräldrarna är beredda att adoptera ett lätt handikappat barn eller ett barn, som på grund av anstaltsvård är försenat i sin utveckling, något som måhända kan avhjälpas genom operation eller genom kärlek och omvårdnad i familjen.

l) Beskrivning av det slags barn, kön och ålder, som utredaren och föräldrarna enats om att dessa kan göra mest för.

m) Utredarens uppfattning och slutsatser om föräldrarnas skäl för att vilja adoptera.

n) Sökandenas ekonomiska ställning, deras arbete, inkomster och ev. förmögenhet.

o) Beskrivning av sökandenas hem (möbler — hur de har inrättat sig), deras miljö och omgivning i allmänhet.

p) Förmåga till kontakter.

q) Upplysningar och referenser om adoptivföräldrarna och från vilka de har erhållits.

r) Eventuellt ytterligare kommentarer av utredaren och dennes egna förslag angående adoptionen.

s) Om adoptivföräldrarna är införstådda med framtida sammanträffanden med utredaren efter det adoption har ägt rum.

2. Intyg.

Vid personutredningen fogas följande intyg:

Friskintyg för alla familjemedlemmar.

Vigselattest för sökandena.

Intyg om ekonomisk ställning, beträffande såväl inkomst som förmögenhet, godkänt och undertecknat av officiell myndighet eller bank.

Utdrag ur polisregistret rörande sökanden (13 § i SFS nr 98, 1965).

Intyg, som utvisar vilken kyrka föräldrarna tillhör.

Foto (passfoto) av båda föräldrarna.

Självbiografiska anteckningar av båda föräldrarna.

Rekommendation från tre eller flera personer.

Varje rekommendation eller upplysning behandlas konfidentiellt.

Till socialstyrelsen översänds personutredningen och intygen jämte ett uttalande från barnavårdsnämnden att hemmet befunnits kunna godkännas som fosterhem för ett utländskt barn, dock med förbehåll för den slutliga prövningen vid barnets ankomst till hemmet. Styrelsen ser till att alla villkor är uppfyllda, att handlingarna översattes till engelska och att de därefter vidarebefordras till Metera.

III. Förfarandet i Grekland.

Meteras prövning.

På basis av ovannämnda dokument tar Meteras adoptionskommitté preliminär ställning till adoptionsansökningen. Utfaller bedömningen till de sökandes fördel, får båda de tillämnade adoptivföräldrarna kallelse att infinna sig på Metera i Athen för vidare prövning och eventuellt slutligt godkännande.

Metera fäster stor vikt vid att båda adoptivföräldrarna kommer till barnhemmet, enär det både för dem och för barnet är betydelsefullt med personlig kontakt under någon tid före adoptionen. En överflyttning till en ny miljö och främmande människor kan för barnet annars bli chockartad.

Sedan Metera efter personligt sammanträffande med sökandena beslutat tillstyrka en adoption, kan de välja ut ett barn. Det förutsätts att sökandena därefter ofta besöker barnet och deltar i dess skötsel, så att barnet vänjer sig vid dem.

De får även träffa Meteras läkare, som ger dem upplysningar och råd angående barnets hälsa och vård.

Metera lämnar sökandena upplysningar beträffande barnet genom en detaljerad redogörelse för dess hälsotillstånd och utveckling samt vad som är känt om dess sociala bakgrund. Likaså delges sökandena Meteras erfarenheter rörande särskilda adoptionsproblem.

Domstolsförfarandet.

Efter Meteras definitiva ställningstagande, skall beslut om adoption meddelas av grekisk domstol. Sökandena bör anlita en grekisk advokat som biträder dem inför domstolen och anskaffar pass för barnet.

Svenska ambassaden i Athen har vidtalat en grekisk advokat, som erbjudit sig att för en kostnad av c:a 1 500 kronor bistå svenska adoptanter ej endast med att lämna dem biträde inför domstolen utan även med att förbereda ärendet och bevaka detta.

Sökandenas vistelse i Athen.

Sökandena får räkna med att stanna i Athen minst 3—4 veckor. Ibland kan ännu längre vistelse där bli erforderlig, bl.a. på grund av att enligt grekisk lag barnets naturliga moder måste närvara vid domstolsförhandlingen för att ge sitt samtycke till adoptionen och emedan det kan visa sig svårt att få kontakt med henne för kallelse till domstolen. Det påpekas, att viss risk kan finnas att hon inför domstolen ångrar sig och ej vill gå med på adoption, i vilket fall ett nytt barn måste utväljas.

Kostnader.

Till kostnaderna för resor och uppehälle i Athen samt advokatarvode kommer övriga utgifter för processen, uppgående till omkring 350 kronor. Sökandena måste även betala för barnets vistelse på Metera med 3 US dollar per dag från det Metera givit sitt slutliga godkännande till dagen för barnets överlämnande till föräldrarna enligt domstolsbeslutet.

Slutligen betalar adoptivföräldrarna resa och uppehållskostnader för barnets moder, då hon skall närvara vid domstolsförhandlingarna.

Överslagsvis kan hela kostnaden för adoptionens genomförande beräknas uppgå till 10 000 kronor.

IV. Det avslutande förfarandet i Sverige.

Den tid, som förflyter från det att barnet kommit till det blivande adoptivhemmet och till dess adoptionen fullbordas i Sverige, bör utsträckas till minst tre månader. Under denna tid är barnet de blivande adoptivföräldrarnas fosterbarn. Den lokala barnavårdsnämnden tar nu ställning till sitt definitiva fosterhemsgodkännande och håller hemmet under observation. Sedan barnavårdsnämndens prövning utfallit gynnsamt och prövotiden förflutit, fullbordas adoptionen genom Kungl. Maj:ts beslut i ärendet efter därom gjord ansökan.

Agreement between the Swedish Social Welfare Board and the Child Placement Service in Korea.

Överenskommelse mellan Kungl. Socialstyrelsen och Child Placement Service i Korea.

1. General Principles.

a)

Swedish citizens habitually residing in Sweden, who want to adopt a minor child of Korean nationality shall apply to the Swedish National Social Welfare Board, Stockholm (hereinafter called the Board).

b)

The Child Placement Service (hereinafter called the Service) will not consider other cases of adoption of Korean children by Swedish citizens than those that have passed through the Board. The service will notify the Board of any application received through other channels.

2. Practical Procedure.

a)

The Board will have a home-study made by the competent local authority and see to it that before dispatch by the Board to the Service the following forms are being properly filled out by the applicant viz »Application for adoption, Affidavit of support and Statement of adoption», the two lastmentioned documents to be legalized by a notary public. In addition to the said documents the applicants shall also forward to the Board—for onward transmission to the Service—a certificate of marriage, a power of attorney in the name of the Service, a medical certificate, an extract from the judicial records and photos.

The Board shall not dispatch the documents mentioned in the preceding paragraph if the competent local authority has not approved the home or if the

1. Allmänna principer.

a)

Svenska medborgare med hemvist i Sverige, vilka önskar adoptera ett minderårigt barn med koreanskt medborgarskap, skall inge ansökan härom till Kungl. Socialstyrelsen i Stockholm.

b)

Child Placement Service (härnadan kallat CPS) kommer icke att upptaga till behandling andra ansökningar från svenska medborgare om adoption av koreanska barn än sådana som gjorts genom styrelsen. CPS skall till styrelsen anmäla varje ansökan som mottagits på annan väg.

2. Det praktiska förfarandet.

a)

Socialstyrelsen skall genom vederbörande lokala barnavårdsorgan låta utarbeta en pesonutredning (»home-study») och tillse att innan ärendet översänds till CPS följande formulär vederbörligen är ifyllda av sökanden, nämligen »Application for adoption, Affidavit of support och Statement of adoption»; de två sistnämnda formulären skall bestyrkas av notarius publicus. Förutom nämnda formulär skall till socialstyrelsen även översändas — för vidare befordran till CPS — ett åldersbetyg, (för äkta makar gemensamt) en fullmakt för CPS, ett läkarintyg, utdrag ur polisregistret rörande sökanden samt fotografier av sökanden.

Socialstyrelsen skall icke till CPS översända handlingarna som nämnts i föregående stycke om vederbörande lokala barnavårdsmyndighet ej godkänt hem-

conditions according to the Korean laws on adoption are not fulfilled.

b)

If there is no objection against the placing of a child with the family, the Board will forward a translated copy of the completed home-study to the Service together with the forms and documents mentioned in 2 a) above.

c)

The Service will examine the documents as per 2 b) and decide if it can approve an adoption. When approved the Service shall through the Board inform the applicants and at the same time propose a certain child, the social background and state of health of which shall also be given as well as a photo of the child.

d)

If the applicants approve the child they shall inform the Service through the Board of the said approval. The Service will hereafter act as representative of the adoptive parents before the court and take care of all other formalities in Korea.

When the applicants have approved the child they shall also apply to the Swedish State Alien Commission in order to obtain a visa for the child.

e)

When the Korean Court has granted the adoption and all necessary permits have been obtained a visa will be issued by the Consulate after the Swedish State Alien Commission has authorized it to do so.

The Service shall inform SAS in Seoul when the child is ready to go to Sweden. The Service shall inform SAS of the name and address of the adoptive parents as well as the name of the child.

met eller om villkoren enligt den koreanska lagen om adoption icke uppfyllts.

b)

Om det ej föreligger hinder mot placering av ett barn hos den ifrågavarande familjen, kommer socialstyrelsen att till CPS sända en till engelska översatt kopia av personutredningen jämte de formulär och handlingar som ovan nämnts under 2 a).

c)

CPS kommer att granska handlingarna enligt 2 b) och avgöra om en adoption kan beviljas. Om så sker skall CPS genom socialstyrelsen underrätta sökanden och samtidigt lämna förslag på ett lämpligt barn.

Uppgift om barnets sociala bakgrund och hälsotillstånd samt ett fotografi av barnet medföljer även.

d)

Godkänner sökanden det föreslagna barnet underrättas CPS härom genom socialstyrelsen. CPS kommer därefter att som ombud för de avsedda adoptivföräldrarna företräda dem inför domstolen samt i övrigt ombesörja erforderliga formaliteter i Korea.

När sökanden har godkänt barnet skall han hos svenska utlänningskommissionen ansöka om visum för barnet.

e)

När den koreanska domstolen beviljat adoptionen och alla föreskrivna tillstånd erhållits kommer visum att utfärdas av det svenska konsulatet sedan svenska utlänningskommissionen givit sitt tillstånd därtill.

CPS skall underrätta SAS i Seoul när barnet kan anträda resan till Sverige. CPS skall därvid till SAS uppge adoptivföräldrarnas namn och adress även som barnets namn.

f)
When the adoption procedure is completed in Sweden the adoption decree shall be forwarded to the Service in Korea for the deletion of the entry regarding the child in the family register.

When the child has become naturalized as a Swedish citizen the decree to that effect shall be transmitted to the Service for onward transmission to the competent Korean authorities.

f)
När adoptionen fullbordats i Sverige skall beslutet härom vidarebefordras till CPS i Korea på det att barnet kan strykas ur familjeregistret.

När barnet har blivit naturaliserat till svensk medborgare skall beslutet härom översändas till CPS för vidare befordran till vederbörande koreanska myndigheter.

g)
Expenses involved in the procedure and transfer to Sweden of the child are paid by the prospective adoptive parents.

g)
Kostnader för förfarandet i Korea och barnets transport till Sverige bestrides av adoptivföräldrarna.

Förslag rörande gången av ärenden om adoption av barn från Korea

I. Ansökan

- 1) Ansökan om adoption inlämnas till socialstyrelsen. Namn, födelsedatum, telefonnummer och adress uppges.
  - 2 a) Socialstyrelsen skickar uppgift om ansökningen till vederbörande barnavårdsnämnd med begäran om utredning rörande sökandens personliga förhållanden och lämplighet för adoptionen. Vid sin bedömning av de sökandes lämplighet förutsätts barnavårdsnämnden taga särskild hänsyn till barnets främmande ursprung.
    - b) Socialstyrelsen sänder sökanden
      - 1) »Application for adoption» i två exemplar
      - 2) »Affidavit of support» i fyra exemplar (Bestyrkes av notarius publicus eller polismyndighet)
      - 3) »Statement of adoption» i fyra exemplar (Bestyrkes av notarius publicus eller polismyndighet)
      - 4) »Power of attorney» (Bestyrkes av notarius publicus eller polismyndighet)
- } ifylles av sökanden
- 5) Formulär på engelska till läkarintyg
  - c) Sökanden skall anskaffa
    - 1) Läkarintyg (att utfärdas på det engelska formulär som översänts av socialstyrelsen)
    - 2) Åldersbetyg (för äkta makar gemensamt)
    - 3) Foto
  - d) Sedan sökanden ifyllt resp. införskaffat alla de under b) och c) nämnda handlingarna, skall dessa av sökanden översändas till barnavårdsnämnden.
- 3) Barnavårdsnämnden översänder till socialstyrelsen sin utredning och de av sökanden insända handlingarna samt av nämnden anskaffat utdrag ur polisregister rörande sökanden (13 § i SFS nr 98, 1965).
  - 4) Socialstyrelsen ombesörjer översättning till engelska av barnavårdsnämndens

utredning, åldersbetyget och polisregisterutdraget samt sänder samtliga under 3) nämnda handlingar till det koreanska kontaktorganet. Socialstyrelsen sänder dock det ena exemplaret av »Application for adoption» till svenske konsuln i Seoul.

II. Förslag om adoptivbarn

- 1 a) Sedan kontaktorganet i Korea godkänt framställningen utser organet lämpligt barn.
- b) Kontaktorganet ombesörjer dels en utredning angående barnets person och sociala bakgrund och dels läkarundersökning av barnet.
- 2) Kontaktorganet översänder handlingarna enligt 1 b) jämte foto av barnet till sökanden genom socialstyrelsen.
- 3 a) Sökanden godkänner det föreslagna barnet och meddelar kontaktorganet genom socialstyrelsen.
- b) Angående visering för barnet skall sökanden vända sig till statens utlänningskommission, Box 2068, Stockholm 2. tel. 23 31 20, för rikssamtal 08/23 19 60, som lämnar erforderliga upplysningar.

III. Adoptionsförfarandet m.m. i Korea

Kontaktorganet i Korea vidtager de åtgärder som erfordras för barnets adoption, utresa från Korea och inresa till Sverige.

IV. Resan till Sverige

- 1) Kontaktorganet i Korea meddelar SAS avdelningskontor, Seoul, så snart barnet är klart för avresa. Därvid uppges barnets namn och sökandens namn och adress.
- 2) SAS kontaktar sökanden i Sverige och gör i samråd med denne upp plan för resan. SAS underrättar även socialstyrelsen.

V. Adoptionsförfarandet m.m. i Sverige

- 1) Sedan barnet kommit till Sverige, skall det inom fjorton dagar kyrkoskrivas i den församling där sökanden är kyrkoskriven.
- 2) Innan den svenska viseringen, som finns i barnets pass, utlöpt, gör sökanden hänvändelse till polisen om förlängt uppehållstillstånd för barnet.
- 3) Sökanden gör framställning hos Kungl. Maj:t (justitiedepartementet) om godkännande av den koreanska adoptionen. (Genom Kungl. Maj:ts godkännande erhåller barnet automatiskt adoptivföräldrarnas efternamn. För ändring av förnamn skall sökanden hänvända sig till patent- och registreringsverket.)
- 4) Justitiedepartementet tillställer socialstyrelsen avskrift av Kungl. Maj:ts resolution i två exemplar av vilka styrelsen översänder ett i engelsk översättning till kontaktorganet i Korea.
- 5) Adoptionen medför ej att svenskt medborgarskap automatiskt erhålles för barnet. Särskild ansökan härom ställs till Konungen (justitiedepartementet) och

inges om barnet är kyrkoskrivet i Stockholm till överståthållarämbetet¹, i annat fall till vederbörande länsstyrelse. Hänvändelse kan ske till närmaste polismyndighet.

- 6) Justitiedepartementet tillställer socialstyrelsen avskrift av bevis om svenskt medborgarskap, vilket av styrelsen översänds till kontaktorganet i Korea.

VI. Kostnader

- 1) Ersättning för kostnaderna för adoptionsförfarandet, f.n. (maj 1966) 130 US dollar och för barnets uppehälle i Korea före avresan, betalas av sökanden till kontaktorganet i Korea. Sökanden bör vända sig till svensk affärsbank för överföring av ersättning till kontaktorganet.
- 2) Ersättning för kostnaderna för barnets resa inbetalas efter överenskommelse till SAS kontor i Stockholm.

Barnet eskorteras vanligtvis av en flygvärdinna. Kostnaderna för barnets resa kan variera beroende på om eskorten medför ett eller två barn. I första fallet beräknas resekostnaderna (maj 1966) till omkring 4 000 kronor, i andra fallet till omkring 3 000 kronor. Närmare upplysningar lämnas av SAS, Stockholm, tel. 24 00 80.

¹ Efter 1 januari 1968 till länsstyrelsen.

BILAGA 4

Adoption av utländska barn i Danmark, Finland och Norge

Danmark

Utredningen har företagit en studieresa till Danmark i syfte att studera där tillämpade regler och tillvägagångssätt vid adoption av utländska barn. Därvid ägde samtalsrum med företrädare för justitsministeriet samt för Børneforsorgens Adoptionskontor i Aarhus och Mødrehjælps Hovedkontor i Köpenhamn.

Från justitsministeriet erhöles en redogörelse för de nya regler om adoption av utländska barn, som trädde i kraft den 1 januari 1965, samt för motiven för den ändring, som därigenom vidtog.

Bestämmelserna kom till stånd för att man på ett bättre sätt skulle kunna tillgodose den ökade efterfrågan på adoptivbarn, vilken i hög grad översteg och alltså överstiger det antal danska barn, som är tillgängligt för adoption. Långa köer av adoptionssökande och en väntetid på upp emot 5—6 år har inte kunnat undvikas trots att man ställt stränga krav på de sökandes kvalifikationer samt infört bestämmelsen att endast ett barn får adopteras i varje familj. På grund av dessa förhållanden hade de adoptionssökande från 1959 börjat intressera sig för tyska barnhemsbarn, som har tyska mödrar och färgade fäder. Under åren 1959—1962 gav justitsministeriet tillstånd till 97 adoptioner och under tiden 1.1—1.9 1964 till 57, samtliga avseende tyska barn. Fremmedpolitiet gav under åren 1960—1962 uppehållstillstånd för omkring 200 sådana barn. På senare tid har även grekiska barn efterfrågats, vilket haft till följd att en överenskommelse träffats mellan justitsministeriet och barnhemmet Metera i Athen om en viss ordning beträffande dessa adoptioner. Ännu i juni 1965 hade emellertid ej något grekiskt barn adopterats.

Efter hand som utländska barn i allt större antal kom in i landet för att adopteras av danskar, tillkom en del privata byråer, som åtog sig förmedling av dessa barn. Kontrollen och de verkställda utredningarnas tillförlitlighet ansågs emellertid inte alltid betryggande, vare sig ifråga om barnen eller beträffande de blivande adoptivföräldrarna. Över huvud taget företogs ej av danska myndigheter och institutioner någon djupgående medicinsk eller social undersökning, utan justitsministeriet, som avgör alla ärenden om adoption, såväl av danska som av utländska barn, kontrollerade, innan beslut fattades, endast att lagens formella betingelser var uppfyllda, såsom att föräldrasamtycke och fosterhemstillstånd av vederbörande barnavårdsnämnd förelåg.

De nya regler som i detta läge visade sig erforderliga tillkom efter samråd mellan justitsministeriet och socialministeriet samt efter hörande av representanter för barnavårdsinstitutioner. De gick ut på ökad kontroll rörande adoptivföräldrarnas lämplighet. Därtill erhöles landsforeningen Dansk Hjaelpe-Organisation for »Glemte Børn» i Viborg tillstånd att på vissa villkor medverka som mellanhand vid placering av utländska barn i Danmark. Samtidigt bestämdes i cirkulärskrivelse till rigspolitichefen m.fl. att inresevisum och uppehållstillstånd för utländska barn under 14 år (ej nordiska), som kommer till Danmark för att adopteras, skall vara beroende av att vederbörande institutioner tillstyrkt att barnet adopteras av fosterföräldrarna.

Ansökan om barn för adoption avfattas enligt särskild blankett och inlämnas till »Glemte Børn». Ansökningar får endast avse barn under 3 år och måste vara gjorda av gifta par, vilkas äktenskap varat i minst 5 år. Mannen får vara högst 45 år och hustrun högst 40 år.

»Glemte Børn» får ej medverka till att ett utländskt barn införs till Danmark för adoption förrän en utredning om de sökandes förhållanden och ett tillstyrkande från någon av nedanstående institutioner föreligger.

1) Plejehjemsforeningerne, som lyder under Børneforsorgens Adoptionskontor i Aarhus.

2) Københavns Børne- og ungdomsvearn.

3) Mødrehjælpsinstitutionerne med hovedkontor i Köpenhamn.

Den sökande kan fritt välja vilken institution, som skall göra undersökningen.

Plejehjemsforeningerne och mødrehjælpsinstitutionerne arbetar i nära kontakt med barnavårdsnämnderna i de sökandes hemkommuner. När den institution, som gör utredningen, kan bedöma att de sökande är lämpliga som adoptivföräldrar, översänds ärendet till barnavårdsnämnden med anmodan till nämnden att inkomma med ett yttrande huruvida ett preliminärt fosterhemstillstånd kan meddelas. För den händelse adoption och fosterhemstillstånd kan tillstyrkas, sänds handlingarna i ärendet till »Glemte Børn» som i sin tur tar kontakt med vederbörande utländska myndigheter eller adoptionscentraler. För att få mesta möjliga upplysningar om det utländska barn, som kommer att utses, dess föräldrar, bakgrund och hälsotillstånd sänds till det utländska organet blanketter för ifyllande. När det utländska organet valt ut ett barn, skickas handlingarna och ifyllda blanketter via »Glemte Børn» till den danska institution som företagit utredningen. Institutionen tar nu ställning till om det utsedda barnet kan anses lämpligt för de sökande, innan dessa får taga del av handlingarna. Utfaller bedömningen positivt, får de sökande erbjuda att taga emot barnet som fosterbarn. Accepterar de barnet, sänder institutionen ärendet till barnavårdsnämnden, som nu fattar definitivt beslut om fosterhemstillstånd. När barnet placerats hos de sökande står det i minst tre månader under observation av den institution som handlagt ärendet, beträffande tyska barn ett år enligt tyska regler. Därefter kan adoptionsansökningen inlämnas till vederbörande ämnsmyndighet, varifrån ärendet sedan expedieras till justitsministeriet för slutligt avgörande.

I sådana fall då de adoptionssökande själva fått kontakt med ett barn i utlandet eller då de medfört ett utländskt barn till Danmark meddelas ej fosterhems- och uppehållstillstånd med mindre adoption har tillstyrkts av någon av de nämnda institutionerna. Kan adoption ej tillstyrkas, underrättas rigspolitichefen. Denne hänskjuter ärendet till justitsministeriet som avgör om barnet skall sändas tillbaka till hemlandet eller placeras i ett annat hem.

Från Børneforsorgens Adoptionskontor och »Glemte Børn» har utredningen erhållit följande upplysningar beträffande plejehjemsforeningernes verksamhet.

Föreningarna är privata och förekommer i varje amt. De drivs huvudsakligen med privata medel, dock utgår vissa bidrag från stat och kommun. Centralt organ för föreningarna är adoptionskontoret i Aarhus. Varje ärende, som utretts av en plejehjemsforening, skickas till kontoret, som garanterar att ärendet juridiskt och formellt är i sin ordning. Till kontorets läkare går alla läkarintyg med upplysningar om de sökandes hälsa, avfattade enligt ett detaljerat formulär. Denne läkare avgör om sökandena ur hälsosynpunkt kan anses lämpliga som adoptivföräldrar.

»Glemte Børn» är likaledes en privat förening med ca 700 medlemmar, vilka erlägger årsavgift. Föreningens förmedling är avgiftsbelagd. Som ersättning i ett adoptionsärende uttages omkring 600 kronor, vartill kommer kostnader för översättning av handlingar.

Såsom framgår av det förut sagda kommer de flesta utländska barnen från Tyskland. Enstaka barn har även kommit från Venezuela, Indien och Österrike. Hur stort antal utländska barn som finns i Danmark är inte känt.

Angående mödrehjælpsinstitutionerne har utredningen inhämtat följande. Dessa är officiella myndigheter. Deras huvudkontor i Köpenhamn fungerar som en central för mödrahjælpsverksamheten i hela landet. Alla utredningar angående adoptionsansökningar, som de lokala mödrehjælpsinstitutionerne företar, inges till huvudkontoret för genomgång och bedömning. En konferens äger rum en gång i veckan då inkomna ärenden diskuteras av juridisk, medicinsk och psykologisk expertis. Beslut om avslag kan överklagas hos socialministeriet. I övrigt gäller samma regler om adoptionsärenden som beträffande plejhjemsföreningerne. De sökande får själva stå för översättningskostnaderna, i övrigt är utredningarna kostnadsfria.

Som förut nämnts har särskild överenskommelse träffats mellan justitsministeriet och det grekiska barnhemmet Metera angående adoption till Danmark av barn från detta hem. Beträffande av Metera uppställda villkor för dess medverkan samt i fråga om proceduren i adoptionsärenden är överenskomsten i stort sett av samma innehåll som det avtal rörande adoption till Sverige vilket träffats mellan den svenska socialstyrelsen och Metera.

Finland

Intresset för adoption av barn från utlandet är för närvarande ej stort i Finland emedan tillräckligt antal barn, tillgängliga för adoption, finns inom landet.

Som allmän regel gäller att adoption beslutas av domstol. Förmedling av adoptioner sker endast genom social myndighet (barnavårdsnämnd) eller föreningen Rädda Barnen. Internationella adoptionsärenden handhas enligt socialministeriets bemyndigande av Rädda Barnen i ett särskilt utrikesutskott. Föreningen verkställer utredningar, ger råd och upplysningar samt prövar de sökandes motiv och förutsättningar noggrant. Endast sökande som varit gifta i fyra år och är i en ålder av högst 40 år samt prövas vara särskilt skickade att adoptera utländska barn kan accepteras.

Norge

Under senare år har intresset för adoption av utländska barn visat en tendens att öka. Detta gäller framförallt adoption av barn från Korea, vilket sammanhänger med den aktivitet som bedrivits av Norsk Koreamission och Norsk Koreaförening.

Norska lagbestämmelser om adoption återfinns i Lov om adoption av den 2 april 1917. Enligt lagen är det fylkesmannen som meddelar adoptionstillstånd. När det gäller adoption av ett utländskt barn ankommer det på justitiedepartementet att fatta ett sådant beslut.

I fråga om myndigheternas handläggning av utländska adoptionsärenden har i februari 1966 utarbetats konkreta riktlinjer. Sådana ansågs erforderliga emedan det visat sig att en del koreanska barn genom förmedling av de nämnda organisationerna Norsk Koreamission och Norsk Koreaförening sänts till Norge utan att erforderlig utredning förelegat. Sålunda har justitiedepartementet i samråd med Statens utlendingskontor beslutat att visum för utländska barn överhuvud icke skall lämnas, förrän justitiedepartementet — efter att ha inhämtat yttrande från vederbörande barnavårdsnämnd och fylkesman — bekräftat att de blivande adoptivföräldrarna godkänts för adoption. Man bör då kunna vara säker på att adoptionen kan och bör genomföras i Norge, när barnet anlant till landet.

Socialdepartementet har utsänt cirkulärskrivelser till fylkesmännen och olika organisationer, som förmedlar kontakt med utländska myndigheter, med anvis-

ningar om tillvägagångssättet vid adoptioner av förevarande slag. Äkta par som önskar adoptera ett utländskt barn, skall hänvända sig till den lokala barnavårdsnämnden för att få sitt hem godkänt som fosterhem. Då dylikt godkännande erhållits, skall ärendet översändas till vederbörande fylkesman, som sedan barnavårdssekreteraren yttrat sig i ärendet, har att ta ställning till om sökandena kan godtagas som adoptivföräldrar för ett utländskt barn. Fylkesmannen hänskjuter därefter med eget yttrande ärendet till justitiedepartementet för slutligt avgörande.

BILAGA 5

P.M.

över medborgarskapsfrågor i samband med adoption upprättad i november 1966
inom utrikesdepartementet

I.

Fråga 1

Påverkar *adoption i Sverige* medborgarskapet beträffande barn som är medborgare i länder upptagna i nedanstående förteckning?

Fråga 2

Påverkar *svensk naturalisation* medborgarskapet beträffande barn som är medborgare i länder upptagna i nedanstående förteckning?

Frågorna har besvarats med följande förutsättningar:

a) att adoption i Sverige ej påverkar barnets medborgarskap i länder där adoptionsinstitut ej finnes;

b) att betr. övriga länder eventuella regler om förlust av medborgarskap genom adoption återfinnes i respektive länders medborgarskapslagstiftning. Skulle regler härom återfinnas i annan lagstiftning har de — där tillgängliga källor ej lämnat besked på denna punkt — ej kunnat beaktas (jfr. den engelska bestämmelsen om förvärv av brittiskt medborgarskap genom adoption som ej återfinnes i British Nationality Act utan i särskild lag år 1950);

c) fråga 2 har lämnats obesvarad i de fall där på grund av otillräcklig dokumentation generella medborgarskapsregler ej kunnat tolkas (ex. innebörden av begreppet »frivillig naturalisation»);

d) fråga 2 har besvarats nekande i de fall då förlust i princip skall inträda vid förvärv av annat medborgarskap men förlusten *ej sker automatiskt* utan först efter beslut av myndighet eller kräver *viljeförklaring* av den som adopteras.

e) i vissa länder gäller olika förlustgrunder för personer som förvärvat medborgarskapet genom födsel respektive förvärvat det genom naturalisation. Endast förstnämnda kategori har beaktats.

Källor

Bergmann, Internationales Ehe- und Kindschaftsrecht

Sammlung geltender Staatsangehörigkeitsgesetze

Martindale Hubbell Law Directory 1966

UD:s arkiv: R 31, R 34 m.m.

II.

Undersökningen har givit till resultat att blott i *ett* land påverkas automatiskt medborgarskapet hos ett barn, som adopteras i ett annat land och där upptages till dess medborgare. Detta land är *Korea*, enligt vilket lands lag koreanskt barn, som adopteras av utländsk medborgare och som naturaliseras av det nya landet, förlorar sitt koreanska medborgarskap.

Land	Påverkas medborgarskapet genom <i>adoption</i> i Sverige?	Påverkas medborgarskapet genom <i>svensk naturalisation</i> ?	Anm.
1	2	3	4
Algeriet	nej	nej	Adoptionsinstitutet erkännes ej. — Algeriskt medborgarskap förloras av algerisk medborgare som i utlandet <i>frivilligt</i> förvärvat utländskt medborgarskap och genom <i>dekret</i> lämnats tillstånd att avsäga sig sitt algeriska medborgarskap.
Argentina	nej	nej	Förlustgrunder betr. argentiskt <i>medborgarskap</i> som förvärvats genom födsel finns ej i argentinsk medborgarskapslagstiftning. Argentinsk <i>medborgarrätt</i> kan dock förloras av den som blivit argentinsk medborgare genom födsel, om han praktiskt använder sig av utländskt medborgarskap, som han jämväl innehar (exempelvis genom att begagna utländskt pass).
Brasilien	nej	nej	Medborgarskapet förloras av den som genom <i>frivillig naturalisation</i> förvärvat annat lands medborgarskap. Förlusten fastställs genom <i>regeringsdekret</i> (1949 års medborgarskapslag). — Brasiliansk medborgare som vid tidpunkten för ansökan av utländskt medborgarskap är underårig och därmed saknar full rättslig handlingsförmåga förlorar icke det brasilianska medborgarskapet, enär <i>frivillig naturalisation</i> förutsätter en viljeförklaring av en enligt brasiliansk lag fullt handlingskapabel person (Sammlung geltender Staatsangehörigkeitsgesetze).
Etiopien	nej		»The adoption of an Ethiopian child by a foreigner does not make any change in the Ehtio-pian nationality status of the child. The child remains an

1	2	3	4
Grekland	nej	nej	Ethiopian subject» (Nathan Ma-rein, »The Ethiopian Empire Federation and Laws», 1955). — Etiopiskt medborgarskap förlo-ras av etiopisk medborgare som förvärvar annat medborgarskap (11 art. i 1930 års medborgar-skapslag).
Hongkong	nej	nej	Enl. 17 § grekiska adoptionsla-gen, som trädde i kraft den 17 augusti 1966, kan grekisk med-borgare, som adopteras av ut-länning före uppnående av 21 års ålder, på <i>ansökan av adoptanten</i> , om han förvärvar dennes med-borgarskap, befrias från det gre-kiska medborgarskapet genom <i>beslut av inrikesministeriet</i> med beaktande av de särskilda om-ständigheterna i fallet samt efter inhämtande av yttrande från rå-det för medborgarskapsfrågor. Ansökan må ej beviljas, om den adopterade vägrar eller fördrö-jer fullgörande av sina militära skyldigheter eller är åtalad för brott.
Indien	nej		British Nationality Act, 1948, torde vara tillämplig. »...the adoption by an alien of a citizen of the United Kingdom and Colonies does not cause the child to loose his citizenship» (Mervyn Jones: British Nationality Law, 1956, s. 166). — Medborgarskap i United Kingdom and Colonies förloras icke automatiskt ge-nom förvärv av annat medbor-garskap. Adoptionsinstitutet erkännes ej betr. kristna, parser och moham-medaner. Ifråga om hinduer finns möjlighet till adoption un-der förutsättning att såväl adop-tant som adoptivbarn är hindu. — Indiskt medborgarskap förlo-ras av indisk medborgare som genom naturalisation, registre-

1	2	3	4
Iran	nej	nej	ring eller på annat sätt <i>frivilligt</i> förvärvar utländskt medborgarskap (9 § 1955 års medborgarskapslag). Eventuella frågor beträffande huruvida, när och hur utländskt medborgarskap förvärvats skall avgöras enligt särskilda föreskrifter.
Japan	nej		Adoptionsinstitutet saknas i iransk rätt. — Förlust av iranskt medborgarskap i samband med förvärv av utländskt medborgarskap inträder blott, därest avsägelse av det iranska medborgarskapet skett. Förutsättningar för avsägelse är bl.a. att vederbörande skall ha fyllt 25 år och att <i>regeringen givit sitt tillstånd</i> (art. 988 i den iranska civil lagen).
Jugoslavien	nej	nej	Japansk medborgare förlorar det japanska medborgarskapet om han <i>frivilligt</i> förvärvar utländskt medborgarskap (8 § 1950 års medborgarskapslag).
Korea	nej	ja	Enl. 1964 års medborgarskapslag kan jugoslavisk medborgare under vissa förutsättningar berövas respektive på ansökan befrias från sitt jugoslaviska medborgarskap. <i>Inrikesministeriets beslut</i> skall föreligga i varje enskilt fall.
Libanon	nej		Enl. 12 art. 2 mom. 1948 års medborgarskapslag förloras koreanskt medborgarskap av den som adopterats av utländsk medborgare och förvärvat dennes medborgarskap.
			Adoptionsinstitutet förekommer endast inom de kristna samfundet. — Enl. libanesisk medborgarskapslagstiftning förloras libanesiskt medborgarskap av libanes som förvärvar utländskt medborgarskap, om detta förvärv dessförinnan <i>godkänts av</i>

1	2	3	4
Liberia	nej		<p>regeringen. Libanesiskt medborgarskap förloras enl. en lag den 31 januari 1946 jämväl av libanes som förvärvat utländskt medborgarskap utan att ha fått regeringens tillstånd därtill (enl. Bergmann; enligt Sammling geltender Staatsangehörigkeitsgesetze har samma lagrum helt annan lydelse: libanesiskt medborgarskap förloras av libanes som förvärvar utländskt medborgarskap, sedan han erhållit befrielse från medborgarskapet genom regeringsdekret).</p>
Nigeria	nej	nej	<p>Liberisk medborgare anses själv ha avstått från sin medborgars rätt om han naturaliserats i annat land eller svurit annan stat trohetsed (4 kap. 116 § lagkodex 1956).</p> <p>Adoptionsinstitutet erkännes ej. — Dubbelt medborgarskap för personer som är över 21 år medges icke (Nigeriansk medborgare, som uppnått 21 års ålder, äger ej vara medborgare jämväl i annan stat utan förlorar det nigerianska medborgarskapet vid 22 års ålder, om han ej dessförinnan av sagt sig det andra m.m.)</p>
Pakistan	nej	nej	<p>Bestämmelser om adoption saknas i Pakistan. — Dubbelt medborgarskap för personer som är över 21 år medges icke (Martindale Hubbell). Enligt 14 § 1951 års medborgarskapslag förlorade en person som vid lagens ikraftträdande innehade pakistanskt och utländskt medborgarskap det pakistanska medborgarskapet, om han inte inom viss tid av sade sig det utländska medborgarskapet. — Det fall att pakistansk medborgare förvär-</p>

1	2	3	4
Peru	nej		var utländskt medborgarskap förutses ej i lagen. Adoption har ingen inverkan på det peruanska medborgarskapet, varken ur förvärvs- eller förlustsynpunkt (Bergmann) . — Peruanskt medborgarskap förloras genom förvärv av utländskt medborgarskap (7 § 2 mom. i 1933 års författning) under förutsättning att en <i>viljeförklaring</i> ligger till grund för förvärvet (Sammlung geltender Staatsangehörigkeitsgesetze).
Polen	nej	nej	Enl. 13 art. 1 mom. 1962 års medborgarskapslag äger polsk medborgare erhålla utländskt medborgarskap endast efter <i>medgivande av polsk myndighet</i> . Förvärv av utländskt medborgarskap efter medgivande medför förlust av det polska medborgarskapet. — Under vissa förutsättningar kan polsk medborgare som uppehåller sig i utlandet berövas sitt polska medborgarskap. <i>Regeringsbeslut</i> erfordras i varje enskilt fall.
Tanzania	nej	nej	Dubbelt medborgarskap för personer som är över 21 år medgives icke.
Thailand	nej	nej	Thailändsk medborgare som förvärvat annat medborgarskap genom naturalisation eller som avsäger sig (forgoes) sitt thailändska medborgarskap eller är denaturaliserad skall förlora sitt thailändska medborgarskap (§ 22 1965 års medborgarskapslag). Förlusten träder i kraft sedan den <i>offentliggjorts</i> i »Government Gazette» (15 §).
Tunisien	nej	nej	Adoptionsinstitutet erkännes, men det fall att en utländsk medborgare önskar adoptera en tunisisk medborgare förutses icke i lagstiftningen. — Tunisiskt

1	2	3	4
Turkiet	nej	nej	<p>medborgarskap förloras av tunisisk medborgare som <i>frivilligt</i> förvärvat utländskt medborgarskap. Förlusten fastställs <i>genom dekret</i> (30 art. första och andra styckena 1963 års medborgarskapslag).</p> <p>Adoption har ur förvärvssynpunkt ingen verkan på det adopterade barnets medborgarskap med undantag för av turkisk medborgare adopterat statslöst eller föräldralöst barn; detta blir turkisk medborgare i och med adoptionen (3 § 1964 års turkiska medborgarskapslag). Om förlust genom adoption finns ingenting i lagen. — Befrielse från turkiskt medborgarskap kan erhållas med <i>regeringens tillstånd</i>, om vederbörande <i>ofrivilligt</i> förvärvat annat medborgarskap eller har utsikt att förvärva annat medborgarskap (20 § c); turkisk medborgare som <i>frivilligt</i> förvärvat annat medborgarskap utan att ha erhållit tillstånd att avsäga sig det turkiska medborgarskapet kan genom <i>beslut av regeringen</i> berövas sitt turkiska medborgarskap (25 § a).</p>

NORDISK UDREDNINGSSERIE (NU) 1967

1. Nordiskt institut för samhällsplanering.
2. Nordiskt samarbete inom forskningens och den högre undervisningens område.
3. Mellanriksväg Kiruna—Nordnorge.
4. Internordisk verkställighet med anledning av beslut rörande vårdnad om barn m. m.
5. Nordisk Institut for videreuddannelse i havekunst og landskabsplanlægning.
6. Dansk, norsk og svensk presses indhold af nordisk stof
7. Jagt- og viltvårdskonference.
8. Nordiska bestämmelser för skeppsapotek.
9. Nordisk skolmatematik.
10. Matematik och ingenjörer.

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1967

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

Allmänna arvsfonden. [2]
Utsökningsrätt VI. [3]
Ny domkretsindelning för underrätterna. [4]
Partiell författningsreform. [26]
Förtidsröstning och gemensamma tvådagarsval. [27]
Tryckfrihet och upphovsrätt. [28]
Firmaskydd. [35]
Förslag till lag om skyldighet att föra räkenskaper, m. m. [49]

Utrikesdepartementet

Svenska Institutet. [56]

Försvarsdepartementet

Tjänsteställning inom krigsmakten. [15]

Socialdepartementet

Barnstugor. Barnavårdsmannaskap. Barnolycksfall. [8]
Medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté. 1. Narkotikaproblemet. Del I. [25] 2. Narkotikaproblemet. Del II. [41]
1964 års nykterhetsvårdsundersökning. 1. Nykterhetsvårdens läge. Del I. [36] 2. Nykterhetsvårdens läge. Del II. Bilagor. [37]
Samhällets barn tillsyn, barnstugor och familjedaghem. [39]
Läkares grundutbildning och vidareutbildning. [51]
Barnbidrag och familjetillägg. [52]
Kommunerna och den sociala omvårdnaden. [53]
Adoption av utländska barn. [57]

Kommunikationsdepartementet

Länsförvaltningsutredningen. 1. Den statliga länsförvaltningen. I. [20] 2. Den statliga länsförvaltningen. II. Bilagor. [21]
Skatteförvaltningen. [22]
Länsindelningsutredningen. [23]
Transportkostnaderna i Gotlandstrafiken. [29]
Kanaltrafikutredningen. 1. Vänerns och Vätterns förbindelse med västerhavet. [32] 2. Vänerns och Vätterns förbindelse med västerhavet. Bilagor. [33]
Kommunala befogenheter inom turistväsendet. [50]
Fasta förbindelser över Öresund. [54]

Finansdepartementet

Statlig publicering. [5]
Finansiella långtidsperspektiv. [6]
Statskontorets programbudgetutredning. 1. Programbudgetering. Del I. [11] 2. Programbudgetering. Del II — Studier och försök. [12] 3. Programbudgetering. Del III — En sammanfattning. [13]
Lag om Skatterätt. [24]
Kompensation i vissa fall för bensinskatt som utgår vid användande av motorsåg och snöskoter. [34]

Ecklesiastikdepartementet

Rikskonserter. [9]
Organisationskommittén för anordnande av högre utbildning i Linköping: Subkommittén för teknisk högskola i Linköping. 1. Linköpings högskola. Del I. [10] 2. Linköpings högskola. Del II. [55]
Skolans arbetstider. [14]
1958 års utredning kyrka—stat: VII. Folkbokföringen. [16] VIII. De teologiska fakulteterna. [17] IX. Kyrklig organisation och förvaltning. [45] X. Kyrklig egendom. Skattefrågor. Prästerskapets privilegier. [46]
1962 års ungdomsutredning. Statens stöd till ungdomsverksamhet V. [19]
Filmens inflytande på sin publik. [31]
Läroarbetsutredning för folkhögskolan. [47]
Yrkesutbildningen. III. [48]

Jordbruksdepartementet

Den framtida jordbrukspolitik. [7]
Skoglig yrkesutbildning. II. [38]
1964 års naturresursutredning. 1. Utsädesbetningens effekter. [42] 2. Miljövärdhetsforskning. Del I. Forskningsområdet. [43] Utkommer senare. 3. Miljövärdhetsforskning. Del II. Organisation och resurser. [44] Utkommer senare.

Inrikesdepartementet

Kommunal bostadsförmedling. [1]
Invandringen. [18]
Höga eller låga hus? [30]
Företagareföreningarnas framtida organisation och verksamhet. [40]

